

TOIMINTAKERTOMUS
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2024

JUHLAVUOSI/JUBILEUMSÅRET
110/10

TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

SISÄLLYS – INNEHÅLL

1	TIIVISTELMÄ JUHLAVUODEN TÄRKEIMMISTÄ TAPAHTUMISTA.....	3
1.1	Rajanylinen museohallinto	4
1.2	Alueellinen vastuumuseo.....	4
1.3	Museon toiminta-ajatus, visio ja arvot.....	4
2	HENKILÖSTÖ	5
3	KOKOELMAT	6
3.1	Esinekokoelmat.....	7
3.2	Valokuva- ja arkistokokoelmat.....	7
4	NÄYTTELYTOIMINTA.....	8
4.1	Meänkielinen audio-opastus osaksi perusnäyttelyä.....	8
4.2	Vaihtuvat näyttelyt	8
4.3	Museon omat kiertonäyttelyt muualla.....	9
4.4	Verkkonäyttelyt ja -opastukset.....	9
5	MUSEON 110/10 JUHLAVUOSI	10
5.1	Kansallismuseo saapui kylään 17.–18.2.2024.....	10
5.2	Museon syntymäpäivät 15.6.2024.....	10
5.3	Luennot ja muut striimatut tapahtumat.....	11
5.4	Muu tapahtumatoiminta	12
5.5	Museopedagogiikka sekä ryhmä- ja koululaisvierailut	13
5.6	Tornion kulttuurisuunnistus	15
5.7	Muistelusalikka, Varhaiskasvatusarkku & Tornionlaakson yhteinen pakopeli.....	15
5.8	Näkyvyys ja yhteistyö Ruotsiin.....	15
6	ALUEELLINEN VASTUUMUSEOTYÖ.....	16
6.1	Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä.....	17
6.1.1	Lapin museoiden etäkahvit	18
6.2	Kulttuuriympäristötehtävä.....	19
6.2.1	Arkeologinen kulttuuriperintö.....	19
6.2.3	Korjausrakentamisen edistäminen.....	20
6.2.4	Lausunnot	20
6.3	Maailmanperintö Struven ketju.....	20
7	UNESCO-HAKU JA TORNE VALLEY DIPNET CULTURE -HANKE	21
7.1	Unesco-hakuprosessi 2024–2026.....	21
7.2	Torne Valley Dipnet Culture -hanke (Interreg Aurora).....	22
8	KOULUTUKSET JA MUSEOAMMATILLISET TAPAAMISET	22
9	VERKOSTOT, TYÖRYHMÄT JA HANKKEET	23
10	JULKAISUTOIMINTA.....	23
11	JUHLAVUODEN MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN.....	24
11.1	Juhlavuoden visuaalinen ilme	24
11.2	Markkinointi ja tiedottaminen.....	24

1 SAMMANFATTNING AV JUBILEUMSÅRETS VIKTIGASTE HÄNDELSER	26
1.1 Gränsöverskridande museistyreelse	27
1.2 Regionalt ansvarsmuseum	27
1.3 Museets verksamhetsidé, vision och värdegrunder	27
2 PERSONAL	28
3 SAMLINGAR.....	29
3.1 Föremålssamlingar	30
3.2 Foto- och arkivsamlingar	30
4 UTSTÄLLINGSVERKSAMHET.....	31
4.1 Audioguide på meänkieli - en del av basutställningen.....	31
4.2 Tillfälliga utställningar	31
4.3 Museets egna utlånade utställningar.....	32
4.4 Webbutställningar - guidningar.....	32
5 JUBILEUMSÅRET – MUSEET FYLLER 110/10 ÅR	33
5.1 Nationalmuseet kom på besök 17–18/2 2024	33
5.2 Museets födelsedagar 15/6 2024.....	33
5.3 Föreläsningar och övriga streamade evenemang	34
5.4 Övrig evenemangsverksamhet.....	35
5.5 Museipedagogik samt grupp- och skolbesök	36
5.6 Kulturorientering i Torneå.....	37
5.7 Minnesportfölj, Förskolekista & Tornedalens gemensamma escape room	38
5.8 Synlighet och samarbete gentemot Sverige.....	38
6 ARBETE SOM REGIONALT ANSVARSMUSEUM.....	39
6.1 Uppdraget att främja regional museiverksamhet	40
6.1.1 Distansfika för Lapplands museer	41
6.2 Kulturmiljöuppdraget	41
6.2.1 Arkeologiskt kulturarv.....	42
6.2.3 Främjande av renovering	43
6.2.4 Yttranden	43
6.3 Världsarvet Struves meridianbåge	43
7 UNESCO-ANSÖKAN OCH TORNE VALLEY DIPNET CULTURE -PROJEKTET	43
7.1 Unesco-ansökningsprocessen 2024–2026.....	43
7.2 Torne Valley Dipnet Culture -projektet (Interreg Aurora)	44
8 UTBILDNINGAR OCH MUSEIPERSONALENS YRKESINRIKTADE MÖTEN.....	45
9 NÄTVERK, ARBETSGRUPPER, PROJEKT OCH SEMINARIER	45
10 PUBLIKATIONSVERKSAMHET	46
11 JUBILEUMSÅRETS MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION	46
11.1 Jubileumsårets visuella uttryck	46
11.2 Marknadsföring och information	47
LIITE 1 / BILAGA 1.....	49

1 TIIVISTELMÄ JUHLAVUODEN TÄRKEIMMISTÄ TAPAHTUMISTA

Vuonna 2024 juhlittiin samaan aikaan museon kaksia syntymäpäiviä 110 ja 10 vuotta. Vuosi oli Tornionlaakson museon 110. toimintavuosi. Vuonna 1914 perustettu kulttuurihistoriallinen museo kunnallistettiin 1975 ja kuusi vuotta myöhemmin Suomen opetusministeriö nimesi museon Länsipohjan maakuntamuseoksi. Tornion ja Haaparannan kaupunkien välinen sopimus yhteisestä museosta tuli puolestaan voimaan 10 vuotta sitten vuoden 2014 alusta. Juhlavuotta tuotiin esille teemalla ja visuaalisella ilmeellä ”*Vårt gemensamma museum – meän museo*”. Syntymäpäiviä juhlittiin suurella kaikkien yhteisellä juhlalla 15.6., johon osallistui 700 juhlijaa.

Tornionlaakson museo rikkoi toisena vuotena peräkkäin kävijäennätyksensä: museossa vieraili 10 979 henkeä, josta noin 18,5 % ulkomaalaisia.

Helmikuussa Suomen Kansallismuseo kutsui itsensä museolle kylään mukanaan muun muassa alatorniolaisen Eetu Iston Hyökkäys-maalauksen. Museolla kävi viikonlopun vierailun aikana 2400 kävijää.

Vaihtuvissa näyttelyissä korostettiin juhlavuoden teeman mukaisesti tornionlaaksolaista identiteettiä ja meänkieltä. Syyskuussa näyttelyn avajaiset järjestettiin kansainvälisen seminaarin muodossa, jossa keskusteltiin vähemmistöryhmien huomioimisesta museotyössä ja kuultiin meänkielinen konsertti.

Juhlavuodessa haluttiin nostaa entistä suurempaan rooliin meänkielen asemaa osana museon sisältöjä kääntämällä perusnäyttelyn tekstejä meänkielelle audio-opastukseksi ja kirjaksi.

Museo järjesti aktiivisesti erilaisia luentotilaisuuksia, joita myös striimattiin saavutettavuuden parantamiseksi. Juhlavuoden teeman mukaan luentoja järjestettiin myös Haaparannan Svefillä. Loppuvuodesta aloitettiin laaja Saksalaiset joukot Lapissa -luentosarja yhteistyössä eri yliopistojen tutkijoiden kanssa.

Haaparannan ja Tornion yhteinen kulttuuriperintökoordinaattori aloitti työnsä. Vuoden aikana valmisteltiin Tornionjoen lippokalastuksen hakemusta Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle. Hakemustekstiä ja sen liitteitä työstettiin yhdessä perinteenharjoittajien, Ruotsin ISOFin ja Suomen Museoviraston kanssa.

Syyskuussa järjestettiin yhdessä Aineen taidemuseon ja lippokalastajien kanssa Kläpit lipolle -hankkeen toisen vuoden koululaisvierailut Kukkolankoskelle (Tornio ja Ylitornio, rahoittaja Outokaira Tuottamhan ry). Aineen taidemuseon kanssa järjestettiin myös Tornion alueen kouluille Kalevalaa kouluihin -kiertue rautakauden elämästä.

Kesäkuussa saatiin rahoituspäätös Torne Valley Dipnet Culture -EU-hankkeelle (Interreg Aurora). Hankkeen kesto on 1.8.2024–28.2.2027 ja kokonaissumma 820 000 eur. Hanke tukee monipuolisesti Unesco-hakua.

Museon perusnäyttelyssä esillä olevien esineiden ja arkistoja niiden tietoja avattiin finna.fi-portaaliin, missä kaikilla kiinnostuneilla on mahdollisuus tutustua niihin.

Vuoden aikana toteutettiin Haaparannan omistamien Mia Greenin ja Roll-foton negatiivaineistojen siirto museon arkistotiloihin ja aloitettiin niiden järjestely.

Marraskuussa järjestettiin Suomen arkeologisen seuran ja Ruotsin arkeologien kanssa ensimmäisen kerran yhteistyönä Arkeologipäivät.

Tornionlaakson museo toimi myös Tornion kaupungin virallisena infopisteenä.

1.1 Rajanylinen museohallinto

Museo toimii Tornion kaupungin elämänlaatulautakunnan alaisuudessa. Vuoden 2014 alussa perustettu rajanylinen johtokunta vastaa Tornionlaakson museon kehittämisestä. Johtokunta kokoontui vuoden aikana 4 kertaa.

Tornionlaakson museo on maailman ainoa rajanylinen, kahden maan yhteinen museo. Haaparannan ja Tornion kaupunkien yhteistyösopimuksen mukaan museon johtokunnassa on jäseniä sekä Tornionista (3) että Haaparannalta (2). Puheenjohtaja on Tornionista ja varapuheenjohtaja Haaparannalta. Johtokunta kokoontui viisi kertaa. Tornionista jäseninä olivat Karoliina Harjuoja pj., Jaakko Pelimanni ja Sirpa Kokkonen. Haaparannalta johtokunnan jäseninä olivat Eivor Olofsson vpj. ja Per-Arne Kerttu. Tornion kaupunginhallituksen edustajana on ollut Jari Sainmaa. Lisäksi kokouksiin osallistuivat Tornion sivistystoimenjohtaja Tarja Konola-Jokinen ja Haaparannan kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja (kultur- och fritidschef) Daniel Fällidin. Museon henkilökunnasta olivat mukana museonjohtaja Titta Kallio-Seppä esittelijänä ja museolehtori Joni Karjalainen sihteerinä.

Museon rajanylisestä toiminnasta oltiin kiinnostuneita kansainvälisesti. Museolla vieraili 21.10. Viron ja Latvian rajalla sijaitsevien Valgan ja Valkan kaupunkien museo- ja matkailuväkeä tutustumassa yhteisen museomme toiminnan periaatteisiin.

1.2 Alueellinen vastuumuseo

Tornionlaakson museo on toiminut vuoden 2020 alusta alueellisena vastuumuseona. Alueellinen vastuu sisältää alueellisen museotoiminnan edistämistehtävän ja alueellisen kulttuuriympäristötehtävän Kemin, Keminmaan, Kolarin, Muonion, Pellon, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion alueilla.

Museo toteutti 2024 alueellisen työn suunnitelmaansa, joka on hyväksytty vuosille 2023–2026. Vastuumuseotyöhön osoitettu valtionosuus oli 4,0 henkilötyövuotta.

1.3 Museon toiminta-ajatus, visio ja arvot

Tornionlaakson museon toimintaa ohjaa yhdessä määrittelemämme ajatukset:

Toiminta-ajatuksemme – Missiomme

Tornionlaakson museo – Tornedalens museum on väylä Tornionlaakson kulttuuriperintöön.

Mitä haluamme olla – Visiomme

Tornionlaakson museo – Tornedalens museum on rajaton kohtaamispaikka ja meän kulttuuriperinnön vahva muisti.

Mihin uskomme, mitä olemme – Arvomme

Olemme keskusteleva, asiantunteva, avoin ja utelias museo ja työyhteisö. Olemme alueemme kulttuuriperinnön asiantuntija ja otamme rohkeasti kantaa jokivarsien kulttuuriperintöä koskeviin asioihin. Kohtaamme yleisön ja sidosryhmät kuunnellen. Avaamme tietosisältöjämme ja olemme avoimia uusille asioille. Innostumme ja seuraamme aikaamme.

2 HENKILÖSTÖ

Museossa työskenteli vuoden aikana yhteensä 15,84 henkilötyövuotta vastaava määrä työntekijöitä.

Museonjohtajana toimi FT, dosentti, KTM Titta Kallio-Seppä. Toimistosihteerinä toimi merkonomi Outi Johansson. Museon avoinnapidosta vastaavana toimi 31.3.2024 saakka Sisko Kalliokoski ja toimessa aloitti 1.3.2024 lähtien vakituisena museoassistentti FM Virpi Toratti. Museon avoinnapidossa työskentelivät museoassistentteina myös AMK Elina Kannelsuvanto 8 kk (80 %), Alexis Leiviskä 4 kk ja FM Virpi Toratti 2 kk.

Aineen taidemuseon kanssa yhteisinä museomestareina museolla työskentelivät oppisopimuksella Pasi Makslahti (45 %) ja 28.10.2024 lähtien vakituisena Aapo Suominen (45 %).

Arkistoista ja valokuvista vastaavan amanuenssin tehtävää hoitivat FM Riikka Pyykkö ja 11.10.2024 lähtien vakituisena myös MA Inari Porkka. Kokoelmista vastaavana amanuenssina toimi FM Saija Pietiläinen ja museolehtorina FM Joni-Pekka Karjalainen.

Tornionlaakson museon alueellisia vastuumuseotehtäviä hoitivat rakennustutkija FM Teija Ylimartimo, aluetutkija FM Terhi Tanska, vs. arkeologi FM Laura Ohenoja, arkeologi FT Annemari Tranberg (1.9.2024 lähtien) sekä korjausrakentamisen asiantuntija Johanna Peuraniemi (30.9.2024 saakka) ja vs. korjausrakentamisen asiantuntija Marko Vuori (30.9.2024 lähtien).

Haaparannan ja Tornion yhteisenä kulttuuriperintökoordinaattorina toimi FM Julia Autio. FM Merja Stenberg toimi Torne Valley Dipnet Culture -hankkeen projektipäällikkönä 1.9.2024–.

Juho Nevalainen teki museossa erilaisia graafisia töitä (6.5.–31.12.2024 80 %). Alexis Leiviskä työskenteli Mia Greenin aineistojen siirron ja järjestelyn parissa Haaparannan kustantamana työntekijänä 1.8.2024 lähtien.

Ammattiopisto Lappialta oli museolla yksi media-alan opiskelija työharjoittelussa yhteensä noin 1,5 kk ja Lapin ammattikorkeakoulusta yksi kuvataiteen harjoittelija 1,5 kk. Turun yliopiston kulttuurihistorian pääaineesta oli harjoittelija 1 kk ajan. Museolla oli myös neljä TET-harjoittelijaa. Lisäksi apuna oli teknistä työvoimaa.

Henkilökunta kouluttautui alkusammutuksen ja ensiavun kursseilla. Kallio-Seppä ja Ylimartimo kävivät työturvallisuuskoulutuksen. Aineen taidemuseon ja Tornionlaakson museon henkilöstölle järjestettiin yhteinen Haastavan asiakkaan kohtaamisen koulutus.

Museo vietti tammikuussa tyhy-päivän Haaparannalla Svefillä ja Cape Eastissä. Vuoden aikana vietettiin kahden työntekijän läksiäisiä. Kesäkuussa Aineen taidemuseon ja Tornionlaakson museon henkilökunnat suuntasivat yhdessä Kiirunaan tutustumaan kaupunkiin ja Norrbottenin läänintaidemuseoon Kin museum för samtidskonst.

Aineen taidemuseon, kirjaston ja Tornionlaakson henkilökunta valmisteli ja otti käyttöön yhdessä laaditut turvallisemman tilan periaatteet:

Arvostus

Olemme kaikki erilaisia. Jokainen on arvokas. Kohtele muita kuten haluaisit itseäsi kohdeltavan.

Yhdenvertaisuus

Kaikilla on yhdenvertainen oikeus olla Tornionlaakson museossa.

Ketään ei syrjitä. Rasismia ei hyväksytä.

Osallisuus ja ystävällisyys

Museossa on tilaa kaikille. Pidetään yhdessä huolta, että jokainen tuntee olonsa tervetulleeksi.

Ole ystävällinen kaikille. Ota muut huomioon. Tarjoa apua.

Lupaus

Henkilökuntamme on täällä sinua varten.

Kerro meille, jos jokin herättää huolta, jotta osaamme puuttua.

3 KOKOELMAT

Kokoelmien osalta vuosi 2024 meni pitkälti MuseumPlus kokoelmahallintajärjestelmän haltuunotossa ja erityisesti Finnaan menevän aineiston siivouksessa. Joulukuussa museon kokoelmien digitaalinen saatavuus otti harppauksen eteenpäin, kun Tornionlaakson museon aineistoja julkaistiin valtakunnallisessa hakupalvelussa Finnassa. Palvelussa julkaistiin tietoja ja kuvia 206 objektista: 85 esineestä, 120 valokuvasta ja yhdestä painotuotteesta, pääsääntöisesti museon perusnäyttelyssä esillä olevista. Finna integroitiin osaksi museon perustyötä, eli objekteja julkaistaan Finnassa jatkuvalla syötöllä ja ne tullaan julkaisemaan sekä ruotsiksi että suomeksi, järjestelmän sallimissa puitteissa.

Zetcomin on järjestänyt MuseumPlus-järjestelmän koulutuksia etätilaisuuksina. Registraattorikoulutus oli 11.1. Lisäksi kuukausittain on ollut asiakastilaisuuksia, joissa kerrottu järjestelmän kehityksestä ja muista muutostilanteista. Zetcom on kehittänyt MuseumPlus-järjestelmää ja uusinnut ohjeistuksia useaan otteeseen, mikä on osaltaan työllistänyt amanuensseja.

Haaparannalta museon arkistotiloihin vuoden aikana siirrettyjen Mia Greenin ja Roll-foton kokoelman osalta kellarin kokoelmatiloissa tehtiin järjestelyjä ja poistojakin, jotta saatiin valmisteltua sekä säilytys- että työskentelytilat kuntoon. Museolle hankittiin uusi järjestelmäkamera ja makrolinssi sekä kamerapöytä ja LED-valopöytä valokuvien, negatiivien ja muiden kaksikulotteisten objektien digitoimista varten. Loppuvuodesta Haaparannan kaupungin kokoelman nitraatti- ja asetaattinegatiiveille hankittiin myös kylmäsäilytystä varten jääkaappi. Esinepuolesta vastaava amanuenssi oli apuna erityisesti kellarin järjestelytyöissä sekä elokuun osalta muuttoprosessissa. Päävastuu oli kuvakokoelmista vastaavalla amanuenssilla.

Vuonna 2024 tapahtui paljon muutoksia erityisesti valokuvakokoelmien parissa työskentelevässä henkilöstössä. Toukokuussa museo sai palkkatuen avulla osa-aikaisen museoassistentin Juho Nevalaisen ja elokuussa Haaparannan kaupunki palkkasi museolle museoassistentti Alexis Leiviskän työskentelemään Mia Green ja Roll-foto -kokoelman parissa. Lokakuussa aloitti uusi valokuvakokoelmaa ja arkistoa hoitava amanuenssi Inari Porkka pitkäaikaisen arkistonhoitajan Riikka Pyykön jäädessä vuoden lopussa pois. Marraskuussa saatiin tieto, että Leiviskä voi jatkaa tehtävässään vielä vuoden 2025 alussa ja joulukuussa saatiin tieto rahoituksesta, jolla voitiin palkata Nevalainen museoassistentiksi valokuvakokoelman digitointihankkeeseen vuoden 2025 alusta.

Museo oli jäsenenä ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:ssa. Tornionlaakson museo kuuluu pooli 2:een, jonka tallennusalue on Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä. Amanuenssi osallistui TAKO:n kevät- ja syysseminaareihin etänä. Poolikokouksia pidettiin kuluneena vuonna 5 ja kokouksiin osallistui pääsääntöisesti kokoelma-amanuenssi. Kokoukset pidettiin pääosin etänä paitsi 23.8. pidetty kokous Tampereella Werstaalla. Lisäksi kokoelma-amanuenssi osallistui 25.3. Rovaniemellä pidettyyn tiedotustilaisuuteen TAKO:n muuttamisesta yhdistykseksi ja 14.5. pidettyyn käynnistysklinikkaan Helsingissä Valokuvataiteen museolla.

TAKO nykymuodossaan tuli tiensä päähän ja verkoston muuttamista yhdistysmuotoon valmisteltiin kuluneena vuonna. Verkostomuotoinen työ jatkuu, mutta sen varmistamiseksi museoiden on perustettava yhdistys. Verkostot eivät voi jatkossa hakea valtion rahoitusta, koska eivät ole oikeuskelpoisia. Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry yhdistys perustettiin kesäkuussa 2024 ja yhdistys rekisteröitiin heinäkuussa 2024. Perustavassa kokouksessa yhdistyksen jäseniksi liittyi 15 museota. Tornionlaakson museo tulee museon johtokunnan tekemällä päätöksellä liittymään yhdistykseen vuoden 2025 alussa.

Kokoelma-amanuenssi osallistui vastuumuseoiden kokoelmavastaavien yhteistyöryhmän (KovaVastuu) kokouksiin. Kokoukset pidettiin kaikki etänä ja niitä oli 2 kpl. Osana alueellista työtä amanuenssit osallistuivat myös alueellista kokoelmapolitiikkaa valmisteleviin kokouksiin, jossa mukana pohjoisen ammatilliset museot.

Amanuenssit ovat olleet mukana kaikkien vaihtuvien näyttelyiden (5 kpl) suunnittelussa ja rakentamisessa. Näistä kaksi oli omia ja kolme yhteistyössä toteutettuja. Nämä työllistivät tänä vuonna aika paljon, varsinkin kun museomestari ei pystynyt auttamaan täyspainoisesti ja toinen amanuenssi oli pitkälti kiinni Haaparannan kuvakokoelman siirrossa. Lisäksi loppuvuosi menikin jo vuoden 2025 alussa avautuneen rautatiennäyttelyn valmistelussa ja suunnittelussa. Amanuenssit ovat myös osallistuneet museon vastuualueella toteutettuihin kuntakierroksiin, joissa he ovat esitelleet museon palveluja kokoelmatyön osalta.

Kuluneena vuonna olivat voimassa jo aiemmin lainatut Kemin historiallisen museon ja Tornedalens Fiskemuseumin pitkäaikaiset lainat, yhteensä 8 esinettä. Museon vaihtuviin näyttelyihin lainattiin yksityiseltä henkilöltä 1 objekti. Lisäksi museon oma väki lainasi useampia esineitä Joululahjat kautta aikain -näyttelyyn, mutta näistä ei varsinaista lainasopimusta tehty.

3.1 Esinekokoelmat

Tornionlaakson museon kokoelmia hallittiin kokoelmapoliittisen ohjelman pohjalta. Esinepuolella painopiste on ollut uuden järjestelmän haltuunotossa sekä migraation tarkastustyössä ja korjauksissa. Amanuenssi vastaa myös esinetiedusteluja koskeviin kysymyksiin. Esineisiin liittyviä asiantuntijapalveluja annettiin vuoden aikana yhteensä 72.

Museon esinekokoelma karttuu pääasiallisesti lahjoituksilla. Kokoelmat karttuivat monenlaisilla esineillä. Suurin lahjoituserä liittyi Torniossa toimineeseen Matti Pajuseen ja jääpalloon. Pajunen oli alueella toiminut urheiluvaikuttaja, joka oli aktiivinen jääpallotoiminnan ylläpitäjä erityisesti nuorten osalta. Muita mainittavia lahjoituksia ovat esimerkiksi erät vanhoja kameroita, lapinpauloja ja Osmo Santamäen tussipiirroksia. Lisäksi Lapin maakuntamuseolta saatiin kokoelmasiirtona Lapinlehmä -patsas. Kokoelma karttui vuoden 2024 aikana 103 esineellä. Museon esinekokoelman kokonaismäärä on 20 808 objektiä. Tornionlaakson museon esinekokoelmista on luetteloitu 6783 kokoelmahallintajärjestelmään ja näistä 6 212 esinettä on digitoitu.

Museolla on esinekokoelmien puolella kolme alakokoelmaa: luonnontieteellinen kokoelma, jota ei aktiivisesti kartuteta sekä taidekokoelma ja arkeologinen kokoelma. Luonnontieteellisen kokoelman lukumäärä on 1 529 objektiä. Taidekokoelman kokonaismäärä tällä hetkellä on 185. Näistä on digitoitu 113 kappaletta. Arkeologian alakokoelmasta on digitoitu 349 objektiä.

3.2 Valokuva- ja arkistokokoelmat

Valokuvakokoelmien kannalta vuoden 2024 suurin yksittäinen asia oli Haaparannan kaupungin omistaman Mia Green ja Roll-foto-kokoelman deponointi Tornionlaakson museon tiloihin. Alkuvuodesta tehtiin vielä muutama kartoituskäynti ja valokuvista vastaava amanuenssi valmisteli kuljetusta. Elokuussa alkoi varsinainen pakkaaminen ja siirtäminen molempien amanuenssien ja kahden museoassistentin voimin. Kokoelman siirto- ja järjestelytöihin osallistui vuoden aikana viisi henkilöä, mukaan luettuna Haaparannan kaupungin palkkaama museoassistentti. Kokoelma sisältää noin 5 000 lasinegatiivia sekä satoja nitraatti- ja asetaattinegatiiveja 1890–1940-luvulta. Lisäksi Haaparannan kunta haluaa siirtää museon tiloihin säilytettäväksi Roll-foton negatiivikokoelman, joka sisältää noin 10–15 hyllymetriä pääasiassa muovipohjaista negatiivia 1940–1960-luvuilta. Tämän lisäksi löytyi vielä kaapillinen Roll-Foton negatiiveja, jotka eivät alkuperäisessä kartoituksessa ilmenneet.

Vuonna 2024 museon kuvakokoelmaan lisättiin 307 valokuvaa, eli valokuvakokoelmassa on nyt 94 622 objektiä, joista kokoelmahallintajärjestelmään oli vuoden loppuun mennessä luetteloitu 11 698 kappaletta. Suurimmat yksittäiset lahjoitukset olivat Hauptin sukuun liittyvä kuvakokoelma, maatalousnäyttelyitä koskeva kuvakokoelma ja Koivun asemaravintolaa koskeva kuvakokoelma.

Arkistokokoelmat karttuivat 21:n lahjoituksen verran, joista laajimpana jääpalloilua koskeva lähes viiden hyllymetrin kokoinen kokonaisuus. Museon audio-visuaaliseen kokoelmaan lisättiin 21 objektiä, mm. Vain Amarit sen tekevät -näytelmään liittyviä haastatteluja, joten kokoelman laajuus on nyt 1288 kappaletta, joista kokoelmahallintajärjestelmässä luetteloituna 43. Kartta- ja piirustuskokoelman laajuus on 429 kappaletta.

Kirjastoarkisto-kokoelman laajuus on 7370 kappaletta (bibliofiilinen kirjakokoelma, sanoma- ja aikakauslehdet sekä pienpainatteita). Vuodesta 2013 lähtien kartutetun painotuotekokoelman laajuus on noin 600–700 kappaletta, josta tämän vuoden kartunta on n. 210 kappaletta. Kokoelmanhallintajärjestelmään painotuotteista on luetteloitu 278 objektiä.

Valokuva- ja arkistokokoelmiin liittyvää palvelua annettiin 78:ssä asiassa, pääosin kirjallisia ja suullisia vastauksia erilaisiin tiedusteluihin. Asiakaskäyntejä oli 28 kappaletta, mukaan lukien aineistojen lahjoittajia ja tutkija-asiakkaita.

4 NÄYTTELYTOIMINTA

Tornionlaakson museo oli avoinna ti–to 11.00–18.00 ja pe–su 11.00–15.00. Pääsymaksut olivat aikuisilta 5 euroa ja alle 18-vuotiaat pääsivät museoon ilmaiseksi. Tornionlaakson museon ja Aineen taidemuseon yhteislipun hinta oli 8 eur. Tornionlaakson museo on museokorttimuseo.

Museon näyttelyihin tutustuneita vierailijoita oli yhteensä ennätyselliset 10 979. Museo on tehnyt kävijäennätyksen kahtena vuonna peräkkäin.

4.1 Meänkielinen audio-opastus osaksi perusnäyttelyä

Juhlavuodessa haluttiin nostaa entistä suurempaan rooliin meänkielen asemaa osana museon sisältöjä kääntämällä perusnäyttelyn tekstejä meänkielelle audio-opastukseksi ja painetuksi kirjaksi. Rahoitusta hankkeeseen saatiin Suomalais-ruotsalaiselta kulttuurirahastolta sekä Haaparannan kaupungin vähemmistörahoituksesta. Tekstit käänsi meänkielelle Bertil Isaksson ja tarkasti Maria Vanhapiha Bergström. Tekstit luki äänitiedostoiksi Lapin AMK:n XBIT-Tornio podcaststudiossa Adam Huuva. Audio-opastus julkaistiin ja otettiin käyttöön vuoden 2025 puolella.

4.2 Vaihtuvat näyttelyt

JOULULAHJAT KAUTTA AIKAIN, 10.11.2023–28.1.2024

Näyttelyssä esiteltiin joululahjoja eri vuosikymmeniltä ja heräteltiin muistelemaan joululahjatoiveita ja miten toiveet toteutuivat. Oma tuotanto.

KANSALLISMUSEO SAAPUU KYLÄÄN 17.–18.2.2024

Yhden viikonlopun ajan Kansallismuseon kokoelmien helmiä oli esillä Tornionlaakson museolla.

NAISEN ÄÄNI – NAISKUVIA TORNIONLAAKSOSTA, 9.3.–2.6.2024

Avajaiset vietettiin 8.3.2024 kansainvälisenä naistenpäivänä. Näyttelyssä tuotiin esille tornionlaaksolaisten naisten pienoiselämäkertoja, joita on kerätty Suomalaisen Naisliiton Naisten Ääni -hankkeessa saman nimiselle nettisivustolle. Näyttely nosti henkilökuvien kautta esille tornionlaaksolaisten naisten vaikutusta suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Tuotettu yhteistyössä Suomalaisen Naisliiton Tornion yhdistys ja Tornionlaakson museo. Näyttelyn oheisohjelmana järjestettiin 11.6. Maritta Pohlsin (FT, historiantutkija) johdolla luento ja työpaja: Ihanat ja arvostetut äidit - Pohdintaa äitiydestä ja tarinoita äideistä.

ETT ENDA BREV FRÅN MOR – YKS AINOA KIRJE ÄITILTÄ, 27.6.–15.9.2024

Tornionlaaksolainen perinne on Jennie Lindin ”Yks ainoa kirje äitiltä” –näyttelyn keskeinen teema. Jennie Lind on syntynyt vuonna 1975 Luulajassa ja tekkee työtä enniimmäkseen Pohjos-Ruottissa filmaajana ja valokuvvaajana. Lyhytfilmidokumentti on osa ”Yksi kirje äitiltä” –näyttelyä. Toinen osa on näyttely, jossa on valokuvia perhealbumista 1930-, 1940- ja 1950-luvuilta Torisen kylästä Tornionlaaksossa. Kuvitten alla on tekstit ruottiksi ja meänkielä. Näistä yhdessä tulee henkilökohtanen perhekertomus ikävästä, kaipuusta, menetyksistä ja muistoista, jotka kuvaava minun tornionlaaksolaisperinnettä nykyaikhaan yhdistettynä. Lainanäyttely.

TORNIONLAAKSON MUSEO 110 VUOTTA, 15.6.–15.9.2024

Mininäyttely museomme historiasta. Esillä museon vanhimpia esineitä ja arkistoasiakirjoja. Oma tuotanto.

PORTRÄTTIÄ, KIELIÄMÄNKERTOJA JA ÄÄNIÄ TORNIONLAAKSOSTA JA MALMIKENTILTÄ, 27.9.2024–12.1.2025

Näyttely esitteli Tornionlaakson ja Malmikenttien meänkielisten ja suomenkielisten asukkaiden kielellisiä elämäntarinoita tekstein, valokuvin ja videoin. Näyttely valotti miten erilaiset tekijät ovat vaikuttaneet suomen ja meänkielen säilymiseen yli sukupolvien tornionlaaksolaisissa perheissä. Näyttely on osa tutkimushanketta ”Ruotsinsuomalaisten ja meänkielisten kielellisiä elämäntarinoita kolmessa sukupolvessa”. Näyttelyn kielihaastattelut ja näyttelyn on toteuttanut Keminmaalla syntynyt ja kasvanut Jaana Kolu (kielentutkija sekä professori / Itä-Suomen yliopisto ja dosentti / Oulun yliopisto).

Avajaisissa järjestettiin Tornionlaakson neuvoston kanssa yhteistyönä kansainvälinen seminaari otsikolla: *Meänkieli ja museot - minuriteetit enämpi framille museoissa* ja meänkielinen konsertti. Seminaarissa puhujina olivat Emma Pettersson Juntti (Kin museum för samtidskonst), Maja Mella (Föreningen Norden Norrbotten), Jaana Kolu, professori (Itä-Suomen yliopisto) ja Titta Kallio-Seppä (Tornionlaakson museo). Paneelikeskustelussa olivat Kolun ja Kallio-Sepän lisäksi Nils Harnesk (Norrbottens museum) ja Evelina Estola (Kansallinen meänkielen kielikeskus). Keskustelun moderoi Hannu Alatalo. Konsertti: Kotiranta, olet kirkas (Päivi Heikura, laulu ja piano; Adam Huuva, laulu ja Jani-Petteri Hägg, kitara ja saksofoni).

4.3 Museon omat kiertonäyttelyt muualla

NAISEN ÄÄNI – NAISKUVIA TORNIONLAAKSOSTA

Tervolan kunnantalolla 1.10.–31.10.2024

Avajaisissa Minna Sillanpään päivänä puhujana Eemeli Hakoköngäs. Luennon aiheena Tervolassa syntynyt professori Elli-Kaija Köngäs-Maranda.

4.4 Verkkonäyttelyt ja -opastukset

Tornionlaakson museon verkkosivuilla voi tutustua museon tuottamiin verkkonäyttelyihin:

- Snöhvit, Punakorva, Fjellblom -näyttely lapinlehmistä
- Transit rajapostia – gränspost
- Tornionlaaksolaiset kansanhuonekalut – Allmogemöbler i Tornedalen
- Museoradio
- Torniolaisten sukujen puumerkkejä

Lisäksi museon YouTube-kanavalla ja/tai Tornion kaupungin videoportaalissa

(<https://portals.icareus.com/tornio>) ovat näyttelyopastukset:

- Osmo "Toppo" Santamäki - piirroksia vanhasta Tornioista -näyttelyn opastus - Videoguidning till Osmo "Toppo" Santamäki - illustrationer från gamla Torneå
- Jouko Alapartasen Maupertuis-muotokuva
- Opastettu kierros Kustaa II Aadolf -näyttelyyn Tornionlaakson museossa - Guidad tur till Gustav II Adolf -utställningen på Tornedalens museum

- Mestari museossa - Mästaren på museet
- Mestari museossa, opastettu kierros
- Transit verkkonäyttely
- Transit webbutställning
- Titta Court Goes Museum 1–3

5 MUSEON 110/10 JUHLAVUOSI

Vuonna 2024 Tornionlaakson museo juhli syntymäpäiviään. Tavoitteena oli saada useampien ihmisten tietoisuuteen museon rooli Tornion ja Haaparannan yhteisenä museona. Museo järjesti runsaasti erilaisia tapahtumia ja muita yleisötilaisuuksia omalla väellä, mutta myös erilaisten yhteistöiden kautta. Museo myös osallistui moniin perinteisiin Tornion kaupungin tapahtumiin osana laajempaa tapahtumaohjelmaa.

5.1 Kansallismuseo saapui kylään 17.–18.2.2024

Suomen kansallismuseo kutsui itsensä Tornionlaakson museolle kylään 17.–18.2.2024. Kansallismuseo oli suljettuna remontin vuoksi, ja he kehittivät konseptin, jossa muutamia rakastetuimpia klassikkoesineitä kansallismuseon perusnäyttelyistä lähti vierailemaan eri puolilla Suomea. Tornionlaakson museo oli ensimmäinen paikka, jossa he itse halusivat vierailla. Muut kohteet valittiin hakemusten perusteella. Tornioon he tulivat, koska vuosien varrella on täältä esitetty toiveita saada Eetu Iston Hyökkäys vierailemaan kotipaikassaan.

Esillä alatorniolaisen Eetu Iston Hyökkäys-maalaukset, vuoden 2022 Nato-sopimuksen allekirjoituskynä, Kekkosen 1970-luvun silmälasit, Ruskon kousa vuodelta 1542, kivikautinen Huittisten hirvenpää, Halikon hopea-aarre ja Ateljer Faunin muumihahmot 1950-luvulta. Museo oli avoinna lauantaina klo 11–17 ja sunnuntaina klo 10–16. Museoon oli vapaa pääsy. Kävijöitä 2400.

Kansallismuseon ryhmä esineineen saapui perjantaina ja ilta vietettiin näyttelyä vaihtuvien näyttelyiden tilaan pystyttäen. Avajaiset pidettiin lauantaina noin 100 kutsuvieraan kera. Koko viikonlopun museo oli täynnä iloisia ihmisiä, jotka kiersivät myös koko muun museotilan läpi. Jaossa oli ilmaisia esillä olleista esineistä tehtyjä kortteja ja opintotilassa pyöri video esineisiin liittyen. Tilaisuutta varten myytiin hankitut 100 Hyökkäys-magneettia myytiin loppuun alle 5 tunnissa.

5.2 Museon syntymäpäivät 15.6.2024

Tornion museotoiminnan 110. vuotta ja Tornion ja Haaparannan yhteisen museon 10. vuotta juhlittiin 15.6.2024 yhdessä Haaparannan ja Tornion kesken. Päivä rakennettiin toiminnalliseksi niin, että tarjolla oli tekemistä ja kokemista kaiken ikäisille. Tarjolla oli kakkua ja kahvia. Päivän aikana museolla vieraili noin 700 ihmistä.

Juhlapäivä aloitettiin kutsuvierasavajaisilla. Tilaisuuden avasi juhlallisesti Tornion kaupungin perustaja kuningas Kustaa II Adolf (Joakim Jakobsson). Juhlapuhujina olivat Jukka Kujala (Tornio), Nina Waara (Haaparanta), Erkki Taskila (Tornion Kotiseutuseura) ja Tapio Salo (Haaparannan kulttuurijohtaja evp.). Musiikkiesityksestä vastasivat Julia Autio, Sven Keskitalo ja Päivi Heikura.

Museolla oli valokuvaaja Mia Greenin valokuvausateljee. Siellä Green (Pia Suonvieri) otti kävijöistä valokuvia ja kuvan sai viedä mukanaan muistona. Kalkkimaan pappi (Adam Huuva) oli mukana juhlassa. Museon vaihtuvien näyttelyiden tilaan avattiin mininäyttelyn museotoiminnan 110-vuotisesta historiasta. Dosentti Ilkka Teerijoki piti juhlaluennon ”Tornio ja Haaparanta yhdessä ja erikseen” kaupunkien yhteisestä historiasta.

Museon pihalta oli muun muassa kasvomaalausta, erilaisia perinneleikkejä ja keskiaikaseura Tornan järjestämää pehmomiekkailua. Tornion Kalevalaiset tuulettivat kansallispukujaan tapahtumassa. Myös museon henkilökunta oli pukeutunut historiallisiin vaatteisiin. Musisoinnista vastasi tornionlaaksolaista kansanmusiikkia soittava Gränslösa Spelmän ja Haaparannan Kulturskolanin oppilaat lauloivat ja tanssivat. Ilmapallomies väenteli lapsille ilmapallohahmoja. Myös Granrothin konttori on avoinna vieraille. Alueelle oli rakennettu Aikahyppyjä menneisyyteen -tehtäväreitti, jonka läpäisseet saivat pienen palkinnon. Paikalla on myös Tornion kotiseutuseuran esittelypiste.

Museon henkilökunta ja syntymäpäivien esiintyjät juhlatunnelmissa. (J. Nevalainen, Tornionlaakson museo – Tornedalens museum)

5.3 Luennot ja muut striimatut tapahtumat

Museo striimasi Youtube-kanavalleen 17 erilaista luentoa ja tapahtumaa. Niitä katsottiin verkossa niiden esilläolon (yleensä 2 viikkoa) aikana yhteensä 8350 kertaa.

- Kaarle XII, Ulriika Eleonoora, Fredrik I, dos. Ilkka Teerijoki (1.2.2024) 697 katselua
- Tornionlaakson historia - Väestö ja asutus, dos. Ilkka Teerijoki (**Svefillä Haaparannalla** 8.2.2024) 1327 katselua
- Aadolf Fredrik & Kustaa III, dos. Ilkka Teerijoki (3.4.2024) 359 katselua
- Tornionlaakson historia - Tornionlaakso ja sodat 1600–1800, dos. Ilkka Teerijoki (**Svefillä Haaparannalla** 11.4.2024) 2028 katselua
- Ihanat ja arvostetut äidit, FT Maritta Pohls (11.5.2024) 53 katselua
- Kustaa IV Aadolf, dos. Ilkka Teerijoki (28.5.2024) 172 katselua
- Museon juhluvuoden syntymäpäiväluento: Tornio ja Haaparanta yhdessä ja erikseen, dos. Ilkka Teerijoki (15.6.2024) 716 katselua
- Tornion kansakoulu 150 vuotta, dos. Ilkka Teerijoki (5.9.2024) 258 katselua
- Pohjoissuomalaista sateenkaarihistoriaa, FT Jenny Kangasvuo, yhteistyössä Border Pride-tapahtuman kanssa (10.9.2024) 180 katselua

- Tornionlaakson historia – 215 vuotta Haminan rauhasta, dos. Ilkka Teerijoki (**Svefillä Haaparannalla** 17.9.2024) 633 katselua
- Seminaari: Meänkieli ja museot - minuriteetit enämpi framile museoissa (26.9.2024) 613 katselua
- Saksalaiset joukot Lapissa -luentosarja:
 - 80 vuotta Kuusiluodon palosta -muistelutilaisuus. Leo Andelin & Erkki Taskila (3.10.2024) ei striimausta
 - "Miehet lähti rintamalle ja me lähettiin karja kansa Ruotsiin". FM Brita-Kaisa Välimaa (24.10.2024) 620 katselua
 - Laplandskriget – På svenska sidan gränsen, FD Roine Wiklund (**Svefillä Haaparannalla** 7.11.2024) 332 katselua
 - Saksalaisten pikku-Berliinit pohjoisissa kaupungeissa, dos. Timo Ylimaunu & Ideologiaa rakentamassa, FT Tuula Matila (14.11.2024) 211 katselua
 - Huusseja, hevosia ja huoltorakennuksia, FT Marika Hyttinen & Sotatulokkaat Tornion alueella, FT Annemari Tranberg (12.12.2024) 151 katselua

5.4 Muu tapahtumatoiminta

Muita tapahtumia, oheisohjelmia ja luentoja museossa ja muualla järjestettiin yhteensä 51 kappaletta. Opastuksia tehtiin 141 kappaletta (osallistujia 2039) ja työpajoja 66 (osallistujia 1166). Yleisötapahtumien kokonaismäärä (opastusten kokonaismäärä, järjestettyjen työpajojen kokonaismäärä ja muiden yleisötapahtumien lukumäärä) oli yhteensä 258.

Vuoden ensimmäiset tapahtumat järjestettiin helmikuussa dosentti Ilkka Teerijoen luentojen muodossa. Näistä ensimmäinen luento **Kaarle XII, Ulriika Eleonoora, Fredrik I** pidettiin museolla torstaina 1.2. Heti seuraavalla viikolla pidettiin **Tornionlaakson historia** -luentosarjan ensimmäinen osa **Väestö ja asutus** Sverigefinska Folkhögskolanissa eli Svefillä Haaparannalla osana museon juhlavuotta. Viikonloppuna 17.–18.2. **Kansallismuseo saapuu kylään** toi museoon paljon kävijöitä, kuten yllä on tarkemmin kuvattu. Kalevalanpäivänä 28.2. museolehtori Joni Karjalainen kutsutti puhumaan Kalevalan raudansynnystä Tornion Kalevalaisten järjestämään **Kalevala-juhlaan** Aineen taidemuseolle.

Maaliskuu alkoi railakkaasti Tornion ja Haaparannan yhteisellä Talvihehku – Vinterglöd -tapahtumaviikolla hiihtoloman aikana. Perjantaina 1.3. museon museolehtori Joni Karjalainen ja tutkija Terhi Tanska toteuttivat pubivisan Svefin Lagrottassa järjestettyyn **Vinterglöd: After work på Lagrotta** -iltatapahtumaan. Heti seuraavana päivänä 2.3. museolehtori ja kulttuuriperintökoordinaattori Julia Autio olivat edustamassa museota Haaparannan **Vinter i Parken** -tapahtumassa. Hiihtolomaa juhlistettiin vielä **Laulukudelmia** -lastenkonserilla 6.3.

Huhti- ja toukokuussa järjestettiin myös useita luentoja, kuten Ilkka Teerijoen luennot **Aadolf Fredrik & Kustaa III** museolla 3.4. sekä **Tornionlaakson historia – Tornionlaakso ja sodat 1600–1800** Svefillä 11.4. Toukokuussa vietettiin jälleen perinteisiä **Tornio-päiviä** 11.–19.5. ja museo osallistui 11.4. järjestettyyn **Puistokarnevaaliin** omalla ohjelmallaan, johon sisältyi muun muassa Maritta Pohlsin luento ja työpaja **Ihanat ja arvostetut äidit**, työpajoja, opastettuja kierroksia sekä itsenäisesti suoritettavia tehtävämonisteita. Kuun lopussa 28.5. Ilkka Teerijoki piti viimeisen kuningassarjan luentonsa **Kustaa IV Aadolf**.

Kesäkuun alkuun saatiin Kulttuuritoimiston kautta **Tapiolassa-sanataidekonsertti** 5.6. Kesäkuun suurin tapahtuma oli kuitenkin **Museon 110/10-syntymäpäiväjuhlat**, joka on kuvattu tarkemmin yllä. Kuun lopussa vietettiin myös **Ett enda brev från mor -näyttelyn avajaisia** 27.6.

Heinäkuun aika oli turistirikasta ja kuun lopussa 24.7. järjestettiin Kulttuuritoimistan kanssa **Pietari Brahen jalanjäljillä** -luentokonsertti, jossa dosentti Ilkka Teerijoki sekä muusikin maisteri Mikko Ikäheimo vuorottelivat luennoinnin ja musisoinnin voimin kertoen Pietari Brahen elämästä

Tornion kirkossa. Aiemmin saman päivän aikana museo osallistui myös Haaparannan **Sommar i Parken** -tapahtumaan, jossa järjestettiin ohjelmaa lapsiperheille heinäkuun jokaisena arkipäivänä.

Museolla oli ilo emännöidä maakuntatutkijoiden neuvottelupäiviä 26.–27.9.2024. Perinteisten ajankohtaisten kuulumisten ja Museoviraston terveisten lisäksi ohjelmassa oli Norrbottenin museon osastonpäällikkö Nils Harneskin esitys aluemuseotyöstä Ruotsissa, Satakunnan museon alueellisen työn intendentti Akuliina Artolahden esitys ”Museopalveluita meille kaikille” -hankkeen tuloksista, ja Oulun museo- ja tiedekeskuksen vastuumuseotutkija Johanna Latvamäen esittely Pohjois-Pohjanmaan museon liikkuvasta alueellisesta näyttelystä ”Veden perinnön äärellä”.

Syyskuu oli jälleen tapahtumarikas kuukausi etenkin luentojen osalta. Kuun alussa 5.9. museo järjesti Ilkka Teerijoen luennon Porthanin koulun salissa otsikolla **Tornion kansakoulu 150 vuotta**. BorderPride-tapahtuman aikana museo ja BorderPride järjestivät FT Jenny Kangasvuon luennon **Pohjoissuomalaista sateenkaarihistoriaa** 10.9. Lauantaina 14.9. museo oli mukana **Vojakkalan Elsanvainion infotaulun julkistamistilaisuudessa** ja Suomen sodan teemalla jatkettiin myös 17.9. Ilkka Teerijoen luennolla **Tornionlaakson historia – 215 vuotta Haminan rauhan rajasta**. Kuun lopussa 26.9. vietettiin **Porträttiä, kielielämäkertoja ja ääniä Tornionlaaksosta ja Malmikentiltä** -näyttelyn avajaisia **Meänkieli ja museot – minuriteetit enämpi framile museoissa** -avajaisseminaarin muodossa. Seminaarin oli kaikille avoin ja sen yhteydessä järjestettiin myös **Kotiranta, olet kirkas** -konsertti, jossa laulut olivat meänkielisiä, Bengt Pohjasen sanoituksiin pohjautuvia.

Lokakuu käynnistyi **Saksalaiset joukot Lapissa** -luentosarjalla, jossa syvennyttiin saksalaisten sotilaiden jättämiin henkisiin ja fyysisiin jälkiin Lapin sodan aikana. Ensimmäisenä luentosarjan tilaisuutena oli **80 vuotta Kuusiluodon palosta** -luento ja muistelutilaisuus 3.10. ja seuraava oli FM Brita-Kaisa Välimaan luento 24.10. **"Miehet lähti rintamalle ja me lähettiin karja kansa Ruotsiin"** - **Ruotsiin evakuoitujen naisten kokemuksia**. Lokakuun lopussa 31.10. museo täytti kaikenlaisesta kamalasta ja pelottavasta perinteisessä **Kauhukartanossa**, joka järjestettiin yhdessä Aineen taidemuseon ja Tornion kirjaston kanssa. Museo oli myös jälleen rakentanut näyttävän ötököiden pesän Åströmin kartanon kellariin.

Marras- ja joulukuussa kuultiin jälleen useita luentoja Saksalaiset joukot Lapissa -luentosarjassa. Yksi luentosarjan luennoista toteutettiin ruotsiksi Svefillä 7.11. ja luennoitsijana toimi FT Roine Wiklund otsikolla **Laplandskriget – På svensk sidan gränsen**. Seuraava luento toteutettiin tuplaluentona 14.11. ja tuolloin yleisölle luennoivat dosentti Timo Ylimaunu, **Saksalaisten pikkuberliinit pohjoisissa kaupungeissa**, ja FT Tuuli Matila, **Ideologiaa rakentamassa: SA-kuvien näkymät natsi-Saksan maisemanmuokkauksesta Pohjois-Suomessa**. Joulukuun puolessa välissä museolla julkaistiin 11.12. uusi kirja **Sata Tornion kirkkotarhaan haudattua** (Väyläkirjat), jonka dosentti Ilkka Teerijoki kirjoitti Tornion kirkkomaahan haudatuista torniolaisista. Seuraavana päivänä 12.12. luenointivuorossa olivat FT Marika Hyttinen, **Huusseja, hevosia ja huoltorakennuksia – arkeologinen näkökulma Saksan armeijan leireihin Pohjois-Suomessa**, ja FT Annemari Tranberg, **Sotatulokkaat Tornion alueella - kasveja saksalaisten joukkojen jäljiltä**. Joulukuusi huipentui museoiden ja kirjaston yhteiseen **Kulttuurikartanon joulun** -tapahtumaan 14.12.

5.5 Museopedagogiikka sekä ryhmä- ja koululaisvierailut

Museopedagogiaan kuuluvat muun muassa erilaiset opastukset aikuis- ja lapsiryhmille, tapahtumat, näyttelyiden pedagogiset osiot, työpajat ja matkalaukunäyttelyt. Museon opetustoimintaa järjestetään sekä suomeksi että ruotsiksi ja sen tavoitteena on tornionlaaksolaisen identiteetin vahvistaminen. Museopedagogisessa toiminnassa otetaan huomioon myös kulttuuriympäristökasvatus.

Museon lastennurkkauksessa lapsille oli ympäri vuoden tarjolla erilaisia aktiviteetteja kuten värityskuvia vuodenaikojen ja vaihtuvien näyttelyiden teemojen mukaisesti. Lisäksi lastennurkan vitriiniin sisältöjä päivitettiin vaihtuvien näyttelyiden teemoja kuvastaen.

Yleisellä tasolla vuoden 2024 aikana museopedagogiassa kokeiltiin uusia lähestymistapoja saavuttaa laajemmalla otannalla yleisöä sekä Tornio-Haaparanta-alueella että laajemmin Tornionlaaksossa. Alueen etäisyydet ovat pitkät ja kaikille tahoilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia saapua museoon, joten tähän haettiin erilaisia ratkaisuja.

Vuoden aikana vuonna 2022 valmistettu **Museobingo** (suomi, ruotsi, englanti & meänkieli) on pitänyt suosionsa ja se otetaan usein näyttelykierrokselle kaveriksi. Syksyllä 2024 Museobingon kaveriksi tehtiin toinen tehtävämoniste **Tornionlaakson museon kummallisuuksia** (suomi, ruotsi & englanti), jossa korostettiin museon erikoisempia esineitä sekä kansanperinnettä. Monisteita on saatavilla museon aulassa.

Helmi- ja maaliskuussa museo ja Aineen taidemuseo aloittivat yhteisen koulukiertueen teemalla **Kalevalaa kouluihin**. Kierroksille museolehtori Joni Karjalainen kertoi oppilaille Kalevalan taustoista sekä rautakaudesta ja museolehtori Anita Alamaunu toteutti oppilaille Kalevala-teemaisia taidepajoja. Lisäksi kuukausien vaihteessa museolehtori kävi pitämässä helmi- ja maaliskuun vaihteessa viikon ajan **työpajoja vanhan ajan koulunkäynnistä** Kivirannan koululla osana rakennuksen 50 vuotisjuhlavuotta.

Touko- ja kesäkuun vaihteessa museo jatkoi **Haaparannan koulujen 2., 5. & 7. luokkien kulttuuriperintövierailuja** (kulturarvbesök). Vierailujen aikana luokille järjestettiin opastetut kierrokset museon perusnäyttelyyn. Opastuksista vastasivat museolehtori Joni-Pekka Karjalainen sekä Haaparannalta Tapio Salo.

Kulttuuriperintövierailuja jatkettiin elo- ja syyskuun aikana Saivaaran kivikauden kylässä ja Kukkolaforssenilla. Saivaarassa vierailivat Haaparannan koulujen 3. luokat (27.–30.8.) ja heidän kanssaan tutustuttiin kivikauden elämään ja muinaisjäänöksiin erilaisten pisteiden kautta. Museon museolehtorin pisteellä lasten kanssa tutkittiin kivikautisia esineitä ja materiaaleja sekä kokeiltiin, miten arkeologisilla kaivauksilla kaivetaan esineitä esiin. Kukkolaforssenilla 4. luokat. (2.–3.9.) tutustuivat saunomiseen, koskikalastukseen sekä Kukkolankoskeen yleisesti. Museolehtori oli opastamassa oppilaita Kukkolaforssenin myllyjen ja sahan toimintaan.

Lisäksi syksyllä 2024 Tornion kaupungin koulujen 5. luokkalaisille ja Ylitornion kaupungin koulujen 5.–6. luokkalaisille tarjottiin mahdollisuus osallistua museon, ProSiika ry:n ja Aineen taidemuseon yhteisen **Kläpit lipolle -hankkeen kulttuuriperintövierailuihin Kukkolankoskella**. Hanketta varten saatiin rahoitus Outokaira tuottamhan ry:ltä.

Vuoden aikana ryhmille räätälöitiin opastuksia toiveiden mukaisista teemoista.

Loppuvuodesta museo alkoi tehdä yhteistyötä Kukkolaforssenin kanssa ja opastetusta kierroksesta museolla tuli osa turistiryhmille tarjottavia toimintoja alueella.

5.6 Tornion kulttuurisuunnistus

Tornion 400-juhlavuoden kunniaksi vuonna 2021 yhdessä Alatornion Pirkat -urheiluseuran kanssa toteutettu **Tornion kulttuurisuunnistusreitti** oli vuonna 2024 suosittu erityisesti maaliskuuhun ja heinä-syyskuuhun. Suosio laski jonkin verran edellisestä vuodesta. Huomionarvoista on edelleen se, että rasteilla oli kävijöitä ympäri vuoden, ja että jokaisella rastilla on vuoden aikana käyty useamman kerran.

Kulttuurisuunnistus on yhä auki ja kartan voi ladata Tornionlaakson museon nettisivuilta (<https://www.tornio.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/tornionlaakson-museo/lisatietoa-tornionlaaksosta/tornion-kulttuurisuunnistus/>) tai poimia mukaan museolta.

5.7 Muisteluskokous, Varhaiskasvatusarkku & Tornionlaakson yhteinen pakopeli

Muisteluskokous vieraili vuonna 2024 Ylitorniolla ja Torniossa. Kokous sai kiittävää palautetta vireän keskustelun herättämisestä, sekä toiveita sisällön täydentämisestä pienillä lisäyksillä.

Vuoden 2024 aikana työstiin eteenpäin muun työn ohessa Tornionlaakson varhaiskasvatusarkkua ja erityisesti arkun tarinallinen puoli edistyi paljon, kun museoassistentti Elina Kannelusvanto aloitti työnsä museolla. Arkun valmistuminen on suunniteltu vuodelle 2025.

Vuoden aikana jo tammikuussa käynnistettiin myös kulttuuriperintöaiheisten pakopelien suunnittelu Lapin lastenkulttuuriverkoston Taiteen edistämiskeskuksesta saaman apurahan turvin. Valitettavasti rahoituksen jakamisessa oli ongelmia alkuvuodesta ja verkosto joutui hakemaan muutosta alkuperäiseen hakemukseensa. Itse pakopelien pariin päästiin vasta loppuvuodesta. Tornionlaakson museo otti vastuulleen toteuttaa museon vastuualueen kuntien kanssa **Tornionlaakson yhteisen pakopelin**. Yhteisen pakopelin toteutuksessa ovat Kemijoki, Tornio, Ylitornio, Pello, Kolari ja Muonio. Pakopelin pää toteuttaja on Liisa Koivisto Farm Escapesta ja museolta ohjauksessa ovat mukana museolehtori ja tutkija.

5.8 Näkyvyys ja yhteistyö Ruotsiin

Markkinoinnissa panostettiin Ruotsin puolen tavoittamiseen. Lehdistötiedotteita jaettiin enemmän Ruotsin medioihin ja toiminnasta tiedotettiin myös Haaparannan kaupungin viestintää.

Vaihtuvissa näyttelyissä korostui tornionlaaksolainen kieli-identiteetti ja meänkieli. Yksi vaihtuvista näyttelyistä tuli luulajalaiselta dokumentaristilta. Itä-Suomen yliopiston kanssa tehty näyttely *Porträtt* koostui pitkälle Ruotsissa haastateltujen ihmisten kokemuksista kielestä. Tämän näyttelyn avajaisissa järjestettiin seminaari ja paneelikeskustelu, jossa mukana puhujia Övertorneålt, Kiirunasta, Junosuandosta ja Luulajasta. Meänkieliseen oppaaseen liittyen tehtiin yhteistyötä ISOFin ja Övertorneån meänkielikeskuksen kanssa.

Haaparannan Svefilla järjestettiin neljä striimattua luentoa.

Museolehtori ja kulttuuriperintökoordinaattori opastivat Haaparannan eri luokka-asteita heidän vuosittaisilla vierailuillaan Saivaarassa, Kukkolaforssinilla sekä museolla. He olivat myös mukana näkyvästi Haaparannalla Vinter i Parken ja Sommar i Parken -tapahtumissa.

Museo toimii linkkinä Haaparannan ja Tornion, mutta myös Ruotsin ISOFin ja Suomen Museoviraston, välillä Tornionjoen lippokalastuksen haussa Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon sekä toteuttaa Torne Valley Dipnet Cultre -hanketta, joka yhdistää rajattomasti alueita. Näissä ja myös tutkimuksessa, tapahtumatoiminnassa ja kokoelma-asioissa tehtiin ja tehdään tiivistä yhteistyötä myös Norrbottenin museon kanssa.

Museonjohtaja toimi yhteistyössä Pohjois-Ruotsin museonjohtajien kanssa yhteisessä verkostossa. Museonjohtaja esitteli museon toimintaa ja juhlavuotta Haaparannan kunnanvaltuuston kokouksessa huhtikuussa.

Yhteistyötä tehtiin myös akateemisen yhteistyön saralla. Yhdessä Suomen Arkeologisen seuran ja Ruotsin arkeologien kanssa järjestettiin ensimmäistä kertaa naapurimaiden arkeologeja samaan seminaariin tuonut tilaisuus, Arkeologipäivät, marraskuussa Torniossa.

6 ALUEELLINEN VASTUUMUSEOTYÖ

Vuosi 2024 oli toinen vuosi Tornionlaakson museon toisesta kaudesta (2023–2026) alueellisena vastuumuseona. Museon vastuualueeseen kuuluu yhdeksän kuntaa: Kemi, Keminmaa, Kolari, Muonio, Pello, Simo, Tervola, Tornio ja Ylitornio. Museolla on toimialueellaan alueellisen museotoiminnan edistämisestä ja kulttuuriympäristötehtävä. Vastuumuseo toimii kulttuuriperinnön asiantuntijana, kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta. Kulttuuriympäristötehtävässä museo toimii kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena, joka osallistuu viranomaisneuvotteluihin, antaa asiantuntijalausuntoja, neuvoo kulttuuriympäristön hoidossa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta.

Alueellisen työn ydinryhmän muodostivat museon arkeologi, rakennustutkija, korjausrakentamisen asiantuntija ja aluetutkija.

Tornionlaakson museo jatkoi toimimista Lapin aluevastuumuseoiden yhteistyöverkostossa, LAAVAssa, johon kuuluvat myös Lapin maakuntamuseo, Saamelaismuseum Siida, sekä alueellisia taidemuseotehtäviä hoitavat Kemin taidemuseo ja Rovaniemen taidemuseo. Verkosto kokoontui 2024 yhteensä kolme kertaa etäkokouksina. LAAVA-kokousten lisäksi pidettiin tarpeen mukaan yhteisiä rajatumpia kokouksia (esim. kulttuuriympäristöasioihin tai LaMu-kahvien järjestämiseen ja Lapin kokoelmapoliittisen ohjelman kokoamiseen liittyen). Museoiden henkilökuntaa osallistui myös LaMu-kahveille ja muihin yhteisiin kokouksiin, joissa oli mukana LAAVA-verkoston lisäksi myös muita Lapin museoita.

Museoviraston järjestämä alueellisen työn ohjaus käsitti edelleen etätapaamisten ja -koulutusten lisäksi sähköisen alustan, jossa alueellisten vastuumuseoiden eri tehtäväalueilla on omat keskustelualustansa.

Vuonna 2024 jatkettiin alueellisia museopalveluita ja kulttuuriympäristötyötä esittelevien alueellisen tiimin pisteiden järjestämistä alueen kuntien tapahtumissa. ALVA-tiimi jalkautui vuoden aikana kahteen tapahtumaan, toukokuussa Tornion Puistokarnevaaliin ja kesäkuussa MuonioFästeille, pisteillä jututettiin noin 245 kävijää. Tornion pisteellä kerättiin lakanoille ihmisten lempilöytöjä ja Muoniossa lempipaikkoja. Molemmilla pisteillä myös tutustuttiin arkeologisiin löytöihin, sekä rakennusperintöön ja vanhojen rakennusten korjaamiseen.

ALVA-piste MuonioFästeillä 19.6.2024, sekä Muonion ja Tornion lempi-lakanoita. (T. Tanska, Tornionlaakson museo – Tornedalens museum)

Aluevastuumuseoissa alueellisen museotoiminnan edistämistehtävää tekevien tutkijoiden vuosittaiset Maakuntatutkijoiden neuvottelupäivät pidettiin tänä vuonna Torniossa 26.-27.9.2024. Perinteisten ajankohtaisten kuulumisten ja Museoviraston terveisten lisäksi ohjelmassa oli Norrbottenin museon osastonpäällikkö Nils Harneskin esitys aluemuseotyöstä Ruotsissa, Satakunnan museon alueellisen työn intendentti Akuliina Artolahden esitys ”Museopalveluita meille kaikille” -hankkeen tuloksista, ja Oulun museo- ja tiedekeskuksen vastuumuseotutkija Johanna Latvamäen esittely Pohjois-Pohjanmaan museon liikkuvasta alueellisesta näyttelystä ”Veden perinnön äärellä”.

6.1 Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä

Vuonna 2024 jatkettiin edellisenä vuonna aloitettuja alueellisia kuntakierroksia kulttuuripuolen kuntatoimijoiden luona. Tapaamisten tavoitteena on tutustua paremmin toisiimme ja kokoontua yhteisen pöydän ääreen keskustelemaan museon toiminnasta, kunnan tarjonnasta ja asukkaiden tarpeista. Kokous järjestettiin vuonna 2024 Ylitorniolla. Toiveet on kirjattu ylös ja ne kootaan yhteen alueellisen museotoiminnan kehittämistä varten.

Vastuumuseon alueella on 13 paikallismuseokohdetta sekä yksi ammatillisesti hoidettu ympäri vuoden auki oleva museo, Kemin historiallinen museo. Paikallismuseokohteista seitsemän on kuntien ja kahdeksan seurojen tai yhdistysten ylläpitämiä, ja yhteensä ne ylläpitävät 67 kulttuurihistoriallisesti arvokasta museorakennusta tai muuta näyttelytilaa. Suurin osa museoista on kotiseutumuseoita, joissa paikallista elämää ja elinkeinoja esitellään temaattisin näyttelyosioin ja/tai aikakauden asuun sisustetuin rakennuksin ja huonetiloin.

Alueen paikallismuseoista yksi sai vuonna 2024 Museoviraston harkinnanvaraista avustusta, joiden käyttöä aluemuseotutkija, korjausrakentamisen asiantuntija ja rakennustutkija ohjaavat. Kolarin kotiseutumuseo Sieppijärvellä sai 6000 euroa museon kokoelmien puhdistamis- ja siirtohankeeseen.

Suurin osa alueen paikallismuseoista oli kesällä auki ainakin viikonloppuisin. Vuonna 2024 auki olivat Alatornion pitäjämuseo, Keminmaan pitäjämuseo ja Valmarin museo, Muonion kotiseutumuseo, Pellon kotiseutumuseo, Simon Pahnilan museo ja Simonniemen kotiseutumuseo, ja Tervolan kotiseutumuseo. Ylitornion koulumuseo, liikan tupa ja Väinö Katajan pirtti ja Turtolan kylämuseo olivat auki vain erikseen sovittaessa ja Kolarin kotiseutumuseo oli kiinni kokoelman siirtohankkeen vuoksi.

Keminmaan Valmarin museossa, Alatornion pitäjämuseossa, sekä Kolarin, Pellon ja Tervolan kotiseutumuseoissa käytiin yhdellä tai useammalla neuvonta- ja tarkastusmatkalla. Keminmaan

pitäjämuseolla, Muonion kotiseutumuseolla ja Ylitornion museoilla ei vuonna 2024 vierailtu yhdessä ylläpitäjien kanssa. Käyntien lisäksi neuvontaa avustus- ja muissa asioissa annettiin puhelimitse ja sähköpostitse vuoden ympäri.

Yhdessä Tornion kotiseutuseuran ja Vojakkalan nuorisoseuran ja kyläseuran kanssa toteutettiin Vojakkalaan Elsanvainion muistomerille Suomen sodasta ja sen sotilashaudoista kertova Tornionlaakson muinaisjäänköhteet -infokyltti. Infokyltin julkistustilaisuus oli osa Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ohjelmaa. Aluetutkija ja korjausrakentamisen asiantuntija kertoivat myös Ylitorniolla Aavasaksan keisarinmajalla yhdessä Ylitornion kunnan ja Metsähallituksen kanssa järjestetyssä yleisötilaisuudessa Aavasaksan Keisarinmajan historiasta ja restaurointitöistä.

Museon tuottama Naisen ääni -näyttely vieraili Tervolassa, jossa se oli esillä kunnantalolla lokakuun 2024 ajan. Näyttelyssä vieraili noin 100 kävijää.

Vuonna 2022 aloitettuja **Lapin valkea lehmä -muisteluita** järjestettiin Tervolassa. Tervolan kotiseutumuseon keskiviikkokahveilla 12.6.2024. Tilaisuudessa oli 6 osallistujaa. Myös museon arkeologi vieraili kotiseutumuseon keskiviikkokahveilla 17.7.2024 puhumassa Tervolan arkeologiasta. Tilaisuudessa oli 10 osallistujaa.

Osana museon alueellisia palveluita edistettiin myös museolla pidettyjen tilaisuuksien saavutettavuutta. Kaikki vuoden 2024 luentotilaisuudet striimattiin museon YouTube-kanavalla, jossa ne olivat katsottavissa vähintään kahden viikon ajan tilaisuuden jälkeen, osa pidempäänkin.

Muiden alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävien osalta aluetutkija mm. avusti alueellisen kulttuuriympäristön dokumentoinnissa ja korona-ajan nykydokumentoinnissa alueella.

6.1.1 Lapin museoiden etäkahvit

Tornionlaakson museon aluetutkija järjestää **Lapin museoiden etäkahveja, eli LaMu-kahveja** yhdessä Lapin maakuntamuseon maakuntatutkijan, Siidan yleisötyövastaavan, Rovaniemen taidemuseon aluetyöstä vastaavan amanuenssin ja Kemian taidemuseon museonjohtajan kanssa. Tilaisuudet ovat avoimia kaikille Lapin museotoiminnasta kiinnostuneille, mutta erityisenä painopistealueena ovat paikallismuseotoimijat. Lapin museotoimijoiden verkostojen laajentaminen ja vahvistaminen oli tapaamisten lähtöajatuksena. Tapaamisissa keskustellaan alustusten pohjalta ajankohtaisista asioista.

LaMu-kahvitilaisuudet vuonna 2024:

15.1.2024 esittelyssä Tornionlaakson museo. Teemana Siidan myynti- ja markkinointitoiminnan esittely, josta kertoi Minna Muurahainen Saamelaismuseo Siidasta.

8.4.2024 esittelyssä Muonion kotiseutumuseo. Teemana Museotuholaisten tunnistaminen, puhujana Luonnontieteellisen keskusmuseo Luomuksen hyönteistiimin kokoelmakoordinaattori Jaakko Mattila.

20.4.2024 ei museoesittelyä. Teemana Museorakennusten haitta-aineet, puhujana Museoviraston vastaava rakennuskonservaattori Jani Puhakka

20.5.2024 esittelyssä Rovaniemen kotiseutumuseo. Teemana Erasmus+ aikuiskoulutusohjelma, puhujana Riitta Kuusikko, Rovaniemen taidemuseo (Erasmus+ aikuiskoulutukselle -ohjelman alueellinen lähettiläs)

16.9.2024 esittelyssä Museo-galleria Alariesto. Teemana Aluetyö Rovaniemen taidemuseossa, puhujana Tanja Tuovila Rovaniemen taidemuseosta.

28.10.2024 esittelyssä Lapin metsämuseo. Teemana Porisevat porstuat ja pohjoiset kulttuurimaisemat -hanke, puhujana hankkeesta Isa Tuuri

9.12.2024 esittelyssä Oranki Art. Teemana ”Se on hyvä ajatus, Erasmus+”, puhujana Riitta Kuusikko Rovaniemen taidemuseo.

6.2 Kulttuuriympäristötehtävä

Kulttuuriympäristötyössä museon keskeisimmät sidosryhmät olivat kunnat sekä valtion viranomaiset Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa, Museovirastossa ja Metsähallituksen Luontopalveluissa. Alueellinen vastuumuseo on kuntien ensisijainen yhteistyötaho sekä valtion aluehallinnon ja maakuntien liittojen yhteistyökumppani alueensa kulttuuriympäristöasioissa. Museoviraston, Ympäristöministeriön ja muiden sidosryhmien järjestämät koulutukset ja seminaarit, viranomaisneuvottelut ja muut palaverit pidettiin pääosin etätilaisuuksina, mutta myös perinteisinä tapaamisina ja tilaisuuksina järjestettiin.

Tornionlaakson museon edustat osallistuivat seitsemään Lapin ELY-keskuksen järjestämiin kuntien maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kehittämiskeskusteluun. Suurin osa keskusteluista järjestettiin kunkin kunnan tai kaupungin tiloissa paikan päällä. Keskusteluissa museo kertoi kulttuuriympäristöön liittyvistä ajankohtaisista asioista ja kuultiin kunnissa vireillä olevista ajankohtaisista maankäytön ja rakentamisen hankkeista. Ympäristövaikutusten arviointeihin, kaavoitukseen ja muihin maankäytön hankkeisiin liittyviin **viranomaisneuvotteluihin** osallistuttiin 38 kertaa ja muita maankäyttöön ja rakentamiseen liittyviä palavereja ja työneuvotteluja oli vuoden 2024 aikana 13. Viranomaisneuvotteluihin osallistuivat pääsääntöisesti sekä arkeologi että rakennustutkija. Palaverien ja neuvotteluiden määrä vähentyi jonkin verran suhteessa aikaisempiin vuosiin.

Asiantuntija- ja viranomaistehtävien lisäksi museo tarjoaa neuvontaa sekä rakennetun kulttuuriympäristön että arkeologisen kulttuuriperinnön hoitoon. Museo ohjaa ja valvoo kulttuuriympäristöön liittyvien valtionavustusten käyttöä.

6.2.1 Arkeologinen kulttuuriperintö

Viranomaistyön, lausuntojen ja neuvottelujen sekä digitaalisen tallentamisen lisäksi arkeologi teki vuoden aikana yhteensä (60) maastotarkastusta tunnetuilla ja uusilla kiinteillä muinaisjäänöksillä ja muilla kulttuuriperintökohteilla, ilmoitetuissa potentiaalisissa löytöpaikoissa ja teki lisäksi erilaisiin lupa-asioihin ja kaavaprosesseihin liittyviä maastotarkastuksia 10. Muinaisjäänösrekisteriin tallennettiin 64 uutta kohdetta ja muokattiin 109 kohdetta.

Museon arkeologin virkatyönä tehtyjä arkeologisia valvontoja oli viidessä hankkeessa: Tornion vanha asemakaava-alueella Porthaninkadulla, Rantakadulla, Åströmin puistossa, Keskikadulla ja Jääkärinkadulla. Arkeologin asiantuntemusta on kysytty 95 erilaiseen tietopyyntöön. Arkeologi piti Tervolan kotiseutumuseon keskiviikkokahveilla esityksen alueen arkeologiasta ja esitteli alueen VARK-listauksen kohteita. Museon arkeologi kutsuttiin Metsänhoitoyhdistyksen järjestämään puunkorjuunäytökseen Simoon. Alueella oli muu kulttuuriperintökohde Länsimaa 2 (1000043154), josta oli annettu metsänkäyttöilmoituksen lausunto. Maastossa tarkasteltiin yhdessä puunkorjuunäytökseen saapuneiden maanomistajien ja tapahtuman järjestäjien kanssa kohdetta ja sitä, miten se vaikuttaa hakkuisiin.

Stora Enso kutsui arkeologin sidosryhmätapaamiseen, jossa arkeologi piti esityksen ja keskustelutilaisuuden Lapin alueelta löytyvistä arkeologisista kohteista ja niiden tunnistamisesta maastosta sekä niihin liittyvästä viranomaisyhteistyöstä liittyen metsänkäyttöön.

Museonjohtaja ja arkeologi osallistuivat Museoviraston valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden (VARK) hankkeen päätösseminaariin Teamsin kautta.

Arkeologiaa on tuotu näkyväksi museossa luentosarjan *Saksalaiset joukot Lapissa* (Husseja, hevosia ja huoltorakennuksia, FT Marika Hyttinen & Sotatulokkaat Tornion alueella, FT Annemari

Tranberg) luennolla sekä Lapin Kansan sekä pohjoisenpolut.fi -verkkosivulla artikkelissa "Sodan kukkivat muistot".

6.2.2 Rakennettu kulttuuriympäristö

Vuoden 2024 aikana rakennustutkija osallistui 39 palaveriin tai neuvotteluun sekä teki yhteensä 15 katselmus-, neuvonta- ja tarkastuskäyntiä, joista osa yhdessä korjausrakentamisen asiantuntijan kanssa. Erilaisia rakennusperintöön liittyviä asiakaskontakteja ja -tapaamisia sekä kyselyitä, joihin vastattiin, oli vuoden aikana 127. Rakennustutkija toimi Museoviraston myöntämän entistämisavustuksen käytön valvojana sekä Kotiseutuliiton seurantaloavustuksen valvojana museon vastuualueella. Valvottavia kohteita oli yhteensä seitsemän. Kulttuuriympäristöä on dokumentoitu kaikilla katselmus-, neuvonta- ja tarkastusmatkoilla.

6.2.3 Korjausrakentamisen edistäminen

Vuoden 2024 aikana korjausrakentamisen asiantuntija teki yhteensä 63 rakennusperintöön liittyvää katselmus-, neuvonta- ja tarkastuskäyntiä. Lisäksi säilyttävään korjaamiseen ja avustuksiin liittyvää neuvontaa annettiin puhelimitse ja sähköpostitse erilaisiin yhteydenottoihin vuoden aikana 82 kertaa.

Korjausrakentamisen asiantuntija työskenteli myös yhdessä aluetutkijan kanssa paikallismuseoiden asiantuntija-apuna säilyttävään korjaamiseen liittyvissä asioissa. Korjausrakentamisen asiantuntija teki vuoden aikana yhteistyötä AMAK- ja POPO-hankeen kanssa. Yhteistyötä tehtiin säännöllisesti myös Lapin maakuntamuseon ja Saamelaismuseo Siidan korjausrakentamisen asiantuntijoiden kanssa.

6.2.4 Lausunnot

Kulttuuriympäristön asiantuntija- ja viranomaistehtävän keskeisimpänä ja yhtenä eniten aikaa vievänä osa on lausuntotyö. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo antaa lausuntoja muun muassa kulttuuriympäristöön liittyvistä lupa- ja kaavoitusasioista, metsänkäyttöilmoituksista ja ympäristövaikutusten arviointiprosesseista (YVA). Neuvottelujen määrästä poiketen lausuntopyyntöjen määrä lisääntyi huomattavasti edellisistä vuosista.

Vuonna 2024 lausuntoja annettiin yhteensä 367 kappaletta Lausunnoista 193 koski metsänkäyttöilmoituksia, 49 asemakaavoja, 15 yleiskaavoja, 10 ympäristövaikutusten arviointeja, 45 rakennus-, purkamis- ja poikkeamislupa-asioita ja suunnittelutarveratkaisuja, 3 ympäristö- ja vesitalouslupa-asioita, 13 voimajohto- ja maakaapelointihankkeita, 21 malminetsintä tai maa-ainesten ottoa ja niihin liittyviä ympäristölupa-asioita, 4 tie-, katu- tai ratahankkeita ja loput 6 muita kulttuuriympäristöön liittyviä asioita. Näistä kahta tai useampaa kuntaa koskevia lausuntoja oli 12. Kulttuuriympäristötehtävään liittyvät lausunnot lukuun ottamatta metsänkäyttöilmoituksia on lueteltu liitteessä 1.

6.3 Maailmanperintö Struven ketju

Tornionlaakson läpi kulkevaan Struven ketjuun liittyvät verkostot ja asiantuntijatyö on olennainen osa Tornionlaakson museon alueellista toimintaa. Museo on mukana Ruotsin Norrbottenin lääninhallituksen koordinoimassa Ruotsin Struven ketjun kulttuuriperintötyöryhmässä (Svenska förvaltningsrådet för världsarvet Struves meridianbåge). Työryhmään kuuluvat Tornionlaakson museon lisäksi Länsstyrelsen Norrbotten, Läntmäteriet sekä Ruotsin kunnat: Haaparanta, Övertorneå, Pajala ja Kiiruna, joiden alueella maailmanperintöpisteitä sijaitsee. Työryhmä koordinoi pisteiden hoitoa, tiedotusta ja kulttuuriperintökasvatusta maailmanperintö Struven ketjuun liittyen. Työryhmän kokous, johon museon kulttuuriperintökoordinaattori ja rakennustutkija osallistuivat, pidettiin 28.8.2024 Haaparannalla.

Ruotsi oli vuosina 2023–2024 kansainvälisen Struve Geodetic Arc Coordinating Committeeen puheenjohtajamaa. Komitean virallinen kokous järjestettiin 24.9.2024 Luulajassa ja seuraavana päivänä komitea teki tutustumismatkan Perävaaran, Aavasaksan ja Tornion (Alatornion kirkon) mittauspisteille sekä Tornionlaakson museoon. Museon edustajana tutustumismatkalla oli kulttuuriperintökoordinaattori.

7 UNESCO-HAKU JA TORNE VALLEY DIPNET CULTURE -HANKE

7.1 Unesco-hakuprosessi 2024–2026

Ruotsin ja Suomen yhteinen haku Tornionjoen lippokalastusperinteen nimittämiseksi sai alkuvuodesta sinetin, kun myös Suomen valtioneuvosto ilmoitti asettavansa kohteen ehdolle. Ruotsi oli ilmoittanut omalta osaltaan jo kesäkuussa vuonna 2023 ja Suomen päätöstä vielä odotettiin. Tammikuussa Tornionlaakson museolla aloitti määräaikaisena kulttuuriperintökoordinaattori, jonka päätehtävänä oli koota Unesco-hakemus yhdessä niin kutsutun Unesco-gruppenin sekä oman tiimin kanssa yhteistyössä. Unesco-gruppen koostui 14:stä perinteenharjoittajasta ja omalla tiimillä tarkoitetaan kulttuuriperintökoordinaattorin lisäksi museonjohtajaa, rajayhteistyönkehittäjää, projektipäällikköä sekä projektikoordinaattoria.

Hakuprosessille avattiin heti alkuvuodesta oma sivu Tornionlaakson museon verkkosivulle ja luotiin viestintäsuunnitelma, johon kuului muun muassa Lippokirje – Håvbrev -uutiskirje, joka käsitteli lippokalastusaiheita ja Unesco-vaiheita. Myöhemmin uutiskirjeeseen lisättiin myös osio TVDC-hankkeelle (kts. alla) ja kirje julkaistiin myös englanniksi.

Vuoden 2024 aikana Unesco-hakemuskansiota valmisteltiin kaikkia neljää kokonaisuutta: hakemuslomaketta englanniksi, videodokumentti kuvattiin talvikohtauksia lukuun ottamatta, valokuvakansion kuvia kerättiin ja arvioitiin ja yhteisön suostumuskirjeet kerättiin 28 taholta rajan molemmin puolin. Mukana on sekä yksittäisten perinteenharjoittajien, osakaskuntien, yhdistysten, kulttuuri-instituuttien ja kaupunkien kirjeet. Unesco-hakemusta valmistellaan ja koordinoidaan siis Tornionlaakson museossa, mutta hakemuksen jättämisestä vastaavat Ruotsin Isof (Institutet för Språk och Folkminne) sekä Suomen Museovirasto. Heidän kauttaan myös asiantuntijakonsultti Rieks Smeets kommentoi hakemuskansiota.

Koko prosessin ajan vertaisarvioitiin sekä Ruotsin ja Suomen sekä muiden maiden perinteitä, jotka on lisätty Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon. Suoraa yhteydenpitoa, Teams-palavereita sekä kasvokkaisia tapaamisia näihin liittyen oli mm.:

- Kaustisen Kansanmusiikki-instituutti
- Navigo-museo (Oostduinkerke-Koksijde) Belgiassa
- Belgian International Cultural Heritage Policy –osasto
- Sfaxin arkeologinen museo (Tunisia)
- Togon kulttuuriministeriön Unesco-osasto

Unesco-hakuprosessi oli myös esillä seminaareissa:

- Kaustinen Festival, kulttuuriperintökoordinaattori seminaaripuhujana sekä panelistina
- Rajajokikomission seminaari “Merituulivoima ja vaelluskalat” (Kemi), kulttuuriperintökoordinaattori seminaaripuhujana

Lisäksi Unesco-hakuprosessi esiteltiin useissa muissa tilaisuuksissa museolla käyneille vierailijoille sekä perinteenharjoittajien tapahtumissa. Unesco-hakuprosessista kirjoitettiin 11 artikkelia vuoden 2024 aikana valtakunnallisissa medioissa Suomessa ja Ruotsissa.

7.2 Torne Valley Dipnet Culture -hanke (Interreg Aurora)

Torne Valley Dipnet Culture -hanke on EU:n Interreg Aurora -rahoitteinen hanke, jonka päätavoitteena on säilyttää ja edistää satoja vuosia vanhaa rajanylisiä lippokalastuksen kulttuuriperintöä tuleville sukupolville. Hankkeessa toteutetaan neljä työpakettia. Lippoamisperinteelle luodaan kestävä suojelustrategia, lisätään perinteen kiinnostavuutta, tunnettuutta, osallistumista ja yhteistyötä eri sidosryhmien välillä. Lisäksi lippokalastusalueiden rakennettua ympäristöä ja maisemaa tutkitaan ja tehdään suunnitelma sen kestäväälle restauroinnille ja suojelulle. Hankkeen toimenpiteet tukevat lippokalastusperinteen hakua Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle.

Tornionlaakson museo hallinnoi projektia. Projektikumppaneina on Haaparannan kaupunki, Norrbotten museo, Novia ammattikorkeakoulu sekä ProSiika ry. Hankeaika on 1.8.2024–28.2.2027. Hankkeen toimenpiteet linkittyvät vahvasti ja tukevat lippokalastusperinteen hakua UNESCO:n aineettoman kulttuuriperinnön listalle.

Hankkeeseen rekrytoitiin projektipäällikkö, joka aloitti syyskuussa. Vuoden 2024 aikana alettiin kuvata ja työstää perineestä kertovaa videota, joka tulee liitteenä myös Unesco-hakemukseen. Lisäksi kilpailutettiin toimijat perinteen visuaalisen ilmeen suunnitteluun sekä suojelustrategiatyöpajojen toteuttajaksi.

Suojelustrategian ja työpajatyöskentelyn tueksi laadittiin perinteenharjoittajille suunnattu laaja esikyselytutkimus. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla vastaaja osallistuu perinteenharjoittamiseen, mitkä ovat syyt siihen, ettei osallistuta ja mitkä asiat saivat puolestaan innostumaan perinteenharjoittamisesta. Lisäksi lomakkeella tiedusteltiin muun muassa sitä, kuinka eri tahoilta tulevat resurssit ja tuki edistää perinteenharjoittamista, mitkä nähdään perinteen tulevaisuuden kehitysmahdollisuuksina ja uhkina. Vastausaikaa kyselyyn oli 6.1.2025 saakka.

Lippoperinteen ja hankkeen tunnettuutta edistettiin useissa eri tilaisuuksissa:

- Elämänlaatulautakunta Tornio 25.9.2024
- Lapin kulttuurifoorumi 26.9.2024
- Aalto-yliopiston arkkitehtuurin opiskelijat 26.9.2024
- Ruotsin kansanedustaja Saira Quicklund Kukkolaforssenilla 8.10.
- Valga museoporukka vierailulla TornioHaaparandassa 21.10.
- Kemi-Tornion matkailuoppaat vierailu Haaparannalla, lippoperinteen ja hankkeen esittely 25.10.2024
- ProSiika ry:n vuosikokous Kukkolaforssenilla, Unescon ja hankkeen esittely 29.10.
- Matkailuyrittäjien aamukahvitilaisuus 30.10.
- Esittely omalle henkilökunnalle Tornionlaakson museolla 8.11.

Perinteenharjoittajia on osallistettu niin projektisuunnitelman tekoon kuin projektin eri toimenpiteiden vaiheisiin.

8 KOULUTUKSET JA MUSEOAMMATILLISET TAPAAMISET

Aluetutkija, arkeologi, rakennustutkija ja korjausrakentamisen asiantuntija osallistuivat tutkijoille osoitettuihin koulutustilaisuuksiin, seminaareihin ja tapaamisiin. Suuri osa tapaamisista, koulutuksista sekä seminaareista järjestettiin etänä. Kaikki alueellisen museotyön ja kulttuuriympäristötyön koulutustapahtumat ja seminaarit on lueteltu liitteessä.

Kokoelma-amanuenssi osallistui Museoliiton organisoimaan Esinetuntemus museoissa: Puuesineet museokokoelmissa, joka järjestettiin osin etänä (6.6.) ja osin paikan päällä Vantaan

kokoelmakeskuksessa (13.6.). Koulutuksessa käytiin läpi eri puumateriaaleja ja niiden käsittelyä, puhdistusta, pakkausta ja säilytystä.

Valga-Valka rajakaupunkien (Viro-Latvia) museo- ja matkailuväki vieraili museolla tutustumassa rajanylisen museotoiminnan konseptiimme, Unesco-hakuun ja hanketoimintaan.

Museonjohtaja osallistui Valtakunnallisille museopäiville ja Suomen Museoliiton 101. vuosikokoukseen Jyväskylässä 22.–24.5. Mukana Tornion kaupungin edustajina olivat Outi Rämö ja Karoliina Harjuoja.

9 VERKOSTOT, TYÖRYHMÄT JA HANKKEET

Aluetutkija ja museonjohtaja osallistuivat Tornionlaakson museon edustajina **Bothnia Business Heritage** -hankkeen ja verkoston toimintaan. Interreg Aurora rahoitteisessa (1.1.2023–31.8.2025) hankkeessa luodaan Perämeren molemmille rannoille kulttuuriperintö- ja yritystoimijoita yhdistävää ja hyviä toimintatapoja jakavaa verkostoa. Hanketta vetää Centria-ammattikorkeakoulu yhdessä KulturÖsterbottenin, Luleån teknillisen yliopiston, Skellefteån museon, ja Västernorrlandin museon kanssa. Museolle järjestettiin tapaaminen Tornion Panimon kanssa, joka johti yhteistyön suunnitteluun.

Museonjohtaja osallistui Norrbottenin alueen museonjohtajien verkkokokouksina toteutettuihin tapaamisiin.

Museo on mukana Ruotsin Kukkolankoskella sijaitsevan Tornedalens fiskemuseum – Tornionlaakson kalastusmuseon johtokunnassa jäsenenä.

Amanuenssi Saija Pietiläinen on ollut jäsenenä Tornion Kotiseutuseura ry:n hallituksessa.

Museonjohtaja toimi Tornionlaakson neuvoston kulttuuri- ja matkailutyöryhmän jäsenenä.

Museolehtori osallistui Lapin lastenkulttuuriverkoston etätapaamisiin, joissa vuoden 2025 aikana käsiteltiin enimmäkseen toimintamallin uudistusta verkoston jäätystä OKM avustusten ulkopuolelle. Museolehtori jatkoi osallistujana toistaiseksi epävirallisessa arkeologian tiedekasvatusverkostossa, joka pyrkii suunnittelemaan arkeologiaan liittyviä opetussisältöjä ja -paketteja. Museolehtori teki tiivistä yhteistyötä Aineen taidemuseon ja Tornion kirjaston henkilökunnan kanssa yhteisten lastentapahtumien ja liikkuvan museopedagogian osalta.

Museo on jäsenenä Lapin kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon yhteistoimintaryhmässä sekä Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueiden toimijat käsittävässä Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmässä sekä Lapin perinnebiotooppien hoidon alueellisessa yhteistyöryhmässä ja Helmin-alueiden Lapin yhteistyöryhmässä. Tapaamiset järjestettiin pääosin etäyhteyksin. Kaikki ryhmät eivät kokoontuneet toimintavuoden aikana. Tornion kaupunki on Suomen historialliset kaupungit ry:n jäsen, ja Tornionlaakson museo on edustanut kaupunkia yhdistyksessä. Rakennustutkija on ollut vuonna 2024 yhdistyksen hallituksessa, joka kokoontui viisi kertaa etäyhteydellä. Lisäksi museo on mukana Lapin rakennusperinne ry:n toiminnassa, jonka kokouksiin rakennustutkija osallistui.

10 JULKAISUTOIMINTA

Tornionlaakson museo oli mukana Museoviraston rahoittamassa Tornion Suensaaren hautausmaata koskevassa julkaisuhankkeessa. Tornion Kotiseutuseura ry, Suomalaisen Naisliiton Tornion yhdistys ja Tornionlaakson museo hakivat ja saivat yhdessä rahoituksen kirjalle ”*Sata Tornion kirkkomaahan haudattua*”. Rahoitus, 9450 eur, saatiin yhteisöjen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön liittyvien hankkeiden rahoitushausta. Kirjan kirjoitti dosentti Ilkka Teerijoki, joka on useamman vuoden ajan pitänyt aiheesta suosittuja hautausmaakävelykierroksia.

Museon työntekijä Juho Nevalainen otti pääosin kirjan valokuvat ja piirsi kartat. Julkaisutilaisuus pidettiin museolla 11.12.

Muut julkaisut ks. liite.

11 JUHLAVUODEN MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN

11.1 Juhlavuoden visuaalinen ilme

Museon juhlavuoden visuaalisen ilmeen loi kuvataiteen opiskelija Juho-Antti Mäkitalo Lapin AMK:sta, joka suoritti museolla harjoittelua. Ilmeessä yhdistyvät Tornionlaakson huonekalujen perinteinen kukkakoristelu sekä Haaparannan ja Tornion kaupunkien visuaalisen ilmeen väritys. Kaksi kukkaa kuvaavat kaupunkeja ja siniset pärskeet Väylää.

Ilmettä käytettiin kadunvarsimainoksissa, museokävijöille jaetuissa tarroissa, museon ulkoseinässä, sähköpostien allekirjoituksissa sekä kaikissa tiedotteissa. Museokauppaan tehtiin ilmettä käyttäen myyntituotteiksi sinisiä t-paitoja ja valkoisia kangaskasseja.

11.2 Markkinointi ja tiedottaminen

Museolta lähti 18 lehdistötiedotetta. Museo esiintyi eri medioissa vuoden aikana 87 kertaa.

Vuonna 2024 tiedotusosumia, eli sanomalehdissä tai nettisivuilla julkaistuja juttuja oli 84 (Suomi 62 ja Ruotsi 21, Englanti 1). Lisäksi radio- tai tv-haastatteluja tai muita osumia Suomessa saatiin 3.

Museon markkinoinnin ja tiedotuksen kohderyhmiä olivat yksittäiskävijät, koulut, lapsiperheet, matkailijat, yhdistykset ja yritykset, seurakunnan työntekijät sekä varhaiskasvatuksen opettajat ja perhepäivähoitajat. Kouluille lähetettiin tiedotteita vaihtuvista näyttelyistä ja tilattavista työpajoista ja opastuksista. Tiedotteet toimitettiin eteenpäin kouluille Torniossa Kompassin asiakaspalvelun kautta sisäisenä postina sekä sähköpostitse. Haaparannan kouluille ja suomalaisiin lähikuntiin koulutiedote lähetettiin sähköisesti. Koulutiedote toi varauksia opastuksille ja työpajoihin.

Museon kotisivut sijaitsevat Tornion kaupungin internetsivuilla, www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo. Sivuston kielet ovat suomi, ruotsi ja englanti.

Ajankohtaisista näyttelyistä, tapahtumista ja muista museon teemoista tiedotettiin internetsivujen lisäksi museon omissa profiileissa Facebookissa ja Instagramissa, kaupungin internetsivun Ajankohtaista-palstalla sekä tapahtumakalentereissa ja postituslistoilla. Medialle tapahtumista ja vaihtuvista näyttelyistä tiedotettiin lehdistötiedotteilla ja näyttelyiden alkaessa järjestettiin tiedotustilaisuuksia lehdistölle. Näyttelyistä ja tapahtumista tehtiin julisteet, joita jaettiin julkisille ilmoitustauluille Tornioon ja Haaparannalle. Jokaisesta näyttelystä saatiin myös

mainos kaupungin LCD-tauluihin teiden varsilla. Kaupungin sisäinen intranet mahdollistaa tiedottamisen museon tapahtumista ja näyttelyistä kaupungin henkilöstölle.

Museon Instagram-tilillä oli vuoden lopussa 1172 seuraajaa ja Facebook-tilillä 2284 seuraajaa.

Museon YouTube-kanavalla olevia videoita ja noin 2 viikkoa kanavalla näkyviä luentoja on katsottu vuoden 2024 aikana yhteensä 10 409 kertaa. Vuonna 2024 ei julkaistu uusia näyttelyopastuksia YouTubessa. Aiempina vuosina julkaistuja näyttelyopastuksia katseltiin 1730 kertaa. YouTube-kanavan tilaajia museolla oli vuoden lopussa 289. Lisää tilaajia saatiin vuoden aikana 130 kpl.

YouTuben lisäksi museolla on vuoden 2024 alusta ollut käytössä Tornion kaupungin videokanava (<https://portals.icareus.com/tornio/categories/video/299703901>), jonne vietiin vuoden aikana 7 osin YouTubessa julkaistua videota. Niiden yhteenlaskettu katselumäärä vuonna 2024 oli 235. Kanavalla julkaistiin vuodenvaihteessa 2024–2025 myös Kaiti Tornionlaakson myseymhiin - meänkielisen verkkonäyttelyn video-opastukset. Niiden katselumäärät ilmoitetaan ensi vuoden selvityksessä, koska näyttely lanseerattiin virallisesti vasta helmikuussa 2025.

Torne Valley Dipnet Culture -hankkeelle perustettiin oma LinkedIn-profiili.

Museonjohtaja kirjoitti Lounais-Lappi -lehteen kolme kolumnia.

Tarkempia tietoja vuoden toiminnan tilastoinnista on tallennettu Museoviraston kokoamaan Museotilastoon 2024, joka jätetään 31.3.2025.

Torniossa, 10.3.2025

Titta Kallio-Seppä, museonjohtaja

Översättning Hannele Kenttä

1 SAMMANFATTNING AV JUBILEUMSÅRETS VIKTIGASTE HÄNDELSER

Under 2024 firade museet samtidigt två födelsedagar, 110 år och 10 år. Året var det 110:e verksamhetsåret för Tornedalens museum. Museet som startats 1914 som kulturhistoriskt museum, kommunaliserades 1975, och sex år senare utnämndes det av utbildningsministeriet till Västerbottens landskapsmuseum (Länsipohjan maakuntamuseo). Avtalet om ett gemensamt museum mellan Torneå och Haparanda städer började i sin tur gälla för 10 år sedan från och med år 2014. Jubileumsåret lyftes fram med ett nytt visuellt uttryck med temat "**Vårt gemensamma museum – meän museo**". Födelsedagen firades med en gemensam stor fest med 700 deltagare 15/6.

För andra året i rad spräckte Tornedalens museum sitt publikrekord: museet besöktes av 10 979 människor, varav cirka 18,5 % var utländska besökare.

I februari bjöd finska Nationalmuseet sig själv till museet och tog med sig bland annat tavlan Hyökkäys (Anfall) målad av Eetu Isto, en konstnär bördig från Nedertorneå (Alatornio). Under den helgen hade museet 2400 besökare.

Enligt årets jubileumstema uppmärksammades den tornedalska identiteten och meänkieli i utställningar. Utställningen i september invigdes i form av ett internationellt seminarium med diskussion om minoritetsgruppernas synlighet i museiarbetet. Seminariet bjöd också på en konsert på meänkieli.

Jubileumsåret ville lyfta fram meänkieli och ge den en större roll som en del av museets innehåll genom att översätta basutställningens texter till meänkieli, till audioguide och en bok.

Museet arrangerade aktivt olika föreläsningar, som även streamades för bättre tillgänglighet. I enlighet med jubileumsårets tema arrangerades föreläsningar även på Swefi i Haparanda. En föreläsningsserie om tyska trupper i Lappland påbörjades i slutet av året tillsammans med forskare från olika universitet.

Haparandas och Torneås gemensamma kulturarvskoordinator påbörjade sin anställning. Ansökan som syftar att få Torneälvens håvfiske till Unescos lista över immateriellt kulturarv bereddes under året. Ansökningstexten och dess bilagor bearbetades tillsammans med traditionsutövarna, svenska ISOF och finska Museiverket.

I samarbete med Aines konstmuseum och håvfiskare arrangerades "Kläpit lipolle" (Barnen håvar) -projektets andra års besök av skolelever till Kukkolaforsen (Torneå och finska Övertorneå, finansierare Outokaira Tuottamhan ry). Tillsammans med Aines konstmuseum arrangerades även en pedagogisk rundtur för att berätta om Kalevala och om livet på järnåldern i olika skolor i Torneå.

I juni fick vi ett positivt beslut om finansiering av projektet Torne Valley Dipnet Culture -EU (Interreg Aurora). Projekttiden är 1/8 2024–28/2 2027 och totalsumman 820 000 euro. Projektet fungerar som ett stöd för Unesco-ansökan på många olika sätt.

Föremål i museets basutställning och arkiv med tillhörande information öppnades i finna.fi-portalerna där alla intresserade kan ta del av dem.

Under året genomfördes flytt av Haparanda-ägda Mia Greens och Roll-fotos negativsamlingar till museets arkivlokaler där i ordningsställandet av dem påbörjades.

I november arrangerades för första gången Arkeologidagar tillsammans med finska arkeologiföreningen och svenska arkeologer.

Tornedalens museum fungerar också som Torneå stads officiella infopunkt.

1.1 Gränsöverskridande museistyrelse

Museet arbetar under ledning av Torneå stads livskvalitetsnämnd. Den gränsöverskridande styrelsen som grundats i början av 2014 ansvarar för utvecklingen av Tornedalens museum-Tornionlaakson museo. Styrelsen hade 4 möten under året.

Tornedalens museum är världens enda gränsöverskridande museum gemensamt för två länder. Enligt ett samarbetsavtal mellan Haparanda och Torneå har museets styrelse medlemmar från både Torneå (3) och Haparanda (2). Ordföranden är från Torneå och vice ordföranden från Haparanda. Styrelsen sammanträdde fem gånger. Medlemmarna från Torneå var Karoliina Harjuoja ordf., Jaakko Pelimanni och Sirpa Kokkonen. Styrelsemedlemmarna från Haparanda var Eivor Olofsson vice ordf. och Per Arne Kerttu. Stadsstyrelsen i Torneå har representerats av Jari Sainmaa. Därtill har Tarja Konola-Jokinen, Torneås skolchef (bildningsdirektör) och Daniel Fälldin, kultur- och fritidschef från Haparanda deltagit i mötena. Av museets personal deltog museichefen Titta Kallio-Seppä och museipedagogen Joni Karjalainen som sekreterare.

Museets gränsöverskridande verksamhet väckte ett internationellt intresse. Museet fick besök av musei- och besöksnäringsfolk från städerna Valga och Valka på gränsen mellan Estland och Lettland för att ta del av vårt gemensamma museums verksamhetsprinciper.

1.2 Regionalt ansvarsmuseum

Tornedalens museum har arbetat som regionalt ansvarsmuseum från och med år 2020. Det regionala ansvaret består av utveckling av regional museiverksamhet och regionalt kulturmiljöuppdrag i de finska kommunerna Kemi, Keminmaa, Kolari, Muonio, Pello, Simo, Tervola, Torneå och Övertorneå.

Under 2024 förverkligade museet sin plan för regionalt arbete som godkänts för 2023–2026. Det statliga anslaget för ansvarsmuseiarbetet var 4,0 årsarbeten.

1.3 Museets verksamhetsidé, vision och värdegrunder

Tornedalens museums verksamhet styrs av följande idéer som vi tillsammans beskrivit:

Vår verksamhetsidé – Vår mission: *Tornionlaakson museo – Tornedalens museum är ett led till Tornedalens kulturarv.*

Vad är det vi vill vara – Vår vision: *Tornedalens museum - Tornionlaakson museo är en gränslös mötesplats och en kraftfull minnesbärare av vårt kulturarv.*

Vad är det vi tror på, vilka är vi – Våra värdegrunder: *Vi är ett diskuterande, sakkunnigt, öppet och nyfiket museum samt ett arbetslag. Vi är experter på regionens kulturarv och vi tar djärvt ställning i frågor som handlar om älvdalarnas kulturarv. Vi bemöter allmänheten och våra intressegrupper med lyhördhet. Vi delar med av vårt kunskapsinnehåll och är öppna för nya saker. Vi är entusiastiska och följer vår tid.*

2 PERSONAL

Museet hade sammanlagt 15,84 medarbetare räknat i årsarbeten.

Titta Kallio-Seppä, fil.doc., ekonomi mag. arbetade som museichef. Merkonom Outi Johansson arbetade som museets kanslisekreterare. Sisko Kalliokoski arbetade som ansvarig för museets öppethållande fram till 31/3 2024 och som ordinarie anställd fortsatte 1/3 2024 museiassistent Virpi Toratti, fil.mag. I museets reception arbetade även museiassistenterna Elina Kannelsuvanto, yhs., i 8 mån (80 %), Alexis Leiviskä i 4 mån och Virpi Toratti fil.mag i 2 mån.

Som gemensam museimästare med Aines konstmuseum arbetade Pasi Makslahti (45 %) som lärling och från och med 28/10 2024 Aapo Suominen (45 %) som ordinarie.

Fil.mag. Riikka Pyykkö arbetade som amanuens med ansvar över arkiv och foton och fr.o.m. 11/10 2024 även amanuens Inari Porkka som ordinarie. Fil.mag. Saija Pietiläinen arbetade som amanuens med samlingsansvar och fil.mag. Joni-Pekka Karjalainen som museipedagog.

Med Tornedalens museums uppdrag som regionalt ansvarsmuseum arbetade byggforskare fil.mag. Teija Ylimartimo, regionforskare fil.mag. Terhi Tanska, tf. arkeolog Laura Ohenoja, fil.doc Annemari Tranberg (fr.o.m. 1/9 2024) samt Johanna Peuraniemi som byggnadsvårdsexpert (t.o.m 30/9 2024) och tf. byggnadsvårdsexpert Marko Vuori (fr.o.m. 30/9 2024).

Fil.mag Julia Autio arbetade som Haparandas och Torneås gemensamma kulturarvskoordinator och fil.mag Merja Stenberg som projektledare för Torne Valley Dipnet Culture -projektet 1/9 2024–.

Juho Nevalainen arbetade med museets grafiska arbeten (6/5–31/12 2024 80 %). Alexis Leiviskä arbetade med överföring och iordningsställande av Mia Greens material med lön från Haparanda stad från och med 1/8 2024.

En bildstuderande och en mediastuderande från Yrkesinstitutet Lappia praktiserade under sammanlagt cirka 1,5 månader och en från Lapplands yrkeshögskola under 1,5 månader. Museet hade också en praktikant från Åbo universitet med huvudämne kulturhistoria under 1 månad. Museet hade även fyra praoelever. Därtill hade museet hjälp av teknisk personal.

Personalen utbildade sig genom kurser i primärläckning och första hjälp. Kallio-Seppä och Ylimartimo gick igenom en arbets säkerhetsutbildning. Aines konstmuseums och Tornedalens museums arrangerade också en utbildning för sin personal i bemötandet av en krävande kund.

I januari hade museet ”friskvårdsdagar” på Swefi och Cape East. Under året avtackades två medarbetare. I juni åkte Aines konstmuseums och Tornedalens museums personal tillsammans till Kiruna stad för att bekanta sig med Norrbottens läns konstmuseum, Kin - museum för samtidskonst.

Aines konstmuseums, bibliotekets och Tornedalens museums personal förberedde och tog i bruk de gemensamt framtagna principerna för en tryggare miljö:

Uppskattning

Vi är alla olika. Var och en är värdefull. Bemöt andra så som du vill bli bemött.

Likvärdighet

Alla har lika rätt att vistas i Tornedalens museum.

Ingen ska diskrimineras. Rasism tolereras inte.

Delaktighet och vänlighet

Museet har plats för alla. Vi ska tillsammans se till att alla känner sig välkomna. Var vänlig mot alla. Ta hänsyn till alla. Erbjud hjälp.

Löfte

Vår personal är här för dig. Berätta för oss om något väcker din oro så kan vi ta tag i det.

3 SAMLINGAR

När det gäller samlingar handlade året 2024 till stor del av att ta förvaltningssystemet Museum Plus i drift och framförallt att städa material som skulle in i Finna. I december tog digitala tillgängligheten av museets samlingar ett stort steg framåt, när Tornedalens museums samlingar publicerades i den riksomfattande söktjänsten Finna. Information och bilder av sammanlagt 206 objekt: 85 föremål, 120 foton och en trycksak, publicerades i tjänsten, huvudsakligen sådant som är utställt i museet basutställning. Finna integrerades till en del av museets grundläggande arbete, vilket betyder att objekt publiceras kontinuerligt i Finna och så långt systemet tillåter, på både finska och svenska.

Zetcom har arrangerat utbildningar om MuseiPlus-systemet på distans. Registratorutbildning hölls 11/1. Dessutom har det arrangerats månadsvisa kundtillställningar där man berättat om systemets utveckling och övriga förändringssituationer. Zetcom har utvecklat MuseumPlus-systemet och omarbetat instruktioner ett flertal gånger vilket i sin tur sysselsatt amanuenser.

För att få i ordning förvaringsplats och arbetsplats för Mia Greens och Roll-fotos samlingar som under året flyttats från Haparanda till museets arkivlokaler gjordes en del i städning i samlingslokaler i källaren, något kastades även bort. En ny systemkamera köptes till museet samt makroobjektiv och kamerabord samt LED-ljusbord för digitalisering av foton, negativ och övriga tvådimensionella objekt. I slutet av året skaffades även ett kylskåp för kall förvaring av nitrat- och acetatnegativ i Haparanda stads samlingar.

En hel del ändringar när det gäller personal speciellt sådana som arbetar med fotosamlingar skedde under 2024. Med stöd av lönebidrag kunde museet anställa en deltidsmuseiassistent Juho Nevalainen och i augusti anställde Haparanda stad Alexis Leiviskä som museiassistent för att arbeta med Mia Greens och Roll-fotos samlingar. I oktober började Inari Porkka som ny amanuens för att ta hand om fotosamlingar och arkiv när den långvariga arkivföreståndaren Riikka Pyykkö gick i pension. I november kom beskedet att Leiviskä kan fortsätta med sitt uppdrag ännu i början av 2025 och i december fick vi besked om finansiering som möjliggjorde anställning av Juho Nevalainen som museiassistent i fotosamlingens digitaliseringsprojekt från början av 2025.

Museet var medlem i professionella museers arkiverings- och samlingsamarbetsnätverk TAKO. Tornedalens museum tillhör pool 2 vars sparuppgift består av Individ, samhälle och offentligt liv. Amanuensen deltog på distans i TAKO:s vår- och höstseminarier. Under året hölls 5 poolmöten och i huvudsak var det samlingsamanuensen som deltog i dessa. Möten hölls mestadels på distans förutom ett som hölls i Tammerfors i Werstas 23/8. Dessutom deltog samlingsamanuensen 25/3 i en informationsträff i Rovaniemi där man diskuterade om TAKO skulle ändras till förening samt i startkliniken på Fotokonstmuseum i Helsingfors 14/5.

I sin nuvarande form har TAKO kommit till vägs ände och beredning av nätverket till förening pågick under året. Arbetet i nätverksform fortsätter men för att säkerställa detta måste museerna bilda en förening. I fortsättningen kan nätverken inte ansöka om statsfinansiering då det inte håller juridiskt. Museernas arkiverings- och samlingsamarbetsnätverk TAKO rf. bildades i juli 2024. Sammanlagt 15 museer anslöt sig som medlemmar till föreningen vid det konstituerade mötet. Tornedalens museum kommer med stöd av styrelsens beslut ansluta sig till föreningen i början av 2025.

Samlingsamanuensen deltog i ansvarsmuseernas samlingsgruppsmöten (KovaVastuu) för samlingsansvariga. Alla möten, sammanlagt 2 st., hölls på distans. Som en del av det regionala arbetet deltog amanuenserna även i möten där regional samlingspolitik förbereddes tillsammans med övriga nordliga yrkesmuseer.

Amanuenserna har också deltagit i planering och byggande av alla tillfälliga utställningar (5 st.). Två av dessa var egna och tre i samarbete med andra. Dessa medförde en hel del arbete i år

eftersom museimästaren inte kunde bidra fullt ut och den andra amanuensen var till stor del sysselsatt med flytten av Haparanda stads fotosamlingar. Slutet av året handlade om beredning och planering inför en utställning om järnväg som öppnades i början av 2025. Amanuenserna har också deltagit i kommunbesök där de presenterat museets service i anslutning till samlingsarbete.

Under det gångna året gällde de tidigare långtidslånen från Kemi historiska museum och Tornedalens fiskemuseum, sammanlagt 8 föremål. Till museets tillfälliga utställningar lånades 1 objekt från en privatperson. Därtill lånade museets egen personal flera föremål till utställningen Julklappar genom tiderna men inget egentligt låneavtal har skrivits för dessa.

3.1 Föremålssamlingar

Tornedalens museums samlingar förvaltades med stöd av ett samlingspolitiskt program. På föremålssidan har fokuset legat i idrifttagandet av det nya systemet samt i granskning och korrigeringar av migrationen. Amanuensen svarar även på frågor som gäller föremål. Sammanlagt gavs 72 experttjänster kring föremål.

Museets föremålssamling växer huvudsakligen genom donationer. Samlingarna växte med många slags föremål. Den största donationsposten handlade om Torneå-profilen Matti Pajunen och bandy. Pajunen var en sportprofil i området och verkade aktivt för bandyverksamhetens utveckling, framförallt hos ungdomar. Övriga donationer bestod till exempel av gamla kameror, flerfärgade skoband och tuschteckningar av Osmo Santamäki. Dessutom fick vi ta emot en staty av en lappländsk ko som överföring från Lapplands landskapsmuseum. Under 2024 växte samlingarna med 103 föremål. Museets föremålssamling består av totalt 20 808 objekt. 6783 av Tornedalens museums föremålssamlingar har katalogiserats i samlingsförvaltningssystemet och 6212 föremål har digitaliserats.

Museets föremålssamlingar har tre delsamlingar: en naturvetenskaplig samling som inte aktivt utökas samt en konstsamling och en arkeologisk samling. Antalet objekt i den naturvetenskapliga samlingen är 1 529. Konstsamlingen har idag totalt 185 objekt. Av dessa har 113 stycken digitaliserats. 349 objekt i den arkeologiska samlingen har digitaliserats.

3.2 Foto- och arkivsamlingar

För fotosamlingars del var den enskilt viktigaste händelsen flytten av Mia Greens och Roll-fotosamlingar, som Haparanda stad äger, till Tornedalens museums lokaler. I början av året gjordes ännu några kartläggningsbesök och amanuensen med ansvar för foton förberedde transporten. Båda amanuenserna och två museiassistenter påbörjade det egentliga arbetet med nedpackning och flytt i augusti. Sammanlagt fem personer deltog i flytt- och organiseringsarbetet under året, inklusive den museiassistent som Haparanda stad anställt. Samlingen består av cirka 5 000 glasnegativ samt hundratals nitrat- och acetatnegativ från perioden 1890–1940. Haparanda kommun vill även flytta Roll-fotosamling med cirka 10–15 hyllmeter av huvudsakligen plastnegativ från 1940–1960-talet till museets lokaler. Dessutom hittades ännu ett skåp fullt med Roll-fotos negativ som inte kom fram i den ursprungliga kartläggningen.

År 2024 växte museets fotosamling med 307 foton till 94 622 objekt, varav 11 698 stycken hade katalogiserats till samlingsförvaltningssystem i slutet av året. Största enskilda donationer var fotosamlingen från Haupts släkt, fotosamlingen föreställande lantbruksutställningar samt fotosamlingen med foton av restaurangen vid Koivu station.

Arkivsamlingarna växte med 21 donationer varav den största bestod av nästan fem hyllmeter om bandy. Museets AV-samling växte med 21 objekt, bl.a. med intervjuer som spelats in i samband för teaterstycket "Vain Amarit sen tekevät", och samlingen omfattar idag 1288 objekt, varav 43 är katalogiserade i samlingsförvaltningssystemet. Omfattningen av kart- och ritningssamlingen är 429 objekt.

Biblioteksarkivet omfattar 7370 exemplar (bibliofil boksamling, tidningar och tidskrifter och mindre trycksaker). Trycksakssamlingen som påbörjats 2013 omfattar nu cirka 600–700 exemplar. Samlingen växte i år med 210 exemplar. 278 objekt har katalogiserats i samlingsförvaltningssystemet.

Tjänster i anslutning till foto- och arkivsamling gavs i 78 frågor, huvudsakligen skriftliga och muntliga svar till olika förfrågningar. Antalet kundbesök var 28 inklusive donatorernas besök och forskarkunder.

4 UTSTÄLLNINGSVERKSAMHET

Tornedalens museum hade öppet ti–to 11.00–18.00 och fr–sön 11.00–15.00 finsk tid. Inträdet för vuxna var 5 euro och gratis för alla under 18 år. Det gemensamma inträdet för Tornedalens museum och Aines konstmuseum var 8 euro. Museikort gäller i Tornedalens museum.

Museets utställningar besöktes av sammanlagt 10 979 personer. Museet har gjort besöksrekord två år i rad.

4.1 Audioguide på meänkieli - en del av basutställningen

Under jubileumsåret ville man lyfta meänkielis roll genom att översätta basutställningens texter till meänkieli för att finnas tillgängliga som audioguide och som en bok i tryckt form. Finansiering till projektet beviljades av finsk-svenska kulturfonden och Haparanda stads minoritetspengar. Texterna översattes till meänkieli av Bertil Isaksson och kontrollästes av Maria Vanhapiha Bergström. Texterna lästes in till ljudinspelningar i Lapplands yrkeshögskolans XBIT-Tornio podcaststudio av Adam Huuva. Audioguiden publicerades och togs i bruk i början av 2025.

4.2 Tillfälliga utställningar

JULKLAPPAR GENOM TIDERNÄ 10/11 2023–28/1 2024

Utställningen presenterade julklappar från olika årtionden och ville väcka minnen om julklappsönsknningar och önskemålens uppfyllelse. Museets egen produktion

FINLANDS NATIONALMUSEET KOMMER PÅ BESÖK 17–18/2 2024

Pärlor från Nationalmuseet fanns utställda under en vecka på Tornedalens museum.

KVINNANS RÖST – KVINNOBILDER FRÅN TORNEDALEN, 9/3–2/6 2024

Utställningen invigdes 8/3 2024 på internationella kvinnodagen. Utställningen bestod av tornedalska kvinnors kortfattade levnadshistorier som samlats inom Finska Kvinnoförbundets Kvinnors röst-projektet (Naisen ääni – Suomalainen Naisliitto) till en webbplats med samma namn. Utställningen lyfte fram finska kvinnors påverkan på finskt samhälle och kultur och var framtagen i samarbete med Finska kvinnoförbundets Torneå förening och Tornedalens museum. Som tilläggsprogram arrangerades 11/6 Maritta Pohls (fil.doc. historieforskare) föreläsning och workshop: Härliga kvinnor och uppskattade mammor – Funderingar om moderskap och berättelser om mödrar.

ETT ENDA BREV FRÅN MOR – YKS AINOÄ KIRJE ÄITILTÄ, 27/6–15/9 2024

Det tornedalska arvet är ett centralt tema i Jennie Linds utställning "Yks ainoa kirje äitiltä". Jennie Lind är född 1975 i Luleå och arbetar främst som filmare och fotograf i Norra Sverige. Kortfilmsdokumentären är en del av utställningen "Yks kirje äitiltä" – Ett enda brev från mor. Den andra delen av utställningen består av foton från familjealbumet från 1930-, 1940- och 1950-talen i byn Torinen i Tornedalen. Bildtexterna är på svenska och meänkieli. Dessa tillsammans utgör en familjeberättelse som berättar om saknad, längtan, förlust och minnen med koppling till nutid. Låneutställning.

TORNEDALENS MUSEUM 110 ÅR, 15/6–15/9 2024

En miniatyrtställning om vår museums historia med museets äldsta föremål och arkivdokument. Egen produktion.

PORTRÄTT, SPRÅKLIGA LEVNADSHISTORIER OCH RÖSTER FRÅN TORNEDALEN OCH MALMFÄLTET, 27/9 2024–12/1 2025

Utställningen presenterade meänkieli- och finskspråkiga invånarnas språkliga levnadshistorier i Tornedalen och Malmfältet med texter, foton och videospelningar. Utställningen belyste olika faktorer som påverkat finskans och meänkielis överlevnad från generation till generation i tornedalska familjer. Utställningen är en del av forskningsprojektet "Sverigefinska och meänkielitalarnas levnadsberättelser i tre generationer". Utställningens språkintervjuer och utställningen har genomförts av Jaana Kolu, född i Keminmaa (språkforskare och professor / Östra Finlands universitet och docent /Uleåborgs universitet).

Vid invigningen arrangerades ett internationellt seminarium i samarbete med Tornedalsrådet under rubriken: *Meänkieli ja museot - minoritetit enämpi framille museoissa* (Meänkieli och museer – minoriteter mer synliga i museer) och en konsert på meänkieli. Seminariets föreläsare var Emma Pettersson Juntti (Kin museum för samtidskonst), Maja Mella (Föreningen Norden Norrbotten), Jaana Kolu, professor (Östra Finlands universitet) och Titta Kallio-Seppä (Tornedalens museum). I paneldiskussionen deltog förutom Kolu och Kallio-Seppä även Nils Harnesk (Norrbottens museum) och Evelina Estola (Nationellt språkcentrum för meänkieli). Diskussionen modererades av Hannu Alatalo. Konserten: Kotiranta, olet kirkas (Päivi Heikura, sång och piano; Adam Huuva, sång och Jani-Petteri Hägg, gitarr och saksofon).

4.3 Museets egna utlånade utställningar

NAISEN ÄÄNI – NAISKUVIA TORNIONLAAKSOSTA (KVINNORS RÖST – KVINNOBILDER FRÅN TORNEDALEN)

Tervola kommunhus 1/10–31/10 2024

Vid invigningen på Miina Sillanpääs dag föreläste Eemeli Hakoköngäs. Föreläsningen handlade om professor Elli-Kaija Köngäs-Maranda född i Tervola.

4.4 Webbutställningar - guidningar

På Tornedalens museums webbsidor finns webbutställningar som museet tagits fram:

- Snöhvit, Punakorva, Fjellblom -utställning om nordiska fjällboskap
- Transit rajapostia – gränspost
- Tornionlaaksolaiset kansanhuonekalut – Allmogemöbler i Tornedalen
- Museoradio - museiradio
- Bomärken av Torneå-släkt

Dessutom finns följande utställningsguider på museets YouTube-kanal och/eller Torneå stads videoportal (<https://portals.icareus.com/tornio>):

- Osmo "Toppo" Santamäki - piirroksia vanhasta Tornionlaakson -näyttelyn opastus - Videoguidning till Osmo "Toppo" Santamäki - illustrationer från gamla Torneå
- Maupertuis-porträtt av Jouko Alapartanen
- Opastettu kierros Kustaa II Aadolf -näyttelyyn Tornionlaakson museossa - Guidad tur till Gustav II Adolf -utställningen på Tornedalens museum
- Mestari museossa - Mästaren på museet
- Mestari museossa, opastettu kierros
- Transit verkkonäyttely
- Transit webbutställning
- Titta Court Goes Museum 1–3

5 JUBILEUMSÅRET – MUSEET FYLLER 110/10 ÅR

År 2024 firade Tornedalens museum sina två födelsedagar. Målet var att få fler människor att inse Tornedalens museums roll som ett gemensamt museum för Torneå och Haparanda. Museet arrangerade massor av olika evenemang och publika tillställningar med egen personalstyrka men även genom olika organisationer. Museet deltog även i många traditionella Torneå stads evenemang som en del av större program.

5.1 Nationalmuseet kom på besök 17–18/2 2024

Finska nationalmuseet bjöd sig själv till Tornedalens museum för besök 17–18/2 2024. Nationalmuseet var stängt på grund av renovering, och därför utvecklades ett koncept där mest älskade klassiker från museets basutställning skulle ut på besök till olika delar av Finland. Tornedalens museum var det första som nationalmuseet själv ville besöka. Andra besöksmål valdes utifrån ansökningar. Torneå besöktes eftersom vi genom åren återkommande lämnat in önskemål om att få Eetu Istos Hyökkäys (Anfall) på besök till hemorten.

Föremål som ställdes ut i Torneå var målningen Hyökkäys av Eetu Isto från Nedertorneå (Alatornio), pennan som nato-avtalet skrivits under 2022, president Kekkonens glasögon från 1970, Ruskos kåsa från 1542, stenåldersälghuvudet från Huittinen, silverskatt från Halikko och mumifigurer från Atelje Faun från 1950-talet. Museet var öppet på lördag 11–17 och på söndag 10–16. Museet hade gratis inträde. Sammanlagt 2400 besökte utställningen.

Nationalmuseets personal kom på fredag med föremål och utställningen sattes upp på kvällen i lokalen med tillfälliga utställningar. Invigningen var på lördag tillsammans med cirka 100 inbjudna gäster. Under hela veckoslutet var museet full av glada människor, som även vandrade runt i museets andra delar. Det delades ut vykort föreställande föremål och en videofilm om föremålen visades som non-stop i utbildningslokalen. De 100 magnet med Hyökkäys-motivet som tillverkats till försäljning såldes ut på knappt 5 timmar.

5.2 Museets födelsedagar 15/6 2024

Det 110:e året av museiverksamhet i Torneå och det 10:e året för Torneås och Haparandas gemensamma museum firades 15 juni 2024 av Haparanda och Torneå tillsammans. Dagen hade planerats så att det fanns aktiviteter och upplevelser för besökare i alla åldrar. Det bjöds på tårta och kaffe. Museet besöktes av cirka 700 människor under dagen.

Jubileumsdagen började med invigning för inbjudna gäster. Festen öppnades med festlig ceremoni av Gustav II Adolf, Torneå stads grundare (Joakim Jakobsson). Festtalarna var Jukka Kujala (Torneå), Nina Waara (Haparanda), Erkki Taskila (Torneå Hembygdsförening) och Tapio Salo (pensionerad kulturchef i Haparanda). Julia Autio, Sven Keskitalo och Päivi Heikura ansvarade för musiken.

Museet hade även Mia Greens fotoateljé där fotografen själv (Pia Suonvieri) fotade besökare som fick ta det färdiga fotot med sig som minne. Den kända forna figuren Kalkkimaan pappi (Adam Huuva) var också med på festen. En miniatyrtställning om museets 110-åriga historia öppnades också i lokalen för tillfälliga utställningar. Docent Ilkka Teerijoki höll en festföreläsning om städernas gemensamma historia med rubriken "Torneå och Haparanda tillsammans och för sig".

Programmet på museets gård bestod av bland annat ansiktsmålning, olika traditionella lekar och mjukisfäktning arrangerad av medeltidsföreningen Torna. Kalevala-föreningen i Torneå vädrade sina nationaldräkter under evenemanget. Museets personal hade också klätt sig i historiska kläder. För musiken stod Gränslösa Spelmän med tornedalsk folkmusik och Haparanda kulturskolans elever med sång och dans. Ballongmannen skapade ballongfigurer för barn. Även Granroths kontor var öppet för besökarna. En tipspromenad "Hopp bakåt i tiden" hade satts

upp i området och de som klarade av att svara på frågorna fick ett litet pris. Torneå hembygdsförening hade också en informationspunkt i området.

Museets personal och födelsedagens uppträdare i festskrud. (J. Nevalainen, Tornionlaakson museo – Tornedalens museum).

5.3 Föreläsningar och övriga streamade evenemang

Museet streamade 17 olika föreläsningar och evenemang på sin Youtube-kanal. Under den tid som dessa var tillgängliga på webben (oftast 2 veckor) sågs de sammanlagt 8350 gånger.

- Karl XII, Ulrika Eleonora, Fredrik I, doc. Ilkka Teerijoki (1/2 2024) 697 tittartillfällen
- Tornedalens historia – Befolkning och bosättning. Ilkka Teerijoki (**Svefi Haparanda** 8/2 2024) 1327 tittartillfällen
- Adolf Fredrik & Gustav III, doc. Ilkka Teerijoki (3/4 2024) 359 tittartillfällen
- Tornedalens historia – Tornedalen och krig 1600–1800, doc. Ilkka Teerijoki (**Svefi Haparanda** 11/4 2024) 2028 tittartillfällen
- Härliga och uppskattade mammor, fil.doc Maritta Pohls (11/5 2024) 53 tittartillfällen
- Gustav IV Adolf, doc. Ilkka Teerijoki (28/5 2024) 172 tittartillfällen
- Museets jubileumsårs födelsedagsföreläsning: Torneå och Haparanda tillsammans och för sig, doc. Ilkka Teerijoki (15/6 2024) 716 tittartillfällen
- Torneå folkskola 150 år, doc. Ilkka Teerijoki (5/9 2024) 258 tittartillfällen
- Nordfinsk regnbågshistoria, fil.doc Jenny Kangasvuo, i samarbete med Border Pride- (10/9 2024) 180 tittartillfällen
- Tornedalens historia – 215 år efter freden i Fredrikshamn, doc. Ilkka Teerijoki (**Svefi Haparanda** 17/9 2024) 633 tittartillfällen
- Seminariet: Meänkieli och museer – mer synlighet för minoriteter i museer (26/9 2024) 613 tittartillfällen
- Tyska trupper i Lappland - föreläsningsserie:
 - 80 år efter branden i Kuusiluoto -minnestillfälle. Leo Andelin & Erkki Taskila (3/10 2024) ingen streaming

"Männen för till fronten och vi med boskap till Sverige". Fil.mag. Brita-Kaisa Välimaa (24/10 2024) 620 tittartillfällen
 Lapplandskriget – På svenska sidan gränsen, FD Roine Wiklund (**Svefi Haparanda** 7/11 2024) 332 tittartillfällen
 Tyskarnas Lill-Berliner i de nordliga städerna, doc. Timo Ylimaunu & Ideologi byggs, fil.doc. Tuula Matila (14/11 2024) 211 tittartillfällen
 Uthus, hästar och servicebyggnader, fil.doc. Marika Hyttinen & Nykomlingar efter kriget i Torneå området, fil.doc. Annemari Tranberg (12/12 2024) 151 tittartillfällen

5.4 Övrig evenemangsverksamhet

Andra evenemang, tillägsprogram och föreläsningar i museet och på andra platser arrangerades sammanlagt 51 gånger. Sammanlagt 141 guidningar (2039 deltagare) och 66 workshoppar (1166 deltagare) arrangerades. Det sammanlagda antalet arrangemang (guidningar, workshoppar och övriga evenemang) för allmänheten var 258.

De första evenemangen under 2024 arrangerades i februari i form av Ilkka Teerijokis föreläsningar. Den första **Karl XII, Ulrika Eleonora, Fredrik I** hölls på museet torsdagen 1/2. Redan veckan därpå var det dags för den första delen **Befolkning och bosättning** i föreläsningsserien **Tornedalens historia**. Föreläsningen hölls på Sverigefinska Folkhögskolan (Svefi) som en del av jubileumsåret. Veckoslutet 17–18/2 lockade många besökare till museet när **Nationalmuseet kom på besök** som berättats ovan. På Kalevala-dagen 28/2 hade museipedagogen Joni Karjalainen bjudits till Aines konstmuseum och **Kalevala-festen** arrangerad av Kalevalaföreningen i Torneå för att berätta om järnens uppkomst i Kalevala.

Mars månad började livet med Torneås och Haparandas gemensamma vinterfestival **Talvihehku – Vinterglöd** under sportlovsveckan. Fredagskväll 1/3 höll museipedagogen Joni Karjalainen och forskaren Terhi Tanska en pubfrågetävling, **After Work på Lagrotta** i Svefis källarpub som en del av Vinterglöd-programmet. Dagen därpå 2/3 var det dags för Julia Autio att representera museet i Haparandas **Vinter i Parken**-evenemanget. Sportlovet bjöd ännu på en barnkonsert **Laulukudelman** (Sångväv) 6/3.

Flera föreläsningar arrangerades även i april och maj, bland dem Ilkka Teerijokis föreläsningar **Adolf Fredrik & Gustav III** på museet 3/4 samt **Tornedalens historia – Tornedalen och krig 1600–1800** på Svefi 11/4. **Torneå-dagar** firades traditionellt i maj 11-19/5 och museet deltog i **Parkkarnevalen** 11/4 med ett eget program som bestod av bland annat föreläsningen och workshoppen Härliga och uppskattade mammor av Maritta Pohls, av andra workshoppar, guidade turer samt en uppsättning uppgifter för självständigt utförande. I slutet av månaden 28/5 hade Ilkka Teerijoki sin sista föreläsning, **Gustav IV Adolf**, i serien om kungar.

I början av juni 5/6 fick vi via kulturkansliet ta emot **Tapiola-ordkonstkoncert** 5/6. Den största händelsen i juni var dock **Museets 110/10-års** födelsedagsfest, med utförligare beskrivning ovan. I slutet av månaden 27/6 var det också invigning av **Ett enda brev från mor -utställningen**.

Juli kom med en hel del turister och i slutet av månaden 24/7 arrangerades en föreläsningsskonsert med rubriken **I Peter Brahes fotspår** i Torneå kyrka där docent Ilkka Teerijoki och musikmagister Mikko Ikäheimo berättade om Peter Brahes liv genom att varva med föreläsning och musik. Tidigare samma dag deltog museet även i Haparandas sommarevenemang **Sommar i Parken** med program för barnfamiljer varje vardag under juli månad.

Museet hade glädjen att stå som värdinna för landskapsforskarnas förhandlingsdagar 26–27/9 2024. Förutom traditionellt program med aktuella nyheter och Museiverkets hälsningar bestod programmet av en presentation om regionalt museiarbete i Sverige av Nils Harnesk, avdelningschef för Norrbottens museum samt av Akuliina Artolahtis, intendent för regionalt

museiarbete på Satakunda museum, redovisning av resultat i ett projekt med namnet "Museitjänster för oss alla", och Johanna Latvamäkis, forskare för ansvarsmuseiarbete vid Uleåborgs musei- och vetenskapscentrum, presentation av en ambulerande regional utställning, "Vid vattnets arv" i Norra Österbotten

September var återigen en händelserik månad framförallt när det gällde föreläsningar. I början av månaden 5/9 arrangerade museet en föreläsning av Ilkka Teerijoki i Porthan-skolans sal under rubriken **Torneå folkskola 150 år**. Under BorderPride arrangerade museet och BorderPride tillsammans en föreläsning av fil.doc. Jenny Kangasvuo om **Nordfinsk regnbågshistoria** 10/9. Lördagen 14/9 deltog museet i invigningen av infotavlan i **Elsanvainio i Vojakkala** och temat med Finska kriget fortsatte 17/9 med Ilkka Teerijokis föreläsning **Tornedalens historia – 215 år sedan fredsgränsen i Fredrikshamn**. Den 26/9 invigdes utställningen **Porträttiä, kielielämäkertoja ja ääniä Tornionlaaksosta ja Malmikentiltä** (Porträtt, språklevnadshistorier och röster från Tornedalen och Malmfälten) i form av ett seminarium med namnet **Meänkieli ja museot – minuriteetit enämpi framile museoissa** (Meänkieli och museer - mer synlighet för minoriteter i museer). Seminariet var öppet för alla och i samband med seminariet arrangerade även en konsert med namnet **Kotiranta, olet kirkas** (Hemstrand, du lyser klart) med sånger på meänkieli utifrån Bengt Pohjanens texter.

Oktober startades med en föreläsningsserie om **Tyska trupper i Lappland**, där fokusen låg i de mentala och fysiska spår som de tyska soldater har lämnat efter sig under Lapplands krig. Den första i serien var **80 år efter branden i Kuusiluoto** -föreläsning och minnestillfälle 3/10 och nästa fil.mag. Brita-Kaisa Välimaas föreläsning "**Männen för till fronten och vi med boskap till Sverige**" – erfarenheter av kvinnor som evakuerats till Sverige 24/10. I slutet av oktober 31/10 fylldes museet av allt förskräckligt och skrämmande i den traditionella **Skräckgården**, som arrangerades tillsammans med Aines konstmuseum och Torneå bibliotek. Museet hade återigen byggt ett ståtligt bo för alla möjliga småkryp i Åströms källare.

I november-december fick vi ta del av flera föreläsningar i serien Tyska trupper i Lappland. En av föreläsningarna **Lapplandskriget – På svenska sidan gränsen** hölls på svenska på Svefi 7/11 av föreläsaren fil.doc Roine Wiklund. Nästa föreläsning var en dubbelföreläsning av docent Timo Ylimaunu och fil.doc. Tuuli Matila. Den första föreläste om **Tyskarnas Lill-Berliner i nordliga städer** och den senare om **Att bygga en ideologi: SA-fotons synvinkel på Nazi-Tysklands landskapsbearbetning i norra Finland**. I mitten av december 11/12 publicerades en ny bok som handlar om **De hundra som begravts i Torneå kyrkogård** (Väyläkirjat) skiven av Ilkka Teerijoki. Nästa dag 12/12 var det fil.doc. Marika Hyttinens tur att föreläsa om **Uthus, hästar och servicebyggander – arkeologisk perspektiv för tyska armens läger i Norra Finland**, samtidigt som fil.doc. Annemari Tranberg föreläste om **Nykomlingar i Torneå- växter efter tyska trupper**. Jultiden kulminerades i museernas och bibliotekets gemensamma **Kulturgårdens jul** 14/12.

5.5 Museipedagogik samt grupp- och skolbesök

Museipedagogiken består bland annat av olika guidningar för vuxen- och barngrupper, evenemang, utställningarnas pedagogiska delar, workshoppar och resväskutställningar. Museets undervisningsverksamhet sker på både svenska och finska och målet är att förstärka den tornedalska identiteten. Även kulturmiljöfostran uppmärksammas i det museipedagogiska arbetet.

I museets barnhörna finns aktiviteter för barn året om, till exempel färgläggningbilder enligt årstider och tillfälliga utställningarnas motiv. Dessutom uppdaterades innehållen i barnhörnans vitrin efter tillfälliga utställningarnas teman.

Under 2024 testades nya sätt att på en bredare basis nå till allmänheten både i Torneå-Haparanda området men också längre bort i Tornedalen. Avstånden i trakten är långa och alla har inte samma möjligheter att besöka museet och därför söktes olika alternativa lösningar.

Museibingo som tillverkats under 2022 (finska, svenska, engelska & meänkieli) är fortfarande populär och den tas ofta med när man går runt i utställningen. Hösten 2024 fick Museibingon en kompanjon i form av en uppgiftsblad **Kuriositeter i Tornedalens museum** (finska, svenska & engelska) som lyfter fram museets märkligaste föremål och folktradition. Bladet med uppgifter finns att hämta i museets aula.

I februari och mars började museet och Aines konstmuseum en gemensam skolturné med temat **Kalevala till skolor**. Museipedagogen Joni Karjalainen berättade om Kalevalas bakgrund samt om järnåldern och museipedagogen Anita Alamaunu höll Kalevala-inspirerade konstworkshoppar för elever. I månadsskiftet besökte museielektorn dessutom Kiviranta skolan under en vecka för att ha workshoppar om **gammaldags skolgång** som en del av skolbyggnadens 50-års jubileum.

I månadsskiftet maj / juni fortsatte museet med **Haparanda skolornas 2:a, 5:e & 7:e klassers kulturarvbesök**. Under besöken fick eleverna guider i museets basutställning. Guidningarna utfördes av museipedagog Joni-Pekka Karjalainen och Tapio Salo från Haparanda.

Kulturarvbesöken fortsatte under augusti och september genom besök i Saivaara stenåldersby och Kukkolaforsen. Saivaara besöktes av Haparandas 3:e klasselever (27/–30/8) som fick lära sig om livet på stenåldern och fornminnen genom att besöka olika punkter. På museipedagogens punkt fick barnen forska i stenålders föremål och material samt prova på hur föremål grävs fram vid arkeologiska grävningar. Vid Kukkolaforsen fick 4:e klassister (2–3/9) veta mer om bastukultur, forsfske och Kukkolaforsen i allmänhet. Museipedagogen berättade för elever om kvarnarnas och sågens funktioner.

Dessutom erbjöds 5:e och 6:e klasselever i Torneå och finska Övertorneå att under hösten 2024 delta i museets, ProSiika fr:s och Aines konstmuseums gemensamma **Kläpiti lipolle –projekt genom kulturarvbesök vid Kukkolaforsen**. Projektet fick finansiering av Outokaira tuottamhan fr (Leader).

Under året skräddarsyddes guider för grupper utifrån teman som de önskat.

I slutet av året började museet samarbeta med Kukkolaforsen och guidade turer i museet blev en del av aktiviteter som erbjöds för turister som besöker området.

5.6 Kulturorientering i Torneå

Kulturorienteringsrundan i Torneå som tagits fram 2021 tillsammans med idrottsföreningen Alatornion Pirkat för att fira Torneås 400 års jubileum var populär speciellt i mars-april och i juli-september 2024. Intresset sjönk något jämfört med året innan, men det bör observeras att kontrollerna besöktes fortfarande året runt, och att alla kontroller har haft flera besökare under året.

Kulturorienteringen är öppen ännu och kan laddas ner från Tornedalens museums webbplats (<https://www.tornio.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/tornionlaakson-museo/lisatietoa-tornionlaaksosta/tornion-kulttuurisuunnistus/>) eller hämtas från museet.

5.7 Minnesportfölj, Förskolekista & Tornedalens gemensamma escape room

Minnesportföljen besökte år 2024 finska Övertorneå och Torneå. Portföljen fick bra respons då den väckte diskussion, samtidigt önskades små kompletteringar till innehållet.

Tornedalens förskolekista utvecklades vidare under 2024 och framförallt berättelsedelen utvecklades en hel del när museiassistenten Elina Kannelsuvanto började sin tjänst på museet. Kistan planeras bli klar under 2025.

Redan i januari började man planera en escape room med temat kulturarv med stöd av bidrag som Lapplands barnkulturnätverk fått från centrum för Konstfrämjande. Tyvärr uppstod problem med finansieringens utbetalning och nätverket tvingades ansöka om ändring i förhållande till sin ursprungliga ansökan. Därför kunde arbetet med själva escape room-spelet startas först i slutet av året. Tornedalens museum tog på sig ansvaret att genomföra **Tornedalens gemensamma escape room** tillsammans med ansvarsområdets kommuner. Spelet tas fram tillsammans med de finska kommunerna Keminmaa, Torneå, Övertorneå, Pello, Kolari och Muonio. Liisa Koivisto från Farm Escape har huvudansvaret och museilektorn och forskaren deltar i handledningen.

5.8 Synlighet och samarbete gentemot Sverige

Att nå ut till svenska sidan var något som satsades i marknadsföringen. Fler pressmeddelanden skickades till svenska medier och även Haparanda stads kommunikationsavdelning informerades om verksamheten.

Tornedalsk språkidentitet och meänkieli lyftes fram i tillfälliga utställningar. En av de tillfälliga utställningarna var från en dokumentarist boende i Luleå. Utställningen Porträtter som togs fram tillsammans med Östra-Finlands universitet bestod till stora delar av intervjuer med människor som bor i Sverige och handlade om deras erfarenheter om språk. I samband med utställningen arrangerades ett seminarium och en paneldiskussion med deltagare från Övertorneå, Kiruna, Junosuando och Luleå. I framtagandet av guiden på meänkieli samarbetades med ISOF och meänkielicenter i Övertorneå.

Fyra föreläsningar med streamingar hölls på Svefi i Haparanda.

Museilektorn och kulturarvskoordinatorn guidade elever från olika årsklasser vid deras årliga besök i Saivaara, Kukkolaforson och museet. De hade även en framträdande roll i Vinter i Parken och Sommar i Parken i Haparanda.

Museet fungerar som en länk mellan Haparanda och Torneå men även mellan svenska ISOF och Museiverket när det gäller ansökan om att få Torneälvens håvfiske till Unescos lista över immateriellt kulturarv. Museet driver också projektet Torne Valley Dipnet Cultre, som förenar områden över gränser. Genom dessa men även inom forskning, genom evenemang och samlingsarbete samarbetade och samarbetar museet kontinuerligt med Norrbottens museum.

Museichefen samarbetade med nordsvenska museichefer i ett gemensamt nätverk. Museichefen presenterade museets verksamhet och jubileumsåret för Haparanda fullmäktige i april.

Samarbete bedrevs även på akademisk front. För första gången arrangerades Arkeologidagar för grannlänernas arkeologer tillsammans med finska Arkeologiföreningen och Sveriges arkeologer i mars i Torneå.

6 ARBETE SOM REGIONALT ANSVARSMUSEUM

Året 2024 var det andra året för Tornedalens museums andra period (2023–2026) som regionalt ansvarsmuseum. Museets ansvarsområde består av nio kommuner: Kemi, Keminmaa, Kolari, Muonio, Pello, Simo, Tervola, Torneå och finska Övertorneå. I museets uppdrag ingår att i sitt verksamhetsområde främja regionalt museiarbete och kulturmiljöarbete. Ett regionalt ansvarsmuseum arbetar som expert i frågor som gäller kulturarv, utvecklar och främjar museiverksamhet och samarbete inom sitt verksamhetsområde samt bevarande och digital tillgänglighet av kulturarv. I sitt kulturmiljöuppdrag verkar museet som expert i kulturmiljöfrågor, framförallt när det gäller bebyggd miljö och arkeologiskt kulturarv, samt deltar i myndighetsförhandlingar, ger expertutlåtanden, och handleder i frågor som gäller vård av kulturmiljöer, samt utvecklar och främjar värnande av kulturmiljöer, samarbete inom sitt verksamhetsområde och digitalt bevarande och tillgänglighet av kulturmiljökunskap.

Kärntruppen för regionalt arbete bestod av museets arkeolog, byggforskare, byggnadsvårdexpert och regionforskare.

Tornedalens museum fortsatte att arbeta som en del av ett samarbetsnätverk för regionala ansvarsmuseer i Lappland, LAAVA, som förutom Tornedalensmuseum består av Lapplands landskapsmuseum, Samemuseet Siida, samt konstmuseerna i Kemi och Rovaniemi som ansvarar för regionala konstmuseiuppdrag. Nätverket hade sammanlagt tre möten under 2024, alla på distans. Förutom LAAVA-möten höll man vid behov också gemensamma mer avgränsade möten (t.ex. i anslutning till kulturmiljöfrågor eller för att arrangera LaMu-fika och i anslutning till framtagning av Lapplands samlingspolitiska program). Museernas personal deltog även i LaMu-fikamöten och övriga gemensamma möten, där deltagarna kom förutom från LAAVA-nätverket även från andra museer i Lapplands län.

Handledning av regionalt arbete i Museiverkets regi bestod fortfarande förutom av distansmöten och -utbildningar även av en digital plattform där regionala ansvarsmuseers olika uppdragsområden har egna diskussionsplattformar.

Arbetet med att arrangera infopunkter för museets regionala team med presentation av regionala museitjänster och kulturmiljöarbete fortsatte under 2024. ALVA-teamet deltog i två evenemang under året, Parkkarneval i Torneå i maj och MuonioFästet i juni där man var i kontakt med cirka 245 besökare. I Torneå fick besökarna skriva sina favoritfynd och i Muonio sina smultronställen på lakan. Vid båda punkterna fick människor också information om arkeologiska fynd, byggtadition och renovering av gamla byggnader.

ALVA-punkt på MuonioFästet 19/6 2024, samt favoritlakan i Muonio och Torneå. (T. Tanska, Tornionlaakson museo – Tornedalens museum)

De årliga Landskapsforskarnas förhandlingsdagar för forskare med uppdrag att utveckla ansvarsmuseernas regionala museiuppdrag arrangerades i Torneå 26-27/9 2024. Förutom traditionellt program med aktuella nyheter och Museiverkets hälsningar innehöll programmet Norrbottens museums avdelningschef Nils Harnesks presentation av regionalt museiarbete i Sverige samt Akuliina Artolahtis, Satakunda museums intendent för regionalt arbete, redovisning om resultaten i projektet "Museitjänster för oss alla", och Uleåborg museums och vetenskapscentrums ansvarsmuseumforskare Johanna Latvamäkis presentation om Norra Österbottens museums ambulerande regionala utställning "Vid vattnets arv".

6.1 Uppdraget att främja regional museiverksamhet

De regionala kommunbesöken hos kulturaktörer i kommunerna som startats året innan fortsatte under 2024. Målet för mötena var att lära känna varandra och samlas kring ett gemensamt bord för att diskutera museets verksamhet, kommunens utbud och invånarnas behov. Under 2024 arrangerades mötet i finska Övertorneå. Önskemålen har skrivits upp och sammanställs till underlag för utveckling av regional museiverksamhet.

Ansvarsmuseets område har 13 lokalmuseer samt ett yrkesmässigt drivet, året runt öppet historiskt museum i Kemi. Av de lokala museerna drivs sju av kommuner och åtta av föreningar, och sammanlagt underhåller dessa 67 kulturhistoriskt värdefulla museibyggnader eller andra utställningslokaler. Största delen av museerna är hembygdsmuseer som beskriver det lokala livet och näringar med temabaserade utställningsdelar och/eller byggnader och rum som inretts enligt en viss tidsålder.

Ett av områdets lokalmuseer fick prövningsbaserat bidrag från Museiverket 2024. Hur bidragen används styrs av regionforskaren, byggnadsvårdexperten och byggforskaren. Kolari hembygdsmuseum i Sieppijärvi fick 6000 euro för rengörings- och flyttprojekt av museets samlingar.

Största delen av områdets lokala museer var under sommaren öppna åtminstone under veckosluten. Sommaren 2024 var följande museer öppna: Nedertorneå sockenmuseum, Keminmaa sockenmuseum och Valmari-museet, hembygdsmuseet i Muonio, hembygdsmuseet i Pello, Pahnla museum i Simo, hembygdsmuseet i Simonniemi och Tervola hembygdsmuseum. Skolmuseet i finska Övertorneå, likkas stuga och Väinö Katajas pörte samt byamuseet i Turtola var öppna endast efter överenskommelse och hembygdsmuseet i Kolari var stängt på grund av flyttprojekt.

Valmari-museet i Keminmaa, Nedertorneå sockenmuseum samt hembygdsmuseerna i Kolari, Pello och Tervola fick en eller flera handlednings- och inspektionsbesök. Sockenmuseet i Keminmaa, Muonio hembygdsmuseum och Övertorneå museum fick 2024 inga besök det museernas förvaltare hade varit med. Förutom vid besöken gavs handledning även i bidrags- och andra frågor via telefon och e-post under hela året.

Minnesmärket i Elsanvainio i Vojakkala försågs med en infotavla om Tornedalens fornminnen med information om Finska kriget och dess soldatgrav. Arbetet genomfördes som ett samarbetsprojekt mellan museet, Torneå hembygdsförening samt ungdomsföreningen och byaföreningen i Vojakkala. Avtäckning av infotavlan var en del av programmet under Europas kulturmiljödagar. Regionforskaren och byggnadsvårdexperten berättade även om historien bakom Kejsarstugan i Aavasaksa och dess restaurering vid ett arrangemang för allmänheten som arrangerats tillsammans med finska Övertorneå kommun och Forststyrelsen.

Museets egen produktion Naisen ääni (Kvinnans röst) -utställning besökte Tervola där den ställdes ut i kommunhuset under oktober 2024. Utställningen besöktes av cirka 100 personer.

Minnesstunder kring **Lapplands vita ko** som inletts 2022 arrangerades i år i Tervola under hembygdsmuseets onsdagsfika 12/6 2024. Kaffestunden lockade 6 besökare. Även museets

arkeolog deltog i onsdagsfika 17/7 2024 för att berätta om arkeologin i Tervola, denna gång för 10 deltagare.

Som en del av museets regionala tjänster förbättrades även tillgängligheten av museets evenemang. Alla föreläsningar under 2024 streamades på museets YouTube-kanal där de fanns tillgängliga under minst två veckors tid efter föreläsningen, en del även längre.

När det gäller övriga utvecklingsuppdrag inom regional museiverksamhet bidrog regionforskaren bl.a. i dokumentation av regional kulturmiljö och samtidsdokumentation av koronatiden i området.

6.1.1 Distansfika för Lapplands museer

Tornedalens museums regionforskare arrangerar distanskaffestunder, **LaMu-fika**, för **museerna i Lapplands län** tillsammans med Lapplands landskapsmuseums landskapsforskare, Siidas publikansvarige, Rovaniemi konstmuseums regionansvarige amanuens och Kemi konstmuseums museichef. Kaffestunderna är öppna för alla som är intresserade av museiverksamhet i Lapplands landskap men särskilt viktiga målgrupper är lokala museiaktörer. Byggnad och förstärkning av museiaktörernas nätverk i Lappland var utgångspunkten för träffarna. Aktuella ämnen diskuteras efter en kort inledning.

Lamu –fikastunder år 2024:

15/1 2024 en presentation av Tornedalens museum. Dagens tema Siidas försäljnings- och marknadsföringsverksamhet, som presenterades av Minna Muurahainen från Samemuseet Siida.

8/4 2024 en presentation av Muonio hembygdsmuseum. Dagens tema är identifiering av skadedjur på museer, och insektsteamets samlingskoordinatör Jaakko Mattila från Naturvetenskapliga museet Luomus hade en presentation i frågan.

20/4 2024 ingen museipresentation. Dagens tema är skadliga ämnen i Museibygnader och byggnadsvårdexpert Jani Puhakka från Museiverket har ordet.

20/5 2024 en presentation av Rovaniemi hembygdsmuseum. Dagens tema är Erasmus+ vuxenutbildningsprogram, som presenteras av Riitta Kuusikko från Rovaniemi konstmuseum (regionalt sändebud för Erasmus+ vuxenutbildningsprogrammet)

16/9 2024 en presentation av Museigallerian Alariesto. Dagens tema är Regionalt arbete i Rovaniemi konstmuseum som presenteras av Tanja Tuovila från Rovaniemi konstmuseum.

28/10 2024 en presentation av Lapplands skogsmuseum. Dagens tema är projektet ”Porisevat porstuat ja pohjoiset kulttuurimaisemat” (Pratande farstuer och nordliga kulturlandskap, som Isa Tuuri berättar om.

9/12 2024 en presentation av Oranki Art. Dagens tema är ”En god idé, Erasmus+”, som behandlas av Riitta Kuusikko från Rovaniemi konstmuseum.

6.2 Kulturmiljöuppdraget

De viktigaste intressegrupperna för museets kulturmiljöuppdrag var kommunerna och statliga myndigheter i Lapplands närings-, trafik- och miljöcentral, Museiverket och Forststyrelsens Naturtjänster. Det regionala ansvarsmuseet är kommunernas primära samarbetsaktör samt statliga regionalförvaltningens och landskapsförbundens samarbetspart i kulturmiljöfrågor i sin region. Museiverkets, Miljöministeriets och övriga intressegruppers utbildningar och seminarier, myndighetsförhandlingar och övriga sammankomster arrangerades för det mesta digitalt men även traditionella möten och tillställningar arrangerades.

Tornedalens museums representanter deltog i sju av kommunernas utvecklingsförhandlingar i enlighet med markanvändnings- och bygglagen arrangerade av Lapplands NMT-central. Största

delen av diskussionerna anordnades på plats i respektive kommunens eller stadens lokaler. Museet berättade om aktuella frågor kring kulturmiljö och i övrigt fick man höra om aktuella markanvändnings- och byggprojekt i kommunerna. Under 2024 deltog man i 38 **myndighetsförhandlingar** kring miljökonsekvensbeskrivning, planläggning och övrig markanvändning samt 13 andra sammanträden och arbetsförhandlingar i anslutning till markanvändning och byggnation. I myndighetsförhandlingar deltog oftast både arkeologen och byggforskaren. Antalet sammankomster och förhandlingar minskade något i jämförelse med tidigare år.

Utöver expert- och myndighetsuppdrag erbjuder museet handledning i anslutning till vård av kulturmiljö och arkeologiskt kulturarv. Museet ger råd och övervakar användning av statsbidrag beviljade för vård av kulturmiljöer

6.2.1 Arkeologiskt kulturarv

Förutom myndighetsarbete, yttranden, förhandlingar och digitalt sparande utförde arkeologen under året sammanlagt 60 terrängbesiktningar till kända och nya fasta fornminnen och andra kulturarvsobjekt samt besökte anmälda potentiella fynd, och utförde därtill 10 terrängbesiktningar i samband med tillståndsärenden och planlägningsprocesser. Fornminnesregistret växte med 64 nya objekt samtidigt som 109 objekt bearbetades.

Arkeologiska inspektioner utförda som tjänsteuppdrag förekom i fem projekt: Torneåns gamla detaljplan i Porthaninkatu, Rantakatu, Åströms park, Keskikatu och Jääkärintatu. Arkeologens expertis har tillfrågats vid 95 olika fall. Arkeologen höll ett föredrag om områdets arkeologi och VARK-objekt (objekt med riksintresse) vid Tervola hembygds museums onsdagsfika. Museets arkeolog bjöds in till skogsavverkningsuppvisning i Simo arrangerad av skogsvårdsföreningen. Det fanns ett övrigt kulturarvsobjekt i Länsimaa 2 (1000043154), som man hade yttrat om i anslutning till skogsbruksanmälan. Tillsammans med de markägare som kommit till uppvisningen samt arrangörerna betraktades objektet i terrängen och dess påverkan på avverkningen.

Stora Enso bjöd arkeologen till ett intressegruppsmöte där arkeologen höll ett föredrag och ett dialogmöte om arkeologiska objekt i Lapplands län samt hur de kan kännas igen i terrängen samt om myndighetssamarbete i anslutning till skogsbruk.

Museichefen och arkeologen deltog i Museiverkets arkeologiska objekt med riksintresse (VARK) projektets slutseminarium via Teams.

Arkeologin har lyfts fram i museet genom föreläsningen om *Tyska trupper i Lappland* (Husseja, hevosia ja huoltorakennuksia, fil.doc Marika Hyttinen & Sotatulokkaat Tornion alueella, fil.doc Annemari Tranberg) samt i Lapin Kansa och på webbsidan pohjoisenpolut.fi genom artikeln ”Sodan kukkivat muistot (Krigets blommande minnen)”.

6.2.2 Bebyggd kulturmiljö

Under 2024 deltog byggforskaren i 39 sammankomster eller förhandlingar samt utförde sammanlagt 15 besiktning-, handlednings- och inspektionsbesök varav ett tillsammans med byggnadsvårdsexperten. I anslutning till byggtadition hade man under året sammanlagt 127 olika typer av kundkontakter och -möten samt förfrågningar som besvarades. Byggforskaren arbetade som kontrollant för användning av Museiverkets restaureringsbidrag och Hembygdsförbundets föreningshusbidrag inom museets ansvarsområde. Det var sju objekt som kontrollerades. Kulturmiljön har dokumenterats vid alla besiktning-, handlednings- och övervakningsresor.

6.2.3 Främjande av renovering

Under 2024 gjorde byggnadsvårdexperten sammanlagt 63 besiktning-, rådgivnings- och övervakningsbesök i anslutning till byggtradition. Därtill gavs rådgivning kring bevarande renovering och bidrag via telefon och e-post 82 gånger under året.

Byggnadsvårdexperten arbetade även tillsammans med regionforskaren som sakkunnig för lokalmuseers renoveringsfrågor. Byggnadsvårdexperten samarbetade med AMAK- och POPO-projekt. Regelbundet samarbete bedrevs även med byggnadsvårdexperter vid Lapplands landskapsmuseum och Samemuseet Siida.

6.2.4 Yttranden

Att skriva yttranden är ett av de viktigaste och mest tidskrävande arbetena när det gäller expert- och myndighetsarbetsuppdraget kulturmiljön. Som regionalt ansvarsmuseum ger Tornedalens museum yttranden om bland annat tillstånds- och planläggningsärenden, skogsbruksanmälan och miljökonsekvensbeskrivningsprocesser (MKB) som berör kulturmiljöer. Till skillnad för förhandlingar växte antalet yttrandebegäran betydligt jämfört med föregående år.

År 2024 gavs sammanlagt 367 yttranden. 193 av yttrandena handlade om skogsbruksanmälan, 49 detaljplaner, 15 översiktsplaner, 10 miljökonsekvensbeskrivningar, 45 bygg-, rivnings- och dispensärenden och planeringsbehovslösningar, 3 miljö- och vattentillstånd, 13 kraftlednings- och markkabelprojekt, 21 malmetning eller tagning av massor inklusive tillståndsärenden, 4 handlade om väg-, gatu- och järnvägsprojekt och resterande 6 övriga kulturmiljöärenden. 12 av yttrandena handlade om två eller flera kommuner. En förteckning över yttranden som berör kulturmiljöuppdraget, förutom skogsbruksanmälan, finns i bilaga 1.

6.3 Världsarvet Struves meridianbåge

Nätverken och expertarbete i anslutning till Struves meridianbåge genom Tornedalen är en väsentlig del av Tornedalens museums regionala arbete. Museet är med i Svenska förvaltningsrådet för världsarvet Struves meridianbåge som koordineras av länsstyrelsen i Norrbottens län. Arbetsgruppen består förutom av Tornedalens museum av Länsstyrelsen i Norrbottens län, Lantmäteriet och de svenska kommunerna: Haparanda, Övertorneå, Pajala och Kiruna, som har världsarvpunkter i sin kommun. Arbetsgruppen koordinerar underhåll av punkter, information och kulturarvsfostran i anslutning till världsarvet Struves meridianbåge. Arbetsgruppens möte där kulturarvskoordinatorn och byggforskaren var med hölls 28/8 2024 i Haparanda.

Under 2023–2024 var Sverige ordförandeland för internationella Struve Geodetic Arc Coordinating Committee. Kommitténs officiella möte arrangerades 24/9 2024 i Luleå och dagen därpå besökte kommittén mätpunkterna Perävaara, Aavasaksa och Torneå (Björkö kyrka) samt Tornedalens museum. Kulturarvskoordinatorn representerade museet under studieresan.

7 UNESCO-ANSÖKAN OCH TORNE VALLEY DIPNET CULTURE -PROJEKTET

7.1 Unesco-ansökningsprocessen 2024–2026

Sveriges och Finland gemensamma ansökan om att få Tornedalens håvfiskekultur till Unescos lista över immateriellt kulturarv fick ett sigill i början av året då även finska regeringen meddelade om sin nominering av objektet. Sveriges beslut hade kommit redan i juni 2023 och vi väntade på det finska beslutet. I januari påbörjade en kulturarvskoordinator sin visstidsanställning på Tornedalens museum med huvudsaklig uppgift att ta fram Unesco-ansökan

tillsammans med den så kallade Unesco-gruppen och i samarbete med det egna eget arbetslaget. Unesco-gruppen bestod av 14 traditionsutövare och i kulturarvskoordinatorns arbetslag tillhör museichefen, gränssamarbetsutvecklaren, projektchefen och projektkoordinatorn.

Ansökningsprocessen fick direkt i början av året en egen sida på Tornedalens museums webbplats. En kommunikationsplan med bland annat nyhetsbrev Lippokirje – Håvbrev om håvfiskefrågor och Unesco-resans olika skeden togs fram. Senare kompletterades nyhetsbrevet med en egen avdelning för TVDC-projektet (se nedan) och brevet publicerades även på engelska.

Under 2024 förbereddes alla fyra delar i Unesco-ansökningsmappen: ansökningsformuläret på engelska, videoinspelningen exklusive vinteravsnitt, samlande och utvärdering av foton till fotomappen samt stödbrev från 28 aktörer i byar på båda sidor av älven. Bland stödbrevskrivare finns både enskilda traditionsutövare, delägarlag, föreningar, kulturinstitutioner och städer. Unesco-ansökan förbereds och koordineras med andra ord i Tornedalens museum men ansökan lämnas in av svenska Isos (Institutet för Språk och Folkminne) och finska Museiverket. Expertkonsulten Riiks Smeet kommenterar ansökningsmappen via dessa organisationer.

Under hela processen har jämförelsestudier gjorts angående Sveriges och Finlands och andra länders traditioner som finns på Unescos lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Direkta kontakter, Teams-möten samt fysiska möten i samband med detta har hållits med bl.a.:

- Folkmusikinstitutet i Kaustinen
- Navigo-museet (Oostduinkerke-Koksijde) i Belgien
- Belgiska International Cultural Heritage Policy –avdelning
- Sfax arkeologiska museum (Tunisien)
- Togos kulturministeriums Unesco-avdelning

Unesco-ansökningsprocessen har även presenterats vid nedanstående seminarier:

- Kaustinen Festival, kulturarvskoordinatorn som talare och paneldeltagare vid seminariet
- Gränsälvscommissionens seminarium "Havsvindkraft och vandringsfiskar" (Kemi), kulturarvskoordinatorn som föredragshållare

Unesco-ansökningsprocessen har även presenterats i flera andra tillställningar för besökare på museet samt i traditionsutövarnas evenemang. Under 2024 skrevs 11 artiklar om Unesco-ansökningsprocessen i riksomfattande medier i Finland och Sverige.

7.2 Torne Valley Dipnet Culture -projektet (Interreg Aurora)

Torne Valley Dipnet Culture -projektet är ett EU Interreg Aurora -finansierat projekt vars huvudsyfte är att bevara och främja den flera hundra år gamla gränsöverskridande håvfisketraditionen till kommande generationer. Projektet har fyra arbetspaket. En hållbar bevarandestrategi skapas för håvfisketraditionen, intresse och kännedom om traditionen ökas liksom delaktighet och samarbete mellan olika intressegrupper. Byggnation och landskap i håvfiskeområden undersöks och en plan för hållbar restaurering och bevarande tas fram. Projektets åtgärder stöder ansökan om håvfisketraditionens inträde till Unescos lista över immateriellt kulturarv.

Tornedalens museum administrerar projektet. Projektpartners är Haparanda stad, Norrbottens museum, Novia yrkeshögskola samt ProSiika rf. Projekttiden är 1/8 2024–28/2 2027. Projektets åtgärder är starkt kopplade till och stöder ansökan om håvfisketraditionens inträde till Unescos förteckning över immateriellt kulturarv.

Projektet rekryterade en projektchef som inträdde sin tjänst i september. Under 2024 startades inspelningen och bearbetningen av en videofilm som berättar om traditionen och som bifogas till Unesco-ansökan. Dessutom upphandlades leverantörer för planering av det visuella uttrycket och för workshoppar om bevarandestrategier.

Som stöd för bevarandestrategin och workshopsarbetet genomfördes en omfattande enkätsförfrågning. Syftet med förfrågningen var att ta reda på hur den som svarat deltar i traditionens utövande, vilka skäl ligger bakom om man inte deltar och vilka faktorer i sin tur uppmuntrar till traditionens utövande. Man ville även veta hur olika typer av resurser och stöd kan främja traditionsutövandet och vilka utvecklingsmöjligheter och hot det finns för traditionens utövande i framtiden. Enkäten skulle besvaras senast 6/1 2025.

Kännedom om håvfisketraditionen och projektet främjades i olika sammanhang:

- Livskvalitetsnämnden i Torneå 25/9 2024
- Lapplands kulturforum 26/9 2024
- Aalto-universitetets arkitektstuderanden 26/9 2024
- Svensk riksdagsledamot Saila Quicklund vid Kukkolaforseen 8/10.
- Valga museets besök i Torneå/Haparanda 21/10.
- Kemi-Torneå turistguiders besök i Haparanda, presentation av håvfisketradition och projekt 25/10 2024
- ProSiika rf:s årsmöte vid Kukkolaforseen, presentation av Unesco och projektet 29/10.
- Morgonfika för turistföretagare 30/10.
- Presentation för den egna personalen på Tornedalens museum 8/11.

Traditionsutövare har engagerats i såväl projektplanens framtagning som genomförande av olika åtgärder.

8 UTBILDNINGAR OCH MUSEIPERSONALENS YRKESINRIKTADE MÖTEN

Regionforskaren, arkeologen, byggforskaren och byggnadsvårdexperten deltog i utbildningar, seminarier och möten riktade för forskare. En stor del av alla möten, utbildningar och seminarier arrangerades på distans. Alla utbildningstillfällen och seminarier i anslutning till regionalt museiarbete har redovisats i bilagan.

Samlingsamanuensen deltog i Museiförbundets utbildning om identifiering av föremål på museer: Träföremål i museets samlingar som hölls delvis på distans (6/6) och delvis på plats i samlingscentret i Vanda (13/6). Utbildningen handlade om olika typer av trämaterial och hur dem ska hanteras, rengöras och bevaras.

Musei- och besöksnäringfolk från gränstäderna Valga-Valka (Estland-Lettland) besökte museet för att få höra om vårt gränsöverskridande koncept för museiverksamhet samt om vår Unesco-ansökningsprocess och projektverksamhet.

Museichefen deltog i riksomfattande museidagar och finska museiförbundets 101:e årsmöte i Jyväskylä 22–24/5. Torneå stad representerades av Outi Rämö och Karoliina Harjuoja.

9 NÄTVERK, ARBETSGRUPPER, PROJEKT OCH SEMINARIER

Regionforskaren och museichefen deltog som Tornedalens museums representant i projektet och nätverket **Bothnia Business Heritage**. I det Interreg Aurora finansierade projektet (1/1 2023–31/8 2025) byggs ett nätverk som förenar kulturarvs- och företagsaktörer på Bottenvikens båda stränder samtidigt som man delar med sig av goda praxis. Projektet leds av yrkeshögskolan Centria tillsammans med KulturÖsterbotten, Luleå tekniska universitet, Skellefteå museum och Västernorrlands museum. Museet fick till ett möte med Tornion Panimo (Torneå Bryggeri) vilket ledde till planering av samarbete.

Museichefen deltog i möten mellan museichefer i Norrbotten som arrangerades på webben.

Museet är med i styrelsen för Tornedalens fiskemuseum – Tornionlaakson kalastusmuseum som ligger vid svenska Kukkolaforsen.

Amanuens Saija Pietiläinen har varit ledamot i styrelsen för Torneå Hembygdsförening.

Museichefen var ledamot i Tornedalsrådets kultur- och besöksnäringens arbetsgrupp.

Museipedagogen deltog i distansmöten för Lapplands barnkulturnätverk som under 2025 handlade främst om verksamhetsmodellens omarbetning sedan nätverket hamnat utanför OKM bidrag. Museipedagogen fortsatte att delta i det för närvarande ännu inofficiella nätverket för arkeologisk vetenskapsfostran som vill skapa undervisningsinnehåll och -paket i anslutning till arkeologi. Museipedagogen samarbetade aktivt med personalen i Aines konstmuseum och Torneå bibliotek i planering av evenemang för barn och ambulerande museipedagog.

Museet är medlem i samverkansgruppen för Lapplands kulturmiljö och landskapsvård samt i Norra Finlands kulturmiljösamarbetsgrupp som består av Lapplands, Norra Österbottens och Kajanlands aktörer samt i den regionala samarbetsgruppen för vård av Lapplands biotoper samt i Lapplands samarbetsgrupp för Helmi-områden. Mötena arrangerades mestadels på distans. Alla grupper har inte haft möten under verksamhetsåret. Torneå stad är ledamot i föreningen Finlands historiska städer och Tornedalens museum har representerat staden i den aktuella föreningen. Bygghögskolan har varit ledamot i föreningens styrelse 2024, och styrelsen har haft fem möten på distans. Dessutom är museet med i Lapplands byggtraditionsförenings verksamhet och bygghögskolan har deltagit i föreningens möten.

10 PUBLIKATIONSVERKSAMHET

Tornedalens museum deltog i utgivningen av en skrift finansierad av Museiverket som handlar om begravningsplatsen i Suensaari i Torneå. Torneå Hembygdsförening, finska Kvinnoförbundets Torneå avdelning och Tornedalens museum ansökte och fick tillsammans finansiering till boken *"Sata Tornion kirkkomaahan haudattua"* (hundra begravda i Torneå kyrkogård). Finansieringen 9450 euro beviljades från finansiering som riktas till gemenskapens kulturtradition och kulturmiljö. Boken skrevs av docent Ilkka Teerijoki som under flera år lett populära promenader med tillhörande berättelser på kyrkogården. Museets medarbetare Juho Nevalainen tog de flesta av bokens fotografier och ritade kartorna. Boksläpp hölls på museet 11/12.

Övriga publikationer se bilaga.

11 JUBILEUMSÅRETS MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION

11.1 Jubileumsårets visuella uttryck

Det visuella uttrycket för museets jubileumsår skapades av Juho-Antti Mäkitalo som studerar konst vid Lapplands yrkeshögskola under hans praktikperiod på museet. Uttrycket förenar den traditionella blomfiguren i Tornedalsk allmogemålning och färgsättningen i det visuella uttrycket för Haparanda och Torneå. De två blommorna symboliserar städerna och de blåa stänken är symboler för älven.

Uttrycket har använts i reklampelare längs gator, i klistermärken för museibesökare, museets yttervägg, e-postunderskrifter samt i alla meddelanden. Blå t-shirts och vita tygkassar med det visuella uttrycket tillverkades till försäljning i museibutiken.

11.2 Marknadsföring och information

Museet skickade 18 pressmeddelanden. Museet var representerad i olika medier sammanlagt 87 gånger under året.

Antalet träffar i media under 2024 var 84, både artiklar i tidningar och på webbsidor (Finland 62 och Sverige 21, England 1). Dessutom gjordes 3 radio- eller tv-intervjuer eller liknande.

Målgrupper för museets marknadsföring och information var enskilda besökare från området, skolor, barnfamiljer, turister, föreningar och företag samt församlingsmedarbetare, förskolelärare och familjedagvårdare. Skolorna informerades med nyhetsbrev om museets tillfälliga utställningar, bokningsbara workshoppar och guidningar. Meddelandena skickade till skolor i Torneå genom Kompassi-kundservice som intern post samt via e-post. Till skolor i Haparanda och till finska grannkommuner skickades skolmeddelandet digitalt. Skolmeddelandena ledde till bokningar av guidningar och workshoppar.

Museets webbplats finns på Torneå stads Internet-sidor, www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo. Webbsidornas språk är svenska, finska och engelska.

Om aktuella utställningar, evenemang och övriga teman på museet informerades förutom på Internet-sidor även genom museets egna profiler på Facebook och Instagram, på stadens Internetsidor under Aktuellt samt i evenemangskalendern och genom sändlistor. Median informerades genom pressmeddelanden inför evenemang och tillfälliga utställningar och inför nya utställningar arrangerades även presskonferenser. Affischer om utställningar och evenemang togs fram och distribuerades till officiella anslagstavlor i Torneå och Haparanda. Man annonserade också om varje utställning på stadens LCD-tavlor uppställda längs vägar. Stadens Intranet möjliggör också information om evenemang och utställningar till stadens personal.

Museets Instagram-konto hade i slutet av året 1172 följare och 2284 på Facebook.

Videoinspelningar på museets Youtube-kanal samt föreläsningar som finns på kanalen under cirka 2 veckor har setts sammanlagt 10 409 gånger under 2024. Under 2024 publicerades inga nya guidningar av utställningar på YouTube. Utställningsguidningar som publicerats tidigare sågs 1730 gånger under året. I slutet av året hade museet 289 beställare på YouTube-kanalen. Det var en ökning med 130 st. jämfört med året innan.

Förutom YouTube har museet fr.o.m. 2024 haft tillgång till Torneå stads videokanal (<https://portals.icareus.com/tornio/categories/video/299703901>), där man under året publicerade 7 videoinspelningar som delvis publicerats på YouTube. De har setts sammanlagt 235 gånger under 2024. På kanalen publicerades vid årsskiftet 2024–2025 även museets videoguidning på meänkieli ”Kaiti Tornionlaakson myseymhiin. Antalet gånger som dessa har setts meddelas i nästa års redovisning, eftersom utställningen officiellt lanserades först i februari 2025.

Torne Valley Dipnet Culture -projektet fick en egen LinkedIn-profil.

Museichefen skrev tre kolumn till tidningen Lounais-Lappi.

När det gäller mer detaljerad museiverksamhetsstatistik hänvisas till Museistatistik 2024 som Museiverket framställt och som överlämnas 31/3 2025.

Torneå, 10/3 2025

Titta Kallio-Seppä, museichef

LIITE 1 / BILAGA 1

ALUEELLISEEN VASTUUMUSEOTYÖHÖN LIITTYVÄT KOULUTUKSET, SEMINAARIT, KOKOUKSET, MATKAT, LAUSUNNOT JA JULKAISUT 2024

UTBILDNING, SEMINARIER, MÖTEN, RESOR, UTTALANDE OCH PUBLIKATIONER RELATERADE TILL REGIONALT ANSVARSARBETE 2024

TKS = Titta Kallio-Seppä, museonjohtaja
museo

AT = Annemari Tranberg, arkeologi
maakuntamuseo

LO = Laura Ohenoja, arkeologi vs.

TY = Teija Ylimartimo, rakennustutkija
Ympäristöministeriö

JP = Johanna Peuraniemi, korjausrakentamisen asiantuntija

MV = Marko Vuori, korjausrakentamisen asiantuntija vs.

TT = Terhi Tanska, aluetutkija

JA = Julia Autio, kulttuuriperintökoordinaattori

MS = Merja Stenberg, projektipäällikkö

SP = Saija Pietiläinen, amanuenssi

RP = Riikka Pyykkö, amanuenssi

IP = Inari Porkka, amanuenssi

JK = Joni-Pekka Karjalainen, museolehtori

PM = Pasi Makslahti, museomestari

TLM = Tornionlaakson

LMM = Lapin

MV = Museovirasto

YM =

ELY = Lapin ELY-keskus

MH = Metsähallitus

ALUEELLISEN MUSEOTOIMINNAN EDISTÄMINEN

Neuvonta- ja tarkastusmatkat paikallismuseoihin

15.5.2024	Tervolan kotiseutumuseo / TT, JP
3.6.2024	Pello, Turtolan museo / TT
5.6.2024	Pello, Turtolan museo / JP, TY
17.6.2024	Kolarin kotiseutumuseo / TT
26.6.2024	Pellon Turtolan museo ja Pellon kotiseutumuseo / TT, JP
1.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
4.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
8.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
9.7.2024	Kolarin kotiseutumuseo / TT
9.7.2024	Pello Turtolan museo / TT
12.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
15.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
16.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
18.7.2024	Keminmaan Valmarin museo / TT
19.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
23.7.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT
21.8.2024	Kolarin kotiseutumuseo / TT
8.10.2024	Alatornion pitäjämuseo / TT, MV, SP
29.10.2024	Simo, Simoniemen kotiseutumuseo ja Pahnilan museo / TT, MV
20.11.2024	Muonio, kotiseutumuseo / TT, MV

Alueellisen museotoiminnan kehittäminen ja museoammatilliset tapaamiset

- 15.1.2024 Lapin museoiden etäkahvit (LaMu-kahvit), Google-meet / TT, TKS, TY
 22.2.2024 LAAVA, Google-meet / TT, JP
 15.3.2024 Maakuntatutkijoiden etäkahvit / TT
 8.4.2024 LaMu-kahvit, Google-meet / TY
 22.4.2024 LaMu-kahvit, Google-meet / TY, JP
 29.4.2024 Lapin maakuntamuseon väki vierailulla museolla / koko museon väki
 7.5.2024 LAAVA-kokous, Google-meet / LO, TT, TY, TKS, JP
 22.–24.5.2024 Valtakunnalliset museopäivät, Jyväskylä / TKS
 23.8.2024 Kiiruna, yhteismatka Aineen taidemuseon kanssa, tutustuminen Kin museumin, eli Norrbottenin läänintaidemuseon toimintaan / TKS, JA, TT, LO, RP, JA
 18.–20.9.2024 Museojohtajapäivät, Tallinna /TKS
 6.11.2024 Lapin museoiden kokoelmapoliittisen ohjelman koostaminen, tapaaminen, Rovaniemi / TT, SP, RP, IP

Alueelliset museopalvelut

- 11.1.2024 Ylitornion Pekanpää / TT, TKS, JP
 11.5.2024 ALVA-piste, Tornion Puistokarnevaaleilla / JP, LO, TT
 27.5.2024 Tornionlaakson museon alueelliset museopalvelut, Ylitornion kuntakäynti / LO, JA, TT, JK, RP
 12.6.2024 Lapin valkea lehmä -muistelutilaisuus Tervolan kotiseutumuseolla / TT
 19.6.2024 Alva-piste, Muonio Fästit / JP, LO, TT
 16.7.2024 Vojakkala, Elsanvainion Suomen sodan muistomerkin infotaulu, suunnittelukäynti / TT
 6.9.2024 Kläpit lipolle, Ylitornion koululaisten päivä koskella, / JK, JA, TT
 14.9.2024 Vojakkala, Elsanvainion Suomen sodan muistomerkin infotaulun julkaisutilaisuus, Euroopan kulttuuriympäristöpäivien tilaisuus / TT
 15.9.2024 Aavasaksan Keisarinmaja, Ylitornio, yleisötilaisuus / TT, JP

Muut koulutukset, palaverit ja neuvottelut (yhteistyökumppanit ja hankkeet)

- 10.1.2024 Unesco-nimityksen tapaaminen Isof & Museovirasto / TT, TKS
 25.1.2024 Unesco-hankkeen tapaaminen kaupungintalo / TKS, JA, TT
 2.2.2024 Lippotreffit Kukkolaforsenilla / TKS, JA, TT, RP
 15.2.2024 Unesco-hankkeen palaveri Kukkolankoskella / JA
 20.2.2024 Norrbottens museichefnätverk -tapaaminen, teams / TKS
 21.2.2024 Matkailutoimijoiden aamukahvit museolla / TKS
 25.3.2024 Suomalaisten museotyöympäristöjen koetut ja mitatut vaaratekijät -hankkeen loppuwebinaari / JP, TT
 4.4.2024 Kotiseutuliitto kylässä ja Kotiseutuliiton Lapin maakunnallinen kokous museolla / TKS, TT
 11.4.2024 Kukkolankosken Suojeluatlaksen julkaisu / TKS, JA, TY, TT, JP, JK, LO
 12.4.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen vuosikokous / TKS
 16.4.2024 Unesco-hankkeen palaveri Kukkolaforsenilla / JA
 18.4.2024 XBit Tornio oppimis- ja kehittämisympäristön avajaiset, Tornio Lappia / LO, TY, TT, TKS, JK
 25.4.2024 Unesco-hankkeen palaveri Ruotsin Korpikylällä / JA
 26.4.2024 Unesco-gruppenin palaveri, museo / TKS, JA
 8.5.2024 Luontorinki, Teams / JA
 28.5.2024 Kaustinen, vertailuarviointi / TKS, JA
 30.5.2024 Unesco-hankkeen palaveri, video / TKS, JA

- 24.6.2024 Unesco-hankkeen palaveri Kukkolaforsenilla ja Matkakoskella / JA
 25.6.2024 Unesco-gruppen palaveri / TKS, JA
 28.6.2024 Isof ja Museovirasto, Teams-palaveri / TKS, JA
 13.8.2024 TVDC-hankkeen suunnittelupalaveri / TKS, JA
 14.8.2024 Tornionlaakson neuvoston kulttuuri- ja matkailutyöryhmän kokous, teams / TKS
 16.8.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA
 19.8.2024 TVDC-hankkeen suunnittelupalaveri / TKS, JA
 21.-22.8.2024 Isof ja Museovirasto vierailulla museolla ja koskilla / TKS, JA
 26.8.2024 TVDC-hankkeen aloitusseminaari / TKS, JA, MS, JP, JK, TY
 27.8.2024 TVDC-hankkeen palaveri Kukkolankoski / JA
 30.8.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA
 4.9.2024 TVDC-hankkeen suunnittelupalaveri / MS
 13.9.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 16.9.2024 TVDC-hankkeen suunnittelupalaveri / MS
 17.9.2024 Norrbottens museichefnätverk -tapaaminen, teams /
 20.9.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 24.9.2024 TVDC-hankkeen suunnittelupalaveri
 27.9.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 4.10.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 11.10.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 14.10.2024 Unesco-hankkeen palaveri, video / TKS, JA, MS
 24.10.2024 Unesco-gruppenin palaveri / TKS, JA, MS
 24.10.2024 Navigo-museum, (Unesco) Teams-palaveri / TKS, JA, MS
 29.10.2024 ProSiika ry vuosikokous / JA, MS
 30.10.2024 TornioHaparanda matkailuyrittäjien tapaaminen / JA, MS
 1.11.2024 MSP ja TLM Teams-palaveri / TKS, JA, MS, TY, LO
 4.11.2024 Unesco-video palaveri Luulaja / JA
 6.11.2024 Belgian aineettoman kulttuurin yksikkö, (Unesco) Teams-palaveri / TKS, JA, MS
 19.11.2024 Norrbottens museichefnätverk -tapaaminen, teams / TKS
 20.11.2024 Pikku-Lippotreffit Lappari / TKS, JA, MS
 21.11.2024 Isof, Fredrik Skott Teams-palaveri / TKS, JA
 29.11.2024 Luontorinki, Teams / JA
 11.12.2024 Vaikuttava vastuumuseotyö, MV Teams / TY, TT, TKS,
 10.9.-17.12.2024 TVDC-tiimin kokous (yht.15krt) / MS, JA, TKS

KULTTUURIYMPÄRISTÖTEHTÄVÄ

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset kuntien kehittämiskeskustelut, Lapin ELY-keskus

- 31.5.2024 Kolarin kehittämiskeskustelu, Kolarin kunnantalo / TY
 19.6.2024 Ylitornion kehittämiskeskustelu, Ylitornion kunnantalo / TY
 19.6.2024 Pellon kehittämiskeskustelu, Pellon kunnantalo / TY
 22.8.2024 Simon kehittämiskeskustelu, Toivon tupa, Simo / JP
 22.8.2024 Tornion kehittämiskeskustelu, Tornion kaupungintalo / JP, TKS
 4.12.2024 Muonion kehittämiskeskustelu, Teams / TY, TKS
 12.12.2024 Tervolan kehittämiskeskustelu, Tervolan kunnantalo / TY

Viranomaisneuvottelut ja kaavaneuvottelut ja muut maankäytön suunnitteluhankkeiden neuvottelut

- 8.1.2024 Tornion yleiskaavan modernin inventointi, Tornio / TY, TKS
 12.2.2024 Kolari, Ylläksen matkailurakentamisen arvokohteet, Teams / TY
 17.4.2024 Kuorinki-Vinsanmaan tuulivoimahankkeen seurantar ryhmän 2. kokous / TY

- 24.1.2024 Simon Lakkasuon YVA, ennakkoneuvottelu, Teams / LO, TY
- 5.2.2024 Tornion yleiskaavan modernin inventoinnin määrittely, Tornio / TY
- 8.2.2024 Tervolan Vitsakankaan tuulivoima OYK; 1. viranomaisneuvottelu, Teams / LO, TY
- 22.2.2024 Muonion Toras-Siepin ranta-asemakaava viranomaisneuvottelu, Teams / LO, TY
- 27.2.2024 Simon Lyypäkin tuulivoimahankkeen seurantaryhmän 2. kokous, Teams / LO, TY
- 7.3.2024 Reväsvaaran tuulivoimaosayleiskaava, ehdotusvaiheen viranomaisneuvottelu, Teams / LO, TY
- 12.3.2024 Simon Lyypäkin tuulivoimapuiston osayleiskaava, 1. viranomaisneuvottelu, Teams / LO
- 22.3.2024 Simojoen Harjusrannan yleiskaavan ja Simojoen Lapinkosken yleiskaavan viranomaisneuvottelut MRA 18 § ja MRL 66, Teams / LO
- 3.4.2024 Tornion Haapamaan tuulivoimahankkeen ennakkoneuvottelu, Teams / LO
- 8.4.2024 Kemin Tyttölyseon ja lukion ak-muutos, kaavaneuvottelu, Teams / TY
- 8.4.2024 Tornion yleiskaava 2040. Arkeologisen inventoinnin tarpeen läpikäynti, Teams / LO
- 12.4.2024 Ylitornio, Rajapalojen kulta-kobolttikaivoshankkeen YVA 3. ennakkoneuvottelu, /Teams / TY, LO
- 18.4.2024 Tervolan Vitsakankaan tuulivoimahankkeen seurantaryhmän 2. kokous, Teams / LO, TY
- 24.4.2024 Kolopetäjä-Rovavaaran tuulivoimahankkeen (Tervola, Tornio) YVA-ennakkoneuvottelu, Teams / LO, TY
- 15.5.2024 Kemin Tyttölyseon ja lukion ak-muutos, 1. viranomaisneuvottelu, Teams / TY
- 16.5.2024 Tornion yleiskaava 2040. Arkeologinen inventointi, Teams / LO
- 24.5.2024 Tornion kaupunki Kyläjoki-Laivajärvi asemakaava "Arctio North"-teollisuusalue 1. viranomaisneuvottelu, Teams / LO, TY
- 30.5.2024 Tornio, Hellälän ak-muutos, Tornion kaupungintalo / TY
- 11.6.2024 Kemi, Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden katselmus, Kemin uimahallin asemakaava-asiassa / TY, JP, TKS
- 1.8.2024 Ennakkoneuvottelu IVB Suomi, Sähkövarastohanke Tornioon, Teams / TY, LO
- 27.8.2024 Martimon tuulivoimahankkeen seurantaryhmän 2. kokoontuminen, Teams / LO
- 3.9.2024 Iin Kivimaan tuulivoimahankkeen YVA ennakkoneuvottelu, POPELY, Teams / TY, AT
- 11.9.2024 Simon Ruonasuon tyylivoimaosayleiskaavan 1. viranomaisneuvottelu, ELY, Teams / TY, LO
- 24.9.2024 Tornion Haapamaan tuulivoimahankkeen 1. seurantaryhmän kokous, Teams / LO
- 27.9.2024 Pellon Teikovaaran – Saarivaaran tuulivoimahankkeen YVA ennakkoneuvottelu / Teams / TY, LO
- 30.9.2024 Tornio, Kaakamojoen ratasilta viranomaispalaveri, Teams / TKS, TY
- 4.10.2024 POOKI-merituulivoimahankkeen YVA ennakkoneuvottelu, Teams / TY, LO
- 10.10.2024 Myrsky Energia Ylitornion Harjukorven tuulivoimahankkeen YVA-menettely, ennakkoneuvottelu, Teams / AT
- 11.10.2024 Martimon tuulivoimahankkeen 1. viranomaisneuvottelu, Teams / AT
- 15.10.2024 POOKI-merituulivoimahankkeen inventointineuvottelu, Teams / AT
- 30.10. 2024 Ylitornion Harjunkorven tuulivoimahankkeen YVA-menettelyn seurantaryhmän 1. kokous, Teams / LO
- 5.11.2024 Ranua-Simo, Rahaselän tuulivoimahankkeen YVA ennakkoneuvottelu, Teams / TY, AT
- 6.11.2024 TLS Verkon 110 kV saneeraukset, Niuro Ylitornio, Teams / TY
- 4.12.2024 Pallas-Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman sidosryhmätilaisuus, Metsähallitus, Teams / LO
- 5.12.2024 Simoniemen asemakaavan viranomaisneuvottelu, Teams / TY

Muut rakentamiseen ja maankäyttöön liittyvät palaverit, neuvottelut ja asiakastapaamiset

- 6.2.2024 Kemin Meripuiston Tullin valkoinen huvila, Teams / TY
- 14.2.2024 Kemin Meripuiston entiset museorakennukset, Teams / TY, JP

- 20.2.2024 Työkokous Kemin rakennusvalvonta, Teams / TY
 27.2.2024 Tornio, Vanhan-Puoskarin laajennussuunnitelmat, Teams / TY
 9.4.2024 Työkokous Kemin rakennusvalvonta, Teams / TY
 17.4.2024 Kemin Tyttölyseon kaupunkikuvallinen selvitys, Teams / TY
 8.5.2024 Muonio, Pallaksen uuden luontokeskuksen suunnitelmat, Teams / TY
 14.5.2024 Tornio, Kukkolan koulun esteettömyyssuunnitelmat, TLM / TY, JP
 26.6.2024 Tornio, Kukkola catering laajennussuunnitelmat, Teams / TY
 30.10.2024 Kaupunkiarkeologiset aluerajaukset rakennusvalvontaa ja sijoituslupia varten /
 Tornion kaupunkiarkeologisen inventoinnin esittely, Tornion kaupungintalo / LO,
 TY, TKS
 14.11.2024 Muonion Hotelli Pallaksen laajennuksen suunnitelmien esittely, Teams / TY, TKS
 21.11.2024 Maksniemen koulujen rakennusperintölain mukainen katselmus, ELY, Simo / TY
 3.12.2024 Simon Maksniemen koulujen rakennussuojeluasias, MV, Teams / TY

Kulttuuriympäristöön liittyvät koulutukset, seminaarit, tapahtumat ja ammatilliset tapaamiset

- 9.1.2024 Lapin perinnebiotooppien alueellinen työryhmä, Teams / LO
 19.1.2024 Aurinkopaneelit kulttuuriympäristöissä SHKY, webinaari / TY
 31.1.-1.2.24 Kulttuuriympäristön viranomaispäivät KURVI, Helsinki / LO, TKS, TY, JP
 16.2.2024 Rakennussuojeluklinikka: Kulttuuriympäristö ja liikenne, Teams / TY, TY
 20.2.2024 KURVI-tiedotus- ja keskustelutilaisuus / Rakentamislain muutokset, Teams / TY, JP
 11.3.2024 VAT ja VARK - selvitykset maiseman näkökulmasta, webinaari Teams / LO, TY, JP
 11.3.2024 Etäluento: 1980–1990-lukujen rakennusperintö Vantaalla, Teams / TY, JP
 13.3.2024 Euroopan kulttuuriympäristöpäivien Reitit ja risteykset, väylät ja verkostot -
 teemavuoden avauswebinaari, Teams / LO, TY, JP, TT
 15.3.2024 Alueellisten vastuumuseoiden arkeologien tapaaminen, Kuopio / LO
 21.3.2024 Aurinkovoimalat – Kaavoitus, luvat ja YVA-webinaari, Ely-keskus, Teams / LO
 21.3.2024 Rakennusperinnön ja korjausrakentamisen ajankohtaispäivä, YM, Teams / TY
 22.3.2024 Lapin aurinko- ja tuulivoima webinaari – Lapin liitto, (YouTube tallenne) / LO
 11.4.2024 KURVI-teematapaaminen: Venevajat ja rantamakasiinit -esitelmätilaisuus, Teams /
 LO, TY, JP
 29.4.2024 Vastuumuseoiden pebi-koulutuksen suunnittelu, ELY / LO, TY, JP
 3.5.2024 Tapaaminen alueellisten vastuumuseoiden arkeologeille - arkeologiset palvelut ja
 tietovarannot - Museovirasto / LO
 8.5.2024 Kulttuurimaisemat ja perinnebiotoopit - Museoviraston maisematiimi, Teams / LO,
 TY, JP
 21.5.2024 Vähähiilisen rakentamisen vuosiseminaari 2024, YM, Teams / JP
 4.6.2024 Kittilä Kurjenpolvi Laserkeilaus (yhteistyössä Lapin maakuntamuseo ja Siida) / LO,
 TT
 7.6.2024 Rakentamislaki ja historialliset kaupungit, SHKY, Teams / TY
 14.6.2024 Lapin Helmi-yhteistyöryhmän kokous, Teams / TY
 18.6.2024 KURVI-keskustelutilaisuus: Juha Leiviskän rakennusperintö, MV, Teams / TY
 27.6.2024 Vastuumuseoiden perinnebiotooppikoulutus, ELY, Rovaniemi / LO, TT, TY, JP
 17.7.2024 Tervolan museon keskiviikkokahvit- arkeologian esittely, Tervola / LO
 27.8.2024 Puunkorjuu näytös Simossa / LO
 5.-7.9.2024 Nordisk Trästadskonferens 2024, SHKY, Turku, Rauma ja Uusikaupunki / TY
 10.9.2024 Rakennussuojelun tulevaisuus -työpaja, VARELY, Teams / TY, JP
 16.9.2024 Kaupunkiarkeologisen inventoinnin karttasovellus / LO
 17.9.2024 Muuttuva merimaisema - 2024 seminaari, MV ja Keski-Pohjanmaan ALVA-museo,
 Teams / TY
 24.9.2024 Teollinen rakennusperintö -seminaari, Lahden museot, Teams / TY
 1.10.2024 KURVI-koulutus: Kestävyysmurros, vihreä siirtymä ja ristiriidat, MV, Teams / JP?
 1.-2.10.2024 Alueidenkäytön neuvottelupäivät, YM, Oulu / TY

- 4.10.2024 Viherrakentamisen merkitys Suomen historiallisissa kaupungeissa SHKY, Teams / TY
- 7.10.2024 Muinaisjäännösten ja muiden kulttuuriperintökohteiden huomioiminen metsänkäytössä – Museovirasto Teams alvoille / LO, AT
- 8.10.2024 Rakennussuojelun tulevaisuus, valtakunnallinen seminaari ja lähityöpaja VARELY, Teams / TY
- 8.-9.20.2024 ”Merituulivoima ja vaelluskalat” -seminaari, Kemi / JA
- 9.-10.10.2024 Opi rakentamaan yhteistyötä -koulutus, MV Helsinki / TY
- 11.10.2024 QField -työtila arkeologisten kohteiden tietojen tallentamiseen maastossa, Museovirasto, Teams / LO
- 28.10.2024 Maisematiimin tapaaminen – aurinkovoimalahankkeet, Teams / LO, TY
- 31.10.2024 Lapin aurinko- ja tuulivoimaselvityksen 2023–2024 yleisöwebinaari, Lapin liitto, Teams / TY
- 11.11.2024 Keskustelutilaisuus muista kulttuuriperintökohteista, Museovirasto, Teams / LO
- 13.11.2024 Valtio restauroi VII -seminaari: Oppia ja osaamista, MV, Livestream / TY
- 14.11.2024 MML-uudistukseen liittyvä keskustelutilaisuus, MV, Teams / LO
- 20.11.2024 Merialuesuunnittelu, aineeton kulttuuriperintö ja MSP-päivät, Tornionlaakson museo ja museovirasto, Teams / LO, TY, JA, TKS
- 26.11.2024 Klinikka: Rakennussuojelun koordinaatio VARELY, Teams / TY
- 3.12.2024 Maisematiimin tapaaminen – tuleva alueidenkäyttölaki, Teams / LO, TY
- 10.12.2024 Lapin Helmi-yhteistyöryhmän kokous, ELY, Teams / AT
- 12.12.2024 Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet – päätösseminaari, Museovirasto, Teams / LO, TKS, TY
- 13.12.2024 Muinaisjäännösten hoitorinki, Museovirasto, Teams / LO

Muut palaverit ja neuvottelut (yhteistyökumppanit, hankkeet, ohjausryhmät)

- 19.1.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen hallituksen kokous, Teams / TY
- 22.2.2024 Suunnittelupalaveri Lapin ALVA museoiden kesken Estonian Environmental Board delegation vierailusta Lappiin, Teams / TY, JP
- 24.1.2024 MIP-museoiden suunnittelupalaveri, Teams / TY
- 25.1.2024 Public Administration Cooperation Exchange Estonian Environmental Board delegation and Lapin ELY-keskus, Teams / JP
- 2.2.2024 Lapin sodan muistomerkki Muoniossa, Teams / LO
- 24.1.2024 MIP-ylläpitoasiapalaveri, Teams / TY
- 26.2.2024 MIP-asiat TLM & LMM, Teams / TY, LO, JP, TT
- 4.3.2024 LAAVAn korjausrakentamisen asiantuntijat, Teams / JP
- 6.3.2024 MIP-asiat TLM&LMM, Teams / TY, TT
- 8.3.2024 MIP-ylläpitoasiapalaveri, Teams / TY
- 11.3.2024 Vaakunakylä-hankkeen luennot Oulun yliopistolta, Teams / LO
- 12.3.2024 MIP-museoiden suunnittelupalaveri, Teams / TY
- 15.3.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen hallituksen kokous, Teams / TY
- 19.3.2024 MIP:iä käyttävien museoiden yhteinen läpikäynti, ATRSoft & Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo, Teams / TY, TKS
- 10.4.2024 Museon informaatioportaalin esittely Lapin ELY-keskukselle, Teams / TY
- 10.4.2024 Museon informaatioportaalin esittely Lapin liitolle, Teams / TY
- 11.4.2024 Kukkolankosken suojelutlaksen esittelytilaisuus, Kukkolankoski / LO, TY, TT, TKS
- 22.4.2024 Metsien kulttuuriperintökoulutus – Museoviraston järjestämä koulutus Metsähallituksen kenttäväelle, Teams / LO
- 24.4.2024 Perinteiset pohjoiset hyötykasvit muuttuvassa ilmastossa, AMAK-hanke, Teams / JP
- 6.3.2024 MIP-asiat TLM&LMM, Teams / TY, LO
- 10.4.2024 Tapettien historiaa, rakennuskulttuuritalo Toivo, Pori, Teams / JP
- 17.4.2024 Tutustuminen OSAO Pudasjärven hirs- ja korjausrakentamisen koulutukseen, AMAK-hanke, Rovaniemi ja Pudasjärvi / JP

- 6.5.2024 Arvoa aidosta idyllistä, kulttuuriympäristöilta yrittäjille, AMAK-hanke, Teams / JP
- 13.5.2024 Ylitornion Lohijärven kulttuuriympäristöpäivä, Porisevat porstuat ja pohjoisen maisemat, -hanke (POPO) / JP
- 14.5.2024 Ylitornion Pekanpään kulttuuriympäristöpäivä, POPO-hanke / JP
- 16.5.2024 LAAVAN korjausrakentamisen asiantuntijat, Teams / JP
- 24.5.2024 MIP-perehdytys arkeologia, Turku, Teams / LO
- 4.6.2024 Laava-yhteistyö laserkeilaus Kurjenpolven kalmisto, Kittilä / JP, LO, TY, TT
- 6.6.2024 Lapin rakennusperinne ry:n hallituksen kokous, Teams / TY
- 7.6.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen hallituksen kokous, Teams / TY
- 11.6.2024 MIP:iä käyttävien museoiden yhteinen läpikäynti, ATRSoft & Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo, Teams / TY
- 29.6.2024 Lapin rakennusperinne ry:n kevätkokous, Kemi / TY
- 29.6.2024 Rakennusperinne ry:n hallituksen kokous, Kemi / TY
- 10.7.2024 MIP-asiat TLM&LMM, Teams / TY, TT
- 12.8.2024 Ohjausryhmä, Porisevat porstuat ja pohjoisen maisemat, -hanke (POPO) / JP
- 27.8.2024 Ikkunankunnostustyöpajat POPO-hankkeessa, Teams / JP
- 28.8.2024 Möte förvaltningsrådet för världsarvet Struves meridianbåge, Haaparanta / TY, JA
- 31.8.2024 Tornion Wanhat talot, popup Granrothin talolla / JP
- 31.8.2024 Lapin rakennusperinne ry:n hallituksen kokous, Teams / TY
- 2.9.2024 Kolarin Kurtakon kulttuuriympäristöpäivä, POPO-hanke / JP
- 15.9.2024 Aavasaksan keisarinmajan yleisötilaisuus, Ylitornion kunta ja MH / TT, JP
- 16.9.2024 Merialuesuunnittelun sektoriyhteyshenkilöryhmän aloituskokous, VARELY, Teams / TY
- 25.9.2024 Struve Geodetic Arc Coordinating Committee, Luulaja-Perävaara-Aavasaksa-Tornio / JA
- 26.9.2024 Kulttuuriperintö ja ilmastonmuutos -hanke, keskustelutilaisuus, MV, Oulun yliopisto, Teams / JP, TY
- 4.10.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen hallituksen kokous, Teams / TY
- 22.10.2024 Matkailurakentamisen inventoinnin suunnittelu TLM&LMM, Teams / TY, TT
- 12.8.2024 Ohjausryhmä, Porisevat porstuat ja pohjoisen maisemat, -hanke (POPO) / MV
- 8.11.2024 Suomen historiallisten puukaupunkien yhdistyksen hallituksen kokous, Teams / TY
- 12.11.2024 MIP:iä käyttävien museoiden yhteinen läpikäynti, ATRSoft & Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo, Teams / TY
- 28.11.-29.11.2024 Arkeologipäivät Tornio / LO
- 28.11.2024 Puhtaan energian neuvottelupäivä, YM, Teams / TY
- 29.11.2024 MIP-esittely, Lapin liiton ja kuntakaavoittajien tapaamisessa, Teams / TY
- 3.12.2024 Meriverkon aamukahvit, Teams / TY
- 11.12.2024 Merialuesuunnittelun sektoriyhteyshenkilöryhmän 2. kokous, Teams / TY
- 13.12.2024 Pohjois-Suomen yhteistyöryhmän tapaaminen, suunnittelupalaveri, ELY, Teams / TY
- 16.12.2024 Stora Enson sidosryhmätapaaminen – Muinaisjäännökset, niiden tunnistaminen ja metsänkäyttö - esittely Stora Ensolle / LO
- 17.12.2024 Matkailurakentamisen inventoinnin suunnittelu TLM&LMM, Teams / TY, TT

Rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyvät katselmus-, neuvonta- ja dokumentointimatkat

- 3.1.2024 Tornio, Miikki / JP
- 10.1.2024 Tornio, Miikki / JP
- 11.1.2024 Ylitornio, Pekanpää / JP
- 16.1.2024 Tornio, Alavojakkala / JP
- 5.2.2024 Muonio, Ylimuonio / JP
- 15.3.2024 Simo, Simonkylä / TY, JP
- 10.4.2024 Ylitornio, Kainuunkylä / JP
- 18.4.2024 Kemi, Meripuisto / JP

19.4.2024 Keminmaa, Liedakkala / TY, JP
 23.4.2024 Kemi, Rytikarin koulu / TY, JP
 30.4.2024 Tornio, Suensaari / TY
 6.5.2024 Tornio, Kiviranta / JP
 6.5.2024 Kemi, Meripuisto / JP
 7.5.2024 Simo, Maksniemen koulut / JP
 15.5.2024 Keminmaa, Koroiskylä / JP, TT
 22.5.2024 Kemi, Sauvosaari / JP
 23.5.2024 Kemi, vanha Tullimakamari / TY, JP
 23.5.2024 Ylitornio, Aittamaa / JP
 30.5.2024 Tervola, Loue / JP
 3.6.2024 Muonio, Torassieppi / TY, JP
 5.6.2024 Ylitornio, Pekanpää / JP, TY
 7.6.2024 Ylitornio, Portimo? / JP
 18.6.2024 Simo, Malininperä / JP
 18.6.2024 Tornio, Laivaniemi / JP
 25.6.2024 Ylitornio, Lohijärvi / JP
 2.7.2024 Tornio, Kaakamoniemen kalakenttä / TT, JP
 5.8.2024 Kemi, Sauvosaari / JP
 6.8.2024 Kemi, Sauvosaari / JP
 14.8.2024 Keminmaa, Liedakkala / JP
 21.8.2024 Ylitornio, Armassaari / JP
 2.9.2024 Kolari, Kurtakko / JP
 4.9.2024 Kemi, Karihaara / TY
 15.10.2024 Pello Turtola / TY, MV
 15.10.2024 Pello, Paamajoki / TY, MV
 15.10.2024 Tornio, Vojakkala / TY, MV
 18.10.2024 Simo, Simonkylä / TY, MV
 18.10.2024 Simo, Simoniemi / TY, MV
 22.10.2024 ? / MV
 23.10.2024 Tornio, Vojakkala / TY, MV
 25.10.2024 ? / MV
 28.10.2024 Tornio-Tervola, Kolopetäjä-Rovavaara / TY
 28.10.2024 ? / MV
 29.10.2024 ? / MV
 6.11.2024 ? / MV
 12.11.2024 Tornio, Varajärvi / MV
 19.11.2024 ? / MV
 4.12.2024 ? / MV
 12.12.2024 ? / MV
 18.12.2024 Ylitornio, Haapakoski /TY, MV

Arkeologiseen kulttuuriympäristöön liittyvät katselmus-, neuvonta- ja dokumentointimatkat

21.2.2024 Ylitornio, Aavasaksa / LO, TY
 7.5.2024 Tervola, Kauonkankaantie / LO
 22.5.2024 Ylitornio, Kannala / LO
 28.5.2024 Kolari, Äkäslompolo, Sivulanhaaran ak-laajennus / LO
 31.5.2024 Simo, Härkäletto / LO
 14.6.2024 Tornio, Kaakamo ja Kalkkimaa / LO
 10.7.2024 Aavasaksa TLS kaapelireitti / LO
 23.7.2024 Kemi, Lentokuusi (1000052182) / LO
 9.8.2024 Tornio, Hirsikankaanmäki / LO
 14.8.2024 Katselmus / Antti Keksien muistoreliefi Aavasaksalle / LO

15.8.2024 Tervola, Petäjämäa / LO
 5.11.2024 Kemi, Satamankangas (1000050554) / LO, AT
 8.11.2024 Tornio, Åströmin puisto / LO

Arkeologiset valvonnat (5 kpl)

Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468) Porthaninkadun Valoo -kaapeli / LO
 Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468) Rantakadulla puiden juurakoiden kaivaminen / LO
 Valmarinniemi (241010037) muistomerkin rakentaminen / LO, TT
 Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468) Åströmin lavan rakentaminen / AT, LO, TT
 Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468) Keskikatu, Jääkärintähti - Valoo -kaapeli / AT

Tarkastetut kiinteät muinaisjäännökset ja muut kulttuuriperintökohteet (60 kpl)

28.5.2024	Valkeajoki 3 (1000010403)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
28.5.2024	Valkeajoki 4 (1000010404)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
28.5.2024	Valkeajoki 5 (1000010405)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
28.5.2024	Valkeajoki 8 (1000047165)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
29.5.2024	Nuottajärvi 1 (1000025856)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
29.5.2024	Nuottajärvi 2 (1000044196)	Kolari	muu
kulttuuriperintökohde			
29.5.2024	Nuottajärvi 3 (1000044197)	Kolari	kiinteä muinaisjäännös
31.5.2024	Härkäletto 1 (1000044343)	Simo	kiinteä muinaisjäännös
31.5.2024	Härkäletto 5 (1000044348)	Simo	muu
kulttuuriperintökohde			
3.6.2024	Toras-Sieppi leirintäalue (1000006455)	Muonio	kiinteä muinaisjäännös
3.6.2024	Kemiläinen (1000049563)	Muonio	löytöpaikka
5.6.2024	Mäntyvaara (1000052058)	Muonio	muu
kulttuuriperintökohde			
5.6.2024	Ruokonniemi (Iso-Vietonen) (1000003447)	Ylitornio	kiinteä muinaisjäännös
11.6.2024	Kuokkamaa (845010107)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
18.6.2024	Hakala (845010023)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
22.7.2024	Korkiamaa 1 (241010075)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
22.7.2024	Korkiamaa 2 (241010076)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
22.7.2024	Korkiamaa 3 (241010077)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
23.7.2024	Lautiosaari (241010130)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
24.7.2024	Rantala (Sirkonkangas) (845010074)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
24.7.2024	Löylyvaara 2 (1000022133)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
24.7.2024	Pikku-Ruutana (1000023864)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
24.7.2024	Luppolehto (1000043127)	Tervola	muu
kulttuuriperintökohde			
25.7.2024	Isoharju (751010034)	Simo	kiinteä muinaisjäännös
29.7.2024	Mellasalo (1000038453)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
29.7.2024	Ristimaa (1000009021)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
29.7.2024	Pesämaa (1000001200)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
30.7.2024	Hattuvaara (845010112)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
30.7.2024	Maihkilanvaara W (241010093)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
30.7.2024	Ampumarata (845010093)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
30.7.2024	Kankaanjänkä (845010098)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
5.8.2024	Pikku Petäjävaara 1 (1000024170)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
5.8.2024	Pikku Petäjävaara 2 (1000024171)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
5.8.2024	Puonivaara (1000009947)	Ylitornio	kiinteä muinaisjäännös
5.8.2024	Haapaperi (1000011800)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
5.8.2024	Talo-Jaivaara (854010094)	Pello	kiinteä muinaisjäännös

5.8.2024	Kuuroskoski (1000009671)	Ylitornio	kiinteä muinaisjäännös
6.8.2024	Jolmanjoki (1000050043)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
6.8.2024	Tervamalla 1 (1000023757)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
6.8.2024	Konttaköngäs 3 (1000024972)	Pello	muu
kulttuuriperintökohde			
6.8.2024	Konttaköngäs 5 (1000051807)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
6.8.2024	Alainenlahti (1000048886)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
7.8.2024	Kermajuppo (1000011593)	Ylitornio	kiinteä muinaisjäännös
7.8.2024	Liikamaa (1000011794)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
7.8.2024	Liikamaa 2 (1000049958)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
7.8.2024	Mämmilä Huuhkajasaajo (1000011793)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
4.9.2024	Kivirakka (1000009244)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
10.9.2024	Ketola (845010106)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
12.9.2024	Rakanmäki (851010002)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
19.9.2024	Susihaudanmäki (1000000994)	Tornio	kiinteä muinaisjäännös
8.10.2024	Kuokkamaa (845010107)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
8.10.2024	Kuokkamaa luode (1000027151)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
16.10.2024	Takaniitynkangas (240010063)	Kemi	kiinteä muinaisjäännös
16.10.2024	Kokonmaa (241010021)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
16.10.2024	Kokonmaa NE (241010083)	Keminmaa	kiinteä muinaisjäännös
5.11.2024	Satamankangas (1000050554)	Kemi	muu
kulttuuriperintökohde			
6.11.2024	Tauriaisenerä (845010104)	Tervola	kiinteä muinaisjäännös
7.11.2024	Jyppyrä 2 (854010132)	Pello	kiinteä muinaisjäännös
7.11.2024	Jyppyrä 1 (1000054007)	Pello	muu
kulttuuriperintökohde			
20.11.2024	Rovamaa (751010006)	Simo	kiinteä muinaisjäännös

Lausunnot metsänkäyttöilmoituksista (193 kpl)

Lausunnot kaava-, lupa- YVA-, ym. asioista (174 kpl)

TLM_Lausunto_Arkeologista kulttuuriperintöä koskevan lain uudistaminen_Työryhmän mietintö_15022024

TLM_Lausunto_Ehdotus Lapin maakunnan tulvariskialueiksi_2028–2033_17062024

TLM_Lausunto_II_Rompas_Mawson Oy_ML20140060_26072024

TLM_Lausunto_Kemi_Rytikarin koulu_purkamislupa-asia_13052024

TLM_Lausunto_KEMI_Etelärantakatu 5 akm-valmisteluaineisto_06112024

TLM_Lausunto_Kemi_Hotelli Toivolan ja Syväkankaan kioskin akm_kaavaehdotus_29052024

TLM_Lausunto_Kemi_Hotelli Toivolan ja Syväkankaan kioskin akm_OAS_03042024

TLM_Lausunto_Kemi_Kauppakatu 36_Meripuiston laululava_20052024

TLM_Lausunto_Kemi_Luotsivenelaiturialtaan ruoppaus ja laiturin muutostyöt_06052024

TLM_Lausunto_Kemi_Satamakankaan ak_kaavaehdotus_8.11.2024

TLM_Lausunto_Kemi_Satamakankaan ak_valmisteluaineisto_21022024

TLM_Lausunto_Kemi_Selkä-Sarvi_Alatornion kalastajainseura_18062024

TLM_Lausunto_Kemi_Siirtolapuutarhan ak_kaavaehdotus II_19012024

TLM_Lausunto_Kemi_Tyttölyseon akm_uusi valmisteluaineisto_30102024

TLM_Lausunto_Kemi_Tyttölyseon akm-valmisteluaineisto_19082024

TLM_Lausunto_Kemi_Tyttölyseon ja lukion akm_OAS_01032024

TLM_Lausunto_Kemi_Valtakatu46_purkamislupa-asia_15082024

TLM_Lausunto_Keminmaa_Energiavarastointilaitos_akkuvarastohanke_14052024

TLM_Lausunto_Keminmaa_Energiavarastointilaitos_BESS_Mykkä_rakennuslupa_20122024

TLM_Lausunto_KEMINMAA_Koroiskyläntie 298_Ylivittaniemi_toimenpidelupa_20112024

TLM_Lausunto_Keminmaa_Koroiskyläntie 311_Alaperä_poikkeamislupa
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Koroiskyläntie 389_Rantaerkkola_poikkeamislupa_30012024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Neoen_sähkövarasto_Kissanhätä_17102024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Rovaniementie 731_Pihahoikkala_15052024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Rovaniementie 731_rakennuslupa-asia_15102024
 TLM_Lausunto_Keminmaa-Taivalkoski_Kemijoki Oy_maa-aineslupahakemus_23022024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Valmarinniemen kajoamislupa_14062024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Valoo-valokuitu_Jokisuuntie ja Kivalontie_23022024
 TLM_Lausunto_Keminmaa_Viheriälän talo ja asemakaavan muutos_28062024
 TLM_Lausunto_KEMINMAA-TERVOLA-SIMO_ML2020_0024_Sompujärvi 22_09122024
 TLM_Lausunto_Kolari_ML20150030_Hannukainen Mining_RautuS_1-5_04042024
 TLM_Lausunto_Kolari_ML20220031_Hannukainen_Kuervaara_malminetsintä_04042024
 TLM_Lausunto_Kolari_ML20220032_Hannukainen Mining_Rautu_04042024
 TLM_Lausunto_Kolari_Ylläsjärven ak-laajennus_Kotarovan alue_valmisteluaineisto_02082024
 TLM_Lausunto_Kolari_Ylläsjärven ak-laajennus_Tunturihotellin
 ympäristö_kaavaehdotus_23102023
 TLM_Lausunto_Kolari_Ylläsjärven ak-laajennus_Tunturipalon ak_ehdotus_02052024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolo_kortteli 604 akm_vireilletulo_23102024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolo_Nilivaaran ranta-ak muutos_valmisteluaineisto_23102024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolo_Nilivaaran ranta-ak muutos_vireilletulo_02052024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-laajennus_Sivulanhaara_jatkolausunto_30052024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-laajennus_Sivulanhaara_valmisteluaineisto_23102024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-laajennus_Sivulanhaara_vireilletulo_15022024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-laajennus_tila 273-402-1-378_ehdotus_02052024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-laajennus_tila 273-402-1-
 378_valmisteluvaihe_28022024
 TLM_Lausunto_KOLARI_Äkäslompolon ak-muutos_kortteli 12_kaavaehdotus_27112024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-muutos_kortteli 12_valmisteluvaihe_15022023
 TLM_Lausunto_KOLARI_Äkäslompolon ak-muutos_kortteli 16_valmisteluaineisto_27112024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-muutos_kortteli 16_vireilletulo_28022024
 TLM_Lausunto_Kolari_Äkäslompolon ak-muutos_Kuertunturi_ehdotus_29022024
 TLM_Lausunto_Kolari-Muonio_ML20220033_Hannukainen Mining_Lamu_04042024
 TLM_Lausunto_MUONIO_Hotelli Pallas_purkamislupa-asia_15112024
 TLM_Lausunto_MUONIO_Kuntakeskustan akm_kortteli 124a_valmisteluaineisto_27112024
 TLM_Lausunto_Muonio_Kuusajärven kallioalue_maa-ainesten ottamislupahakemus_27052024
 TLM_Lausunto_Muonio_Käkinivan ranta-akm ja laajennus_ehdotus_29042024
 TLM_Lausunto_MUONIO_Pallaksen uusi luontokeskus_poikkeamislupa-asia_13122024
 TLM_Lausunto_Muonio_Sähköosuuskunnan 20kV ilmajohtoon saneeraus_Muonio-
 Ylimuonio_22032024
 TLM_Lausunto_MUONIO_Sähköosuuskunnan 20kV ilmajohtoon saneeraus_Ylimuonio_26112024
 TLM_Lausunto_Muonio_Torassiepin ranta-ak_valmisteluaineisto_16082024
 TLM_Lausunto_Muonio_Äijäniemen ranta-ak_ehdotus_31012024
 TLM_Lausunto_Pello Rattosjärvi-Nuasjärvi_Rovakaira Oy sähköverkon
 saneeraussuunnitelma_4.11.2024
 TLM_Lausunto_Pello_Orankijoki_arkeologinen kulttuuriperintöinventointi_18072024
 TLM_Lausunto_Pello_Paamajärven vedenpinnan nostaminen_PSAVI-3422-2024-10102024
 TLM_Lausunto_Pello-Kolari_Naamijoki_kalataloudellinen kunnostus_15012024
 TLM_Lausunto_Pello-Kolari_Naamijoki_kalataloudellinen kunnostus_LIITE 1_15012024
 TLM_Lausunto_Perämeren kansallispuiston ja Perämeren saarten hoito- ja
 käyttösuunnitelma_01022024
 TLM_Lausunto_rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain
 muuttaminen_03052024
 TLM_Lausunto_Rovaniemi-Pello_Moottorikelkkailureitti_02042024

TLM_Lausunto_Simo_Ala-Penikat_Kingsrose_ML20210132_01032024
 TLM_Lausunto_Simo_Aurinkovoimahankeen lisäalueet_14052024
 TLM_Lausunto_Simo_Hiilinevan_Aurinkovoimalahanke_15052024
 TLM_Lausunto_Simo_Hiilinevan_Aurinkovoimalan sähkönsiirto_12062024
 TLM_Lausunto_Simo_Hittikan ak_ehdotus_07102024
 TLM_Lausunto_Simo_Hittikan ak_valmisteluvaihe_02022024
 TLM_Lausunto_Simo_Härkäleton loiston korjaus_20032024
 TLM_Lausunto_Simo_Härkäleton loiston korjaus_jatkolausunto_arkeologinen kulttuuriperintö_06062024
 TLM_Lausunto_Simo_Karsikon ja Saarenrannan välisen yhdyntien ak_valmisteluvaihe_02022024
 TLM_Lausunto_Simo_Karsikon ja Saarenrannan välisen yhdyntien ak_valmisteluvaihe_jatkolausunto_12032024
 TLM_Lausunto_Simo_Lakkasuon tuulivoimahanke_OYK_OAS_31052024
 TLM_Lausunto_Simo_Lakkasuon tuulivoimahanke_YVA-suunnitelma_31052024
 TLM_Lausunto_Simo_Leilisuon tuulivoima_OYK_valmisteluaineisto ja YVA-selostus_02012024
 TLM_Lausunto_Simo_Maksniemen jälleenrakennuskauden koulu_purkamislupa-asia_24052024
 TLM_Lausunto_Simo_Maksniemen vanha koulu_purkamislupa-asia_24052024
 TLM_Lausunto_Simo_Oravantien ak-muutos_kaavaehdotus_07102024
 TLM_Lausunto_Simo_Oravantien ak-muutos_valmisteluvaihe_02022024
 TLM_Lausunto_Simo_Ratasuunnitelma_Tasoristeysturvallisuuden parantaminen_03062024
 TLM_Lausunto_Simo_Simojoen Harjusrannan YK_valmisteluaineisto_02082024
 TLM_Lausunto_Simo_Simojoen Lapinkosken YK_valmisteluaineisto_02082024
 TLM_Lausunto_Simo_Simoniemen ak_vireilletulo ja oas_14062024
 TLM_Lausunto_SIMO_Simonkylän valokuituhanke_17122024
 TLM_Lausunto_SIMO_Simonkyläntie56E_Josenkartano_28062024
 TLM_Lausunto_SIMO_Sinikosken palstan maisematyölupa_20122024
 TLM_Lausunto_Simo_Sänkelän ak-laajennus_valmisteluaineisto_29102024
 TLM_Lausunto_Tervola_Pukinselkä-Louepalo-Varejoentie_Figrid oyj_sähköasemasuunnitelma_11042024
 TLM_Lausunto_Tervola_Kauonkankaantie 387_varavoimakoneen suojarakennus_19022024
 TLM_Lausunto_Tervola_Kauonkankaantie 387_varavoimakoneen suojarakennus_jatkolausunto_08052024
 TLM_Lausunto_Tervola_Kolopetäjän tuulivoimaosayleiskaava_OAS_01112024
 TLM_Lausunto_Tervola_Kuoringin tuulivoimaOYK-valmisteluaineisto_26072024
 TLM_Lausunto_TERVOLA_ML2022_0022_Suhanko 41_09122024
 TLM_Lausunto_Tervola_Outojängän tuulivoimahanke_OYK_OAS_28062024
 TLM_Lausunto_Tervola_Outojängän tuulivoimahanke_YVA-ohjelma_28062024
 TLM_Lausunto_Tervola_Petäjämäa_Tornion Rakennussora Oy_09082024
 TLM_Lausunto_Tervola_Petäjämäa_Tornion Rakennussora Oy_jatkolausunto_16082024
 TLM_Lausunto_Tervola_Sompujärvi 1-2_ML2015_0032_SAP_06062024
 TLM_Lausunto_Tervola_Sompujärvi 20_ML2016_0024_SAP_06062024
 TLM_Lausunto_Tervola_Sompujärvi 21_ML2016_0048_SAP_06062024
 TLM_Lausunto_Tervola_Suhangon kaivospiirille tarvittavan apualueen perustaminen_purkuputki_KL20230001_20032024
 TLM_Lausunto_TERVOLA_Valkiavaaran OYK_valmisteluaineisto_04112024
 TLM_Lausunto_Tervola_Vastarannan osayleiskaava_vireilletulo-OAS_16102024
 TLM_Lausunto_Tervola_Vitsakangas tuulivoimahanke_OYK_valmisteluaineisto_26072024
 TLM_Lausunto_Tervola_Vitsakangas tuulivoimahanke_YVA-selostus_26072024
 TLM_Lausunto_Tervola-Ranua_Suhanko ympäristölupa_20032024
 TLM_Lausunto_Tervola-Tornio_Kolopetäjä-Rovavaaran tuulivoimahanke ja sähkönsiirto_YVA-ohjelma_01112024
 TLM_Lausunto_Tervola-Tornio_Kuorinki-Vinsanmaan tuulivoimahanke ja sähkönsiirto_YVA-selostus_26072024

TLM_Lausunto_TERVOLA-TORNIO_Valkiavaaran tuulivoimahanke ja sähkösiirto_YVA-selostus_29112024

TLM_Lausunto_Tornio_Amarinkatu 1_purkamislupa-asia_16012024

TLM_Lausunto_Tornio_Arpela_Arpelantie 158_Pikkupirtti_purkamislupa-asia_10092024

TLM_Lausunto_Tornio_Gold Nugget BESS_sähkövarasto_28082024

TLM_Lausunto_Tornio_Haapamaa_tuulivoima YVA-ohjelma_28.10.2024

TLM_Lausunto_Tornio_Haapamaan tuulivoimahanke_arkeologinen kulttuuriperintö_28.10.2024

TLM_Lausunto_Tornio_Hellälän kortteli 4002 akm_kaavaehdotus_13052024

TLM_Lausunto_TORNIO_Holmanmaa BESS_energiavarastointilaitos_0412024

TLM_lausunto_TORNIO_Jokiverrentie 708_Vanha-Puoskari_laajennus_28062024

TLM_Lausunto_TORNIO_Jääkärinkatu-Lukiokatu_GlobalConnect_04102024

TLM_Lausunto_Tornio_Karungin urheilutalon rakennuslupa-asia_100122024

TLM_Lausunto_Tornio_Kiviranta_Kortteli 6 akm_valmisteluaineisto_24012024

TLM_Lausunto_Tornio_Kiviranta_Kortteli 6_asemakaavaehdotus_15042024

TLM_Lausunto_Tornio_Kromilaakso II ak_valmisteluaineisto_20052024

TLM_lausunto_Tornio_Kukkola_Koski-Catering_Koskitie 4_20062024

TLM_lausunto_Tornio_Kukkola_kylätalon invaluiska_28062024

TLM_Lausunto_Tornio_Kyläjoki_Aurinkovoimahanke_10052024

TLM_Lausunto_Tornio_Kyläjoki-Laivajärvi ak_viereilletulo_22032024

TLM_Lausunto_Tornio_Laivajärvi_louhimo_Mäki_21.10.2024

TLM_Lausunto_Tornio_Louhos_Oomi Solar Oy_Aurinkovoimala_07062024

TLM_Lausunto_Tornio_Louhos_Oomi Solar Oy_Aurinkovoimala_arkeologinen kulttuuriperintö_02082024

TLM_lausunto_Tornio_matkaviestinmasto Suensaaren Länsirannalle_17092024

TLM_Lausunto_TORNIO_Miikki_Kortteli 21 akm_kaavaehdotus_15112024

TLM_Lausunto_Tornio_Miikki_Kortteli 21 akm_valmisteluaineisto_29042024

TLM_Lausunto_Tornio_Miikki_Kortteli 21 akm_vireilletulo_24012024

TLM_Lausunto_Tornio_Mykkälänranta_Rantatupa_purkamislupa-asia_30082024

TLM_Lausunto_TORNIO_Pohjan Stadionin uudistustyöt_25012024

TLM_Lausunto_Tornio_Ratapiha_Helmer Husan tavaramakasiini_purkamislupa-asia_10012024

TLM_Lausunto_Tornio_Ratapiha_yksityisraiteiden rakentaminen_03102024

TLM_Lausunto_Tornio_Ratasuunnitelma_Tasoristeysjärjetelyt Törmäntie-Saarukantie_26012024

TLM_Lausunto_Tornio_Rovavaaran tuulivoimaosayleiskaava_OAS_01112024

TLM_Lausunto_Tornio_Röyttä_Tornion Voima Oy_moottorivoimalaitos_24062024

TLM_Lausunto_Tornio_Röyttän merituulivoima_OYK_oas_15042024

TLM_Lausunto_TORNIO_Sairaalakatu 12_rakennuslupa-asia_05112024

TLM_Lausunto_Tornio_Suensaari_kortt 14 ja 18 akm_kaavaehdotus_12062024

TLM_Lausunto_Tornio_Tasoristeysjärjestelyt Törmäntie-Saarukantie_päivitetty ratasuunnitelma_25102024

TLM_Lausunto_Tornio_Torppi_15. kaupunginosa_kortteli 10_akm_kaavaehdotus_26062024

TLM_Lausunto_Tornio_Torppi_15. kaupunginosa_kortteli 10_akm_OAS ja valmisteluaineisto_29042024

TLM_Lausunto_TORNIO_Valkiavaaran OYK_valmisteluaineisto_04112024

TLM_Lausunto_TORNIO_Vinsanmaan tuulivoima OYK-valmisteluaineisto_16122024

TLM_Lausunto_Tornio_Vojakkala_Ruotutie 20_poikkeamislupa-asia_17012024

TLM_Lausunto_Tornio_Vojakkalan vanhatie 92_Alavojakkalan entinen alakansakoulu_14022024

TLM_Lausunto_Tornio_Åströminpuiston esiintymislava_06092024

TLM_Lausunto_Tornion yleiskaava 2040_ohjeistus arkeologiseen inventointiin_02012024

TLM_Lausunto_Tornio-Ylitornio_110 kV voimajohtojen saneeraus_TLS Verkko Oy_24102024

TLM_Lausunto_Ylitornio_Aavasaksa_TLS Verkko Oy_sähköverkon saneeraus_16052024

TLM_Lausunto_YLITORNIO_Antti Keksin muistoreliefin sijoittaminen Aavasaksalle_01082024

TLM_Lausunto_Ylitornio_Heikkiläntie45_purkamisasi_11092024

TLM_Lausunto_YLITORNIO_Iso-Vietonen_Pikku Roukoniemi_poikkeamislupa-asia_jatkolausunto

TLM_Lausunto_Ylitornio_Kirkonkylän ak-muutos_vireilletulo ja oas_03042024
 TLM_Lausunto_Ylitornio_ML20150054_Mawson_Mäntylaennokka N-S_malminetsintä_15042024
 TLM_Lausunto_Ylitornio_ML20160046_Mawson_Männistö_malminetsintä_15042024
 TLM_Lausunto_Ylitornio_ML20220015_Mawson_Takanenvuoma_malminetsintä_15042024
 TLM_Lausunto_Ylitornio_Simovaara_Tornion rakennussora Oy_16.10.2024
 TLM_Lausunto_YLITORNIO-Rovaniemi_Rajapalojen kaivosohjelma_YVA-ohjelma_04112024
 TLM_Maastotarkastus_Muonio_Torassiepintie 230_muistio_19062024
 TLM_Muistio_SIMO_Vakkalantie 2b_4190_12.03.03.00.01_2024_07112024
 TLM_Valitus_Reväsvaaran osayleiskaavan hyväksymisestä_12072024
 TLM_Vastaselitys II_Kemin uimahalli_LIITE 1_Itsenäisyyden ajan rakennusperintö Lapissa_2017
 TLM_Vastaselitys II_Kemin uimahalli_LIITE 2_Arkkitehti 1-1968
 TLM_Vastaselitys II_Kemin uimahallin asemakaavan muutos_28062024
 TLM_Vastaselitys_Reväsvaaran osayleiskaavan hyväksymisestä_05122024
 TLM_Vastine_Kemin uimahalli_LIITE 1_Valmisteluvaiheen lausunnot ja vastineet
 TLM_Vastine_Kemin uimahallin asemakaavan muutos_10012024

JULKAISUTOIMINTA

Sanomalehtikolumnit

Kallio-Seppä Titta, Sata tarinaa kirkkotarhasta, 6.11.2024
 Kallio-Seppä Titta, Unesco-status on arvokas mutta huomaamaton, 18.6.2024
 Kallio-Seppä Titta, Kun Hyökkäys saapui kylään Tornionlaakson museoon, 29.2.2024

Julkaisut ja artikkelit

Annemari Tranberg. Sodan kukkivat muistot. Lapin Kansa 13.10.2024.
 Annemari Tranberg. Sodan kukkivat muistot. www.Pohjoisenpolut.fi 21.10.2024.

Vertaisarvioidut artikkelit

Ylimaunu Juha, Rintala Seppo, Ikäheimo Janne, Kallio-Seppä Titta & Tanska Terhi 2024. Piispankivi – rajamerkki vai sittenkin jotakin muuta? *Faravid* 55/2024, 5–26.

Seminaari- ja konferenssiesitelmät, luennot museon ulkopuolella

10.7.2024 ICH-seminaari, Kaustinen / JA puhujana-panelistina
 8.-9.10.2024 Rajajokikomission seminaari, Kemi / JA puhujana
 28.11.2024 Piispankivi – the mystery of a massive stone structure on an island in Tornio, Finland. Esitelmä Arkeologipäivillä Torniossa / TKS, TT
 11.12.2024 Arctic Urban-Regional Cooperation kaupungintalolla / JA
 20.12.2024 Togon kulttuuriministeriö, aineeton kulttuuriperintö (Unesco) / JA
 24.12.2024 Beninin Suomen kunniakonsulin tapaaminen (Unesco) / JA